

TARTALOM Mécses a te igéd

SZABÓ B. ANDRÁS: *Vízkereszt vagy amit akartok* 1

Tanulmányok

OROSZ GÁBOR VIKTOR: *A hatalmaskodásról való lemondás lehetősége és a jövő elővételezésének ajándéka* 2

Figyelő

CSEPREGI MÁRTA: *Magyarokról – egy finn barátunk szemével* 5

Előadások

SZEVEÉNYI JÁNOS: *„Egymást különbnek tartsátok!” Hogyan lehet szinkronba hozni gyülekezeteink befogadókészségét missziói munkáink tevékenységével?* 12

MADOCSAI MIKLÓS: *Illés és Elizeus* 17

KEVEHÁZI LÁSZLÓ: *Menni vagy nem menni?* 19

Beszámoló

ROMÁNNÉ BOLBA MÁRTA: *Missziói gyakorlat és teológiai gondolkodás kéz a kézben* 23

Az igehirdető műhelye

AGOD ANETT: *Vízkereszt ünnepe után 1. vasárnap (Jn 7,14–28)* 26

KOVÁCS LÁSZLÓ ATTILA: *Vízkereszt ünnepe után utolsó vasárnap (Jn 12,36–43)* 29

BALOG ESZTER: *Hetvened vasárnap (1Kor 3,1–8)* 32

ZSUGYEL KORNÉL: *Hatvanad vasárnap (ApCsel 26,1.22–32)* 35

SZIGETHY SZILÁRD: *Ötvened vasárnap (Esto mihi) (2Pt 1,3–11)* 38

Vízkereszt vagy amit akartok

■ SZABÓ B. ANDRÁS

Van egy papi karácsonyfa, amelynek az évgyűri vízkeresztkor záródnak minden évben. Egy újabb réteg karácsony épült az eddigiekhez a papi lélekben, fától függően vékonyabbhoz, vastagabbhoz, évtől függően vékonyabb vagy vastagabb réteg. Bezáródott jövő adventig, hogy majd teret adjon az újabb rétegnek, ami hozzáépül az eddigiekhez.

Sok-sok meggyújtott adventi gyertya (vakufényben, tömegben és a belső szoba magányában), gyereknyüzsgés (pásztorok és bölcsek), teli templom és általános közfigyelem. Megtörtént, amit Máté evangéliumából vízkereszt textusa megfogalmaz: „*A nép, amely a sötétségben lakott, nagy világosságot látott.*”

Akkor most marad a világos, vagy az elfújtt gyertyákkal átevickéltük a legsötétebb napokat, aztán januártól vissza a természetes fényhez? Józan fejjel év eleji tervezés, karácsonnyal a szívben, de 2013-as naptárral az agyban. Tulajdonképpen jó is az átlátható, kalkulálható rend az ünnep érzelmes, karizmatikus lelkiségével szemben, ilyenkor januárban. A nagy általános karácsonyi ajándékozás után a kalkulálható érzelmek világába, az adok-kapok egyensúlya előnyei felé.

Felakasztva Szent Miklós kabátját mi jön most majd? Nyakkendő és Luther-kabát? A menedzseri, a pedagógusi, a pszichológusi, a rétori, az értelmiségi és a prófétai tarka ruhából mikor melyikre lesz szükség? Melyik rám szabott, és melyik lóg rajtam? Melyik túl szűk, és melyik pont passzentes munkaruha? Miben vagyok hiteles? Hiteles akkor vagyok, ha saját magam vagyok? Vagy akkor, ha professzionális közvetítő vagyok, akinek személyisége pont Luther-kabát méretű?

Egy fekete varjú a varjak téli seregében, vagy egy színes varjú, aki nem csinál tavaszt? A nyelv foglya a kötelező egyházi tradícióban, vagy nyelvújító, aki pusztán formát bont? Kérdések, amelyek januári fényben mások, mint karácsonykor. Józanok, érdekekkel teltek, valóságok. Ami pár napja még kedves értelmezést nyerhetett, az mára kemény valóság.

Hiába akarjuk a karácsonyi álmodni, a kemény valóság a maga racionális kérdéseivel megérkezik. Januári számsorok: többen-kevesebben, eleget-keveset, lécc áll-rezeg-leesett. Megmértetések: karácsony után könnyűnek maradni a mérlegen jó, a hivatásban rossz. Lehet-e mérni egyáltalán? Mintha teljesen különböző pályákon futnánk és minden relatív lenne. Kevesebből kevesebb lesz – szól a reá-

lis törvény. Pedig a munkás több mint valaha, a hivatal több mint valaha, még a sorok alján a végösszeg is, csak valahogy mégse... Hol él az egyház? A gyülekezetekben vagy az intézményeiben vagy a közegyházban? Melyik mennyit ér és mit hoz? Hol a hangsúly és az evangélium, hol a szabadság?

Mit akarunk? Nagy fényességet láttunk, ezért vagyunk benne. Talán van egy álma mindenkinek teli templomokról, kiváló iskolákról, nagy társadalmi súlyról és elismerésről. Aztán minden reggel csatlakozik valamennyire. Mert a világosban minden más. Másik réteg kerül rá a lélekre. Egy korlátozott szókinccs, amely takarja a valódi tartalom hiányait. Egy virtuális valóság, ahol állandó fontos események történnek. Be kell bizonyítani, hogy év közben is kellünk, de ezt magunknak bizonygatjuk. A „fényhozók” zseblámpával világítanak egymásra, hogy reflektorfényt imitáljanak. Ez hamis fény, a glória nem így születik.

Jó lenne egy januári leltár. Valós életéről a gyülekezetekben és az intézményekben. Jó lenne hallani a vasárnap istentiszteletei utáni beszámolókat ebédasztalok mellett. Jó lenne ismerni az ebéd asztalokra vezető útját, mibe kerül ma egy családnak, hogy teríthessen, hogy körbeülhesse az asztalt, energiában, stresszben, kapcsolatmenedzselésben. A lelkeszi asztal egy ezek közül, amelyet megterítették a hívek, hogy legyen miről beszélniük a vasárnapi prédikáció után a sajátjuknál. A lelkeszi asztal körüli közösséget is fenn kell tartani energiával, stresszben, kapcsolatápolásban, mert nem védett. Persze nem ilyen tiszta a kép. Az asztalon ott van a házastárs világi fele, az állam jutalomkalácsa, zsírosabb intézményi falat a rágós részekkel vagy ezek hiánya és a szegényesség. Nagyünnepi asztali fények után menzák és főzelékek hozzák a hétköznapokat, de az értékes közösséget is azokkal, akikhez szólnak.

A fény nem luciferi reflektor, nem állunk az események közepén. A nagy fényesség, amelyet láttunk, csak emberek között él tovább, emberi léptékekben, elkülöníthető arcokon, nem tömegben. Ha ma tömeget és hatalmi tömjént várnak reflektorfényben, ma is csak a hiteles, élő, személyes közösségek világíthatnak igazi fényvel. Érdekek, előnyök és érvényesülés helyett, csak az ünnep ingyen kegyelme van hit által. A személyes akaratunk és az ihlető Szentlélek ebben a pontban kell hogy találkozzék.

A hatalmaskodásról való lemondás lehetősége és a jövő elővételezésének ajándéka¹

■ OROSZ GÁBOR VIKTOR

A kereszténységnek küldetéséből következő feladata, hogy kifejeződjenek értékei nemcsak az egyház belső életében, hanem hitelessége releváns maradjon azok számára is, akik értelemadó állapotot keresnek mindennapi életvezetésük, egyre komplexebbé váló erkölcsi döntéseik vagy társadalmi felelősségük tudatosítása során. Jézus alapvetően három téren kívánt a szokásostól eltérő magatartást a tanítványoktól, amelyek tagadhatatlanul olyan kapcsolódási formát rajzoltak meg a korabeli társadalmi struktúrákhoz, amelyek joggal tűntek paradoxonnak és éppen ezért magasabb értékrend felé mutatónak: az ellenség szeretete (Mt 5,47), a hatalmaskodásról való lemondás (Mk 10,42–44) és a belső szabadság az anyagiakkal kapcsolatban (Mt 6,32k). Ám e viszonyulási formák megvalósítása elsősorban nem a szokványos értelemben vett morális feladatként, tehát a harmonikus együttélés irányában tett lépésként jelentkezett a tanítványok életében, hanem Isten országa velük való egyidejűségének felismerésével – Isten szemléletváltoztató és életalakító erőinek beáramlása által. Ezen erők iránti nyitottságra és befogadásukra biztatja Jézus követőit, amikor hitre szólítja fel őket (Mk 1,15), azaz őrá hagyatkozó bizalomra. Ez a hit lesz forrása és táplálója Isten szolgálatába állított hatalmuknak is.

A következőkben elsősorban a *hatalmaskodásról való lemondás* és a *hatalomhoz való viszonyulás* sajátos formájáról lesz szó, amelyet Michel Foucault nyomán *pasztorális hatalomnak* nevezünk. Mielőtt e hatalom mikrofizikájának kontextusba helyezésére sor kerülne, lényegesnek tartom Diet-

rich Bonhoeffernek a keresztények egymáshoz tartozásának mikéntjét leíró sorai kiemelését: „A keresztény közösség olyan közösség, amely Jézus Krisztus által, Jézus Krisztusban áll fenn. Se több, se kevesebb nem lehet ennél. (...) Csakis Krisztus által, csakis Krisztusban tartozunk egymáshoz.” (BONHOEFFER 1997, 11. o.) Az összetartozás közösségi dimenziójában az összetartó erőt Krisztus szeretetének megtapasztalása és e tapasztalatból eredő, a felebarát irányában megnyilvánuló viszontszeretet mintázatát Krisztus teste adja. Mintegy kiegészíti Bonhoeffer sorait Friedrich Schleiermacher gondolata, aki a következő, széles perspektívákat nyitó és egyben az egyház közvetítő funkciójával szemben álló nézetet fogalmazta meg: annyira állok kapcsolatban az egyházzal, amennyire kapcsolatban állok Krisztussal, viszont nem kell kapcsolatban állnom az egyházzal, hogy kapcsolatban állhassak Krisztussal. Egyházunkkal és hittestvéreinkkel való kapcsolatunk eredője, centruma és útja Krisztus.

Mielőtt a pasztorális jelzővel kiegészítenénk a hatalom fogalmát, szükségesnek bizonyul önmagában is meghatározni jelentéstartalmát. Steven Lukes találóan fejti ki a hatalom eltérő magyarázatainak közös alap gondolatát (lásd MACKKEY 1994, 2–4. o.). Egy vagy több cselekvő személy (A) hatalma egy cél (C) elérése érdekében akkor manifesztálódik, ha A a célt (C) egy vagy több cselekvő személy beleegyezése által eléri (B). Ez a magyarázat a nyugati tradíció szerint kétféleképpen értelmezhető. Az első *szimmetrikusan* jár el, hiszen abból indul ki, hogy *A-nak és B-nek a célja közös*. Ekkor a hatalom *kooperáción és konszenzuson* alapul. A másik magyarázat szerint a hatalomnak létezik *aszimmetrikus módja*, amikor B beleegyezése kikényszerített. Ekkor viszont a hatalom *hierarchián és uralkodáson* nyugszik, illetve ezen eszközök által valósul meg A célja. Az együttműködéssel és a konszenzussal – sajátos értelmében megegyező érzülettel – megjelenő hatalom inkább vonatkoztatható az egyházra, mint az államhatalomra. Az

¹ 2012. szeptember 10-én, Révfülöpön az esperesi tréningen elhangzott előadás szerkesztett változata. Az előadás elején Johann Baptist Zimmermann *Utolsó ítélet* című freskójáról szóltam (1748, Wies, rokokó zárándoktemplom), amelynek bemutatása a következő linken olvasható: <http://tudasbazis.sulinet.hu/hu/muveszetek/muveszettortenet/muveszettortenet-10-evfolyam/muelemzes-wies-zarandoktemploma/a-hosszhaz-freskojanak-ikonografija>. (Letöltés: 2012. október 26.)

aszimmetrikus, hierarchián és uralkodáson nyugvó hatalom pedig inkább az államhatalomra, mint az egyházra. *A hatalom forrásaként* pedig azok az értékek szolgálnak, amelyekben vagy az egyház, vagy az állam (mint a társadalom elosztó médiuma), vagy mindkettő részesíti/részesítheti az egyént, illetve egyének csoportját. Az eddigiek függvényében sajátos fényben tűnhet fel a pasztorális hatalom képviselői és a pasztorális hatalom természete szerint rendeződött nyugati társadalom. Hiszen az értékek disztribúcióján és kommunikációján keresztül, ha csak formálisan is, de hasonló szerepkört ölt magára az egyház, mint az állam: *nem földi kincseknek, hanem mennyieieknek sáfára...*

Michel Foucault pasztorális hatalmat leíró munkája arra irányult, hogy a hatalom mindenfajta jurisztikus értelmezésével szakítson (FOUCAULT 1999, 271–285. o.). Jóllehet véleménye szerint is állandónak tűnik a hatalom analízise: *legitimitás és konszenzus vagy kényszer és erőszak*. Megállapítása szerint az úgynevezett *pasztorális hatalom* ellentétben van a „szokásos” politikai hatalommal. Hiszen a pásztor *nem egy adott terület felett uralkodik, hanem egyének sokasága felett*, a nyáj felett kell uralkodnia. Hatalma ezért nem a hódításban, zsákmányokban nyilvánul meg, ezzel szemben elsődleges feladata, hogy *másokkal jót tegyen*: „zöldellő rétekre vezessen” (uo. 278. o.). Morális elkötelezettségének sajátossága, hogy önmagát fel kell áldoznia a nyáj érdekében. A hagyományos hatalomfelfogás szerint ez a mechanizmus éppen fordított: aki jó polgár akar lenni, annak az előjáró parancsára fel kell áldoznia magát. Foucault azt a kitétel is megfogalmazza, miszerint a pasztorális hatalom individualista és nem globális: minden egyes egyén üdvösségéért a pásztor felel.

A továbbiakban a pasztorális hatalom társadalmat átszövő természetének mintázatát rajzolja meg Foucault. A pasztorális hatalommal fémjelzett társadalomban a hétköznapi élet heurisztikus, mert mindenki a saját üdvét keresi. A keresztény társadalmakban senki sem mondta: „Én nem akarok üdvözülni.” A pásztor hatalma – Foucault elméletében – éppen ebben áll, hogy kényszerítheti az embert az üdvözülésre: *üdvözülni kötelező* (uo. 279. o.). Mindenki a maga üdvösségét keresi, de *csak akkor érheti el, ha a másik tekintélyét elfogadja*: minden tettnek ismertté kell válnia előtte. Így a pásztor, aki kényszeríthet, a *felügyelő pozíciójába* kerül.²

A kereszténységben a legfőbb „érdem” az *engedelmes-ség* – folytatja Foucault. Tehát az engedelmes-ség állapotába kell juttatnia az egyént. Kinek kell engedelmeskedni? A pásztornak. Az ő akaratában Isten akaratát láthatja meg az egyén. Igaz, a keresztény pásztor tanítómester is: igazságot, írást, morált, Isten és az egyház belső parancsolatait tanítja. A keresztény pasztorátus gyakorlásához elengedhetetlen az egyén belső életének ismerete: töredelmes

és állandó gyónások, hiszen a pásztor majd megtisztítja az egyén lelkiismeretét. A pásztor tevékenységének így egyik alapvető támasza az igazság reprezentációja, de akár a belső és szubjektív igazság kitermelése. Ne kívánd! A felügyelő pozíciójába került pásztor, akinek engedelmeskedni tartozik a nyáj, már *nem a szimmetrikus hatalomgyakorlás* képviselője, hanem a hierarchián és az uralkodáson alapuló aszimmetrikusé. Nem életét adja – adott esetben lemond saját érdekeiről –, hanem az általa megkövetelt életfolytatás elfogadásának és tiszteletben tartásának követelményével uralmat gyakorol egyének sokasága felett.

Az üdvösség forrásához vágyakozó ember a vallási közösségek, egyházak, messiási retorikát alkalmazó politikai pártok, különféle gyógyítók kínálta globális piacon immár szabadon válogathat és azonosulhat számára megnyerő eszmékkel és alternatív életfolytatással. Mint minden vállalkozásnak, politikai pártnak, a vallási konzorciumnak is gondoznia kell a *corporate identity*-t: láthatóvá kell tennie saját márkanévét és szolgáltatásait. A vallásökonómiai modell rámutat arra, hogy a vallási piacon jelen lévő közösségek nem csupán sajátos versenyhelyzetbe kerültek, hanem adott problémák megoldása során szükségszerűen szövetséget alakítanak ki egymással és a politikával. Vagy fuzionálnak az adott közösségek, vagy céljaik elérése érdekében éppen részekre szakadnak. A modern vallási kultúrának elengedhetetlen részévé vált az ökumenikus dialógus, ami egyúttal arra is szolgál, hogy saját profiljukat a piaci szituációnak megfelelően igazítsák az érintettek. Hiszen az úgynevezett megatrendek (konzumizmus, hedonizmus, „elegyháziatlanodás”) mindenkitől vevőorientált alkalmazkodóképességet követelnek meg. Ennek egyik jeles példája az úgynevezett agresszív God-selling, amely napjainkban sokkal hatékonyabban működik, mint a kereszténység értékeinek hagyományos közvetítése, mivel ezen értékek értelmezésének sokfélesége, alkalmazhatósága és gyakran „homályossága” nem hoz létre erős kötődést az egyházhoz. Hogyan maradhat akkor mégis küldetéséhez hű, ugyanakkor kellőképpen modern a „történelmi” egyházak kommunikációja?

Továbbra is úgy tűnik, mintha az „üdvösség állapotába” jutás feltétele a hierarchia és az engedelmes-ség által valósulna meg. Ám lényegbeli különbség, hogy míg Jézus Isten erőinek betöréséről, adventusáról beszélt, amely átforgalmazza az ember világlátását és értékszemléletét, addig a *pasztorális hatalom transzformációja* által meghatározott közösség a futurum síkján várja az üdvösséget hozó változásokat, amelyek a múlt és a jelen adottságaiból erednek. A *helyzet sajátosságát* azonban a futurumhoz fűzött remény és az Isten országát jelenvalóvá tevő adventus egybeérése adja. Csupán a futurumhoz kapcsolódó remény sohasem lesz beteljesült, inkább hasonlít Szisizifusz végtelen küzdelméhez, mint a hétköznapiakban is megélt apró örömei feletti boldogsághoz. Viktor Emil Frankl szerint az embert legmélyebben nem a hatalom és nem is az élvezetvagy hatja át, hanem az élet értelme utá-

² Vö. Egyházi hatalom. *Magyar Katolikus Lexikon*. <http://lexikon.katolikus.hu/E/egyhh%C3%A1zi%20hatalom.html>. (Letöltés: 2012. október 26.)

ni sóvárgás. Az ember ennek alapján arra törekszik, hogy mindennek megtalálja és beteljesítse az értelmét. Ezt az értelmet azonban Jézus örömhíre szerint a mennyei javakhoz fűződő reményeink és azok elővételezése adhatja meg. Ebből fakad a keresztény igehirdetés alapvetően proleptikus jellege, amelyben a jövőnk elővételezése értelemadó kontextust hív létre az egyéni és közösségi textusok megértéséhez. Az egyház igehirdetését ennek alapján az eszkatologikus értékek transzparenciája kell hogy jellemezze. Hiszen csak így lehet az egyház üzenetére nyitott ember a Krisztus által nyilvánított jövő letéteményese, jövőorientált személy. Ám nemcsak egyéni szinten, hanem a keresztény közösség társadalmi cselekvésében is az eszkatopraxisnak kell uralkodóvá lennie. Ez alatt azt értem, hogy a tettek és iránymutatások akkor bizonyulnak valóban kereszténynek, amennyiben a mennyek országának javai motiválják azokat. A keresztény egyházak hatalmas jövőorientált „szimbólumtőkéből” élnek (hitvallások, liturgiák, rítusok, dogmák s maga

az evangélium), amelyet gondozniuk és hagyományozniuk kell. A közösségi és egyéni identitás kialakításban segítség és erő ez a tőke, és utat nyit a modern társadalomhoz. Vallási szereplőkként az egyházak éppen akkor tesznek szolgálatot a társadalomnak, ha a „legfőbb tevékenységükre” koncentrálnak: hirdetik az evangélium *felszabadító igazságát és az élet jövő felől strukturálódó értékrendjét*.

Hivatkozott művek

BONHOEFFER, Dietrich 1997. *Szentek közössége*. Harmat Kiadó, Budapest.

Egyházi hatalom. *Magyar Katolikus Lexikon*. <http://lexikon.katolikus.hu/E/egy%C3%A1zi%20hatalom.html>. (Letöltés: 2012. október 26.)

FOUCAULT, Michel 1999. Szexualitás és hatalom. In: uő: *Nyelv a végtelenhez*. Latin Betűk, Debrecen.

MACKEY, James P. 1994. *Power and Christian Ethics*. Cambridge University Press.

Bőröcz Enikő: Egyházfő viharban és árnyékban

I. kötet. Ordass Lajos evangélikus hitvalló püspöki szolgálata (1945–1958)

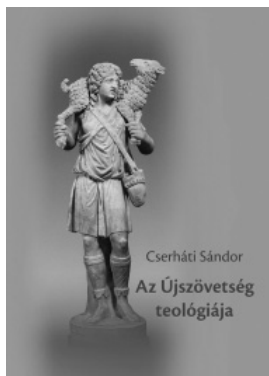
Luther Kiadó, Budapest, 2012. 566 o.

Bőröcz Enikő egyháztörténész dr. Ordass Lajos evangélikus püspök életéről és szolgálatáról szóló művének első kötete a legújabb kori hazai evangélikus egyháztörténet alaposabb megismerésében akar minket segíteni. A szerző lelkész édesapja és az idősebb lelkészek visszaemlékezései alapján részben ismerője, részben pedig maga is alanya, elszenvedője ennek a nehéz történelmi és egyháztörténelmi időszaknak.

A könyv szerzője nem elégedett meg a pusztá visszaemlékezéssel; alapos kutatást végzett honi és külföldi levéltárakban és Ordass Lajos hagyatékában. Kutatásait kiegészítette a korszakkal és a püspök személyével foglalkozó hazai és külföldi szakirodalom tanulmányozásával.

Könyvének időszerűségét az is növeli, hogy erről az egyháztörténelmi korszakról még mindig nem sikerült olyan határozott képet alkotnunk, amely előbbre vinne a gyülekezeti és az egyházi munkában,

valamint segítene jelen korunk, „itt és most” zajló egyházi életünk állandó reformációjában. Annál is inkább időszerű, mivel nem egyszerűen történészként kutatja a kérdéses korszakot és Ordass Lajos püspöki szolgálatát, hanem lelkészként, teológusként az egyháztörténelmi teológia síkján alkot képet a szóban forgó korszakról és az akkor szolgáló püspökről, akinek hitvalló megállása útmutató példa lehet számunkra.

Cserhádi Sándor: Az Újszövetség teológiája

Luther Kiadó, Budapest, 2012. 340 o.

Cserhádi Sándor tudományos kutatói életművének egyfajta betetőzéséként értékelhető *Az Újszövetség teológiája* című műve, amely számos exegetikai munka után, az újszövetségi iratok mélyreható magyarázatát követően több évtizedes kutatási eredmények leszűrt esszenciáját tárja az érdeklődő olvasók elé. Nincs könnyű helyzetben a szerző: ahogy az újszövetségi teológia kutatójának is nehéz az útja, éppúgy nehéz a szaktudományos eredményeket közérthető formában átadni a tudományos előképzettséggel nem rendelkező olvasóknak. Cserhádi Sándor ezúttal is tartja magát a kommentárjaiban már megszokott írói módszerhez. A tudományos színvonal fenntartása mellett fő célja a teológiai gondolatmenetek, a kritikai elemzések és konklúziók olvasható és érdekesítő nyelvi formába öntése, azaz mindenkor a szenvedé-

lyes és elkötelezett bibliaolvasókat tartja szem előtt, akik tudományos ismeretek nélkül is érteni kívánják a Szentírás mélyebb üzenetét.

Magyarokról – egy finn barátunk szemével

■ CSEPREGI MÁRTA

2012. augusztus 26-án, 84 éves korában elhunyt Anna-Maija Raittila finn költő, műfordító, teológus, vallásnár és tankönyvszerző, a finn egyházi élet megújítója, sok-sok magyar hűséges barátja. Az *Evangélikus Élet* szeptember 9-ei számában röviden megemlékeztünk róla, de gazdag életművének még sok területe további feldolgozásra vár.

Anna-Maija Raittila temetési szertartása a helsinki Agricola-templomban volt. Abban a templomban ravatalozták föl, ahol a Tamás-mise huszonöt éve egyfolytában tömeget vonz – ennek az istentiszteleti módnak a létrejöttében és fennmaradásában is fontos szerepe volt az elhunytak. A temetési szertartást Helsinki püspöke, Irja Askola végezte. Egyetlen mondatot szeretnék idézni beszédéből: „Anna-Maija Isten szemével nézte a világot.” Ezalatt azt értette a püspök asszony, hogy Anna-Maija csodálatos együttérző, beleérző képességével mindenben és mindenkiben meglátta a jót, és bizalmával a jó további cselekvésére indította a körülötte lévő embereket.

Milyennek látta Anna-Maija hazánkat és egyházunkat? Erre is választ kaphatunk, ugyanis szenvedélyes naplóró volt. Feljegyzéseinek egy része nyomtatásban is megjelent néhány tematikus kötetben. Ezekben az önéletrajzi írásokban gyakran felbukkannak számunkra is ismerős nevek. A kötetekből kiderül, milyennek látott minket Anna-Maija Raittila – és talán az is, hogy milyennek lát minket Isten.

A forrásként használt kötetek a megjelenés sorrendjében:

Pyhiinvaeltajan päiväkirja [A zarándok naplója]. Kirjapaja, 1988.

(Ebben a kötetben Anna-Maijának a taizéi mozgalommal való megismerkedéséről olvashatunk, és arról a folya-

matról, ahogyan ez – az ő közreműködésével – elterjedt Finnországban és Kelet-Európában.)

Kotipiha kulkee mukana. Hengellinen matkakertomukseni [A szülői ház elkísér. Lelki úti beszámoló]. WSOY, 1990.

(Anna-Maija szellemi fejlődésének leírása születésétől máig, azoknak a fontos hatásoknak az összegyűjtése, amelyek gondolkodására, hitére, költészetére hatottak.)

Aukkoina muurissa [Mint rések a falon]. Kirjapaja, 1992.

(Az 1980-as évek átalakulási folyamata Kelet-Európában, amelynek Anna-Maija szemtanúja és részben aktív formálója is volt.)

2000 decemberében Anna-Maija Raittilát agyvérzés érte, amelyből haláláig nem gyógyult fel. Még korábban megállapodott az egyik nagy könyvkiadóval, hogy válogatást közöl összes naplójegyzetéből. Ennek a szerkesztését már nem ő végezte, hanem Liisa Laamanen (szül. Iso-Hirvelä, maga is korábbi finn ösztöndíjas a budapesti teológiai akadémián). Az eredmény két vaskos kötet lett, amelyek közül az első a megjelenésekor elnyerte „Az év keresztény könyve” kitüntetést. Ezek a következők:

Vehnänjyvän päiväkirja 1963–1989 [A búzaszem naplója 1963–1989]. WSOY, 2002.

Uudenkuun päiväkirja 1990–2000 [Az újhold naplója 1990–2000]. WSOY, 2004.

A nyomtatott változatba természetesen csak a töredéke került az eredeti feljegyzéseknek. A jelen szemelvénygyűjtemény is csak válogatás. Anna-Maija az évtizedek során sokkal több emberrel került kapcsolatba, mint akiről az alábbiakban szó lesz. Az idézetek arról mégis tanúskodnak, hogy milyen sokféle szállal kötődött Anna-Maija a magyarokhoz. Az egyes idézetek forrására a kötetek magyarra fordított címével és a oldalszámmal utalunk.

Finnország, 1956

„1956 őszén az imatrai gimnázium udvarán és a tanórákon is izgatottan tárgyaltuk a magyarországi eseményeket. Én már az előző nyártól kezdve egyre éberebben figyeltem az idők jeleit. Ouluban, a laestadiánusok nagy nyári összejövetelén hallottam egy addig távolról tisztelt lelkésznek, Csepregi Bélának az ígahirdetését, aki 1938/39-ben bő egy évet töltött Finnországban ösztöndíjasként, és hosszú idő után most jutott el újra Skandináviába. »*Félelemmel és rettegéssel munkáljátok üdvösségeteket, mert Isten az, aki munkálja bennetek mind az akarást, mind a cselekvést...*« (Fil 2,12–13) A békének és az elköteleződésnek valami olyan meggyőző egysége volt az ő bibliaértelmezésében, amelyet korábban sohasem tapasztaltam.» (A szülői ház elkísér, 215. o.)

Magyarország, 1967

„1967 őszén egy hónapot töltöttem Magyarországon. Ekkor jártam ott harmadszor. Annak az embernek a hatására lettem magyarbarát, aki később arra is ráébredt, hogy nyugodtan felhagyhatok vallástanári foglalkozásommal, és lehetek szabadúszó író: ő volt Csepregi Béla. Öt éven keresztül kitartóan küldte nekem a nyersfordításokat és az azokat kísérő leveleket. Volt egy elképzelése arról, hogy én alkalmas vagyok a magyar irodalom fordítására. 1966 nyarán részt vettünk legidősebb fiának az esküvőjén és utána a sárszentlőrinci paplak udvarán tartott lakodalmon. Ez egy kis dunántúli falu, ahova Béla a sztálini időkben került, az 1950-es években. Korábban az »Evangélikus evangélicizáció« nevű országos mozgalmat irányította.

Béla eredetileg csak arra gondolt, hogy kortárs magyar evangélikus költőket fordítsak. De neki és feleségének, Piroskának volt kilenc gyermeke, többségük akkor már iskolába járt, néhányan gimnáziumba. Ez volt az a nemzedék, amely szellemi táplálékát az akkoriban nagy példányszámban megjelenő verseskötetektől szerezte. Ezeket a verseket kívülről fújták iskolákban és gyárakban, útmutatónak használták, erőt nyertek belőlük. Naiv, jövőbe vetett hit sugárzott belőlük. A lakodalom utáni napon Márta a mosogatást félbehagyva, sötét copfjait lengetve felugrott a padra, és elmondta Váci Mihály *Még nem elég* című versét. Ezeket a versszakokat később egy vasútállomás várótermében kifüggesztve is láttam.

1967 őszére a Csepregi család a bonyhádi gimnázium tanárának a segítségével kiegészítette saját gazdag könyvtárát, és megtervezte a munkarendet: egy héten keresztül fordítótáborot tartottunk a Sió partján, a paplak kertjének végében. Egyik verset a másik után vettük elő, az apa vagy a gyermekei, Piroška és Márta mutatták be őket. A szókinccsem bővítésére oda volt rendelve Gyula és Erzsi, tizenévesek mindketten. Felváltva ültek mellettem órákon keresz-

tül az esti naptól felmelegített udvari padon, a templom tövében. Türelmesen követték, amint oldalról oldalra betűzgettem lassan a verssorokat, és kikeresték a szótárból azokat a szavakat, amelyekről azt gondolták, hogy nem ismerem őket. Így született meg az én komikusan ünnepléses, gyönyörű költői kifejezésekből álló magyar nyelvem, amellyel a legprózaibb helyzetekben voltam kénytelen boldogulni. A második hétre körutat terveztünk. Bélával és főiskolás lányával, Piroskával együtt először Pécsre mentünk, a jugoszláv határ közelébe, Csorba Győző verses kertjébe. Onnan a Balaton partjára: velünk volt Jánosi István, Túrmezei Erzsébet és Jean-Luc Moreau francia finnugrista is, amikor Tihanyban meglátogattuk Illyés Gyulát és Flóra asszonyt. Felejthetetlen délutánt töltöttünk náluk a kőasztalukat körülülve, miközben elénk tárult a szeptemberi napfényben ragyogó Balaton széles, türkizkék víztükrre.

Illyés Gyula egyetlen gáláns kézlegyintéssel elhessen-tette teljesítménykényszeremet! Bort töltött a poharamba, és megkért, hogy énekeljek finn népdalokat. »Ne minket kérdezzen, hogy kiket vegyen be a finn antológiába! – oktatott. – Ízelgessen magá, hallgassa finn füllel, hogy kiket érez magához közelinek és szükségesnek.« (A szülői ház elkísér, 273–276. o.)

Helsinki, 1969. január 20.

„Tegnap este a Nemzeti Színházban megnéztük a Tótékat. Jó előadás, de mégis, mennyire erőtlen itt! Különös. Mint-ha légtérben lenne. Hiányzik a JELENTÉS oxigénje. A démoniség érzékelése. Emlékszem, amikor ősszel Budapesten Németh László *Széchenyijét* láttam, micsoda feszültség volt a nézőtéren – és milyen fölényes hangon írnak nálunk arról, hogy Budapesten nincs kísérleti színház! Ma este Tapani bátyámnál megnéztük a tévében a *Szegénylegényeket*. Az a „Kossuth Lajos azt üzente” a végén! Az üzenet még hozzánk is elér, ide, a langyos állóvízbe! Lehetséges? Azok a betyárok, a TISZTA arcuk, amint üvöltve énekelnek a kőhordókba zárva: „Éljen a magyar szabadság!” – aztán a zsák a fejükre... Hírvivők!

Add, Uram, hogy nőjünk, megnyíljunk – én is –, hogy csak a fontos dolgokról írjak, beszéljek, azokért éljek! És ezt átvigyük a határokon! »Csak erre van szabadságunk: az élő remény szikrájának a továbbvitelére.« (A szülői ház elkísér, 284. o.)

Hosszúfalu, 1972. június 10.

„Hosszú vonatozás után megérkeztünk Brassóba, a 200 000 lelkes ipari városba. Körülöttünk hangos román karatytolás, kreol bőrű, csillogó szemű, tarka kendős népség. A piszkos váróterem fala mellett anyák a gyermekeikkel.

Lissu és Taisto a bőröndökre vigyáz, én beálltam a sorba, hogy jegyet vegyek két nappal későbbre. Egyszer csak valaki megfogja a vállamat hátulról, hát ő Jenei Éva, a szőke, szemüveges traktorgyári könyvelő, valójában magyar tanítónő...! (Hiszen a papnék itt még kézimunkát sem taníthatnak, pedig az elmúlt évtizedekben Erdélyben ez a nemzeti identitás megőrzésének fontos eszköze volt.)

Két vagy három dugig tele busszal megérkeztünk a hegység oldalába, a négy hosszú és keskeny faluból létrejött szomszéd városba. A hosszú, egybefüggő „főutcát” földszintes házak és faragott kapuk szegélyezik, a homlokzaton ortodox kereszt, ha románok laknak benne... Minden faluban legalább három templom, egyikén aranyozott kereszt, talán görög katolikus, a másik kettőn csillag, az lehet kálvinista és lutheránus... A Kárpátok övezte erdélyi fennsíkon több mint ezer éve élnek magyarok. A 16. században nagy részük áttért a kálvini hitre. Itt, Brassóban a belváros emberemlékezet óta a szászok területe, és a szász polgárok szolgálói, a vidékről beköltözött magyar kocsisok meg kézművesek is felvették gazdáik lutheránus hitét. Tehát ahogy az anyaországban, itt is kisebbségben van az evangélikuság.

Amikor az utolsó buszról is leszálltunk, Éva a saját csillogos tornyuk felé irányított bennünket, Hosszúfalu református parókiájára. Milyen áradóan édes virágillat fogadott bennünket! A hatalmas hársfa világos, szív alakú levelei között átbújva indultunk a paplak lépcsője felé, ott állt a kissé meglepődött házigazda, Sándor bácsi. FÜRGE mozgású, barna, sovány, de nem csontos ember, átható tekintetű, szemében a hegyek és a rétek villanása. Abban a pillanatban tudtuk, hogy hazaérkeztünk, romániai otthonunkba. Sándor bácsi nem tudott a jövetelünkről semmit, hiszen a paplakban nem volt telefon... De nem telt bele sok idő, ott ültünk a konyhaasztal mellett, és rögtön megtaláltuk a közös nyelvet, mintha régi ismerősök lennénk. Az első mondatokban átadtuk a taizéi testvérek üdvözlését, és elmondtuk azt a mondatot, amely abban az évben az elmélkedések témája volt: »A Feltámadott Krisztus elegendő fantáziát és bátorságot ad nekünk, hogy az ellentmondás jeleiként éljünk...«

Nocsak, fantázia és bátorság!... Meglepődtem, hogy Sándor milyen természetesen fogadja ezt a sokatmondó kijelentést. Szinte bocsánatkérően, saját léha, nyugati gondolkodásmódomat szégyellve kezdtem visszakozni:

– Tudom, hogy itt nincs sok helye a fantáziának... Ti, keresztények itt úgy éltek, mint a hal a hálóban... Majdnem minden tevékenységi mód meg van tiltva...

– Ugyan már! – nevetett föl Sándor. – Hiszen a háló másból sem áll, mint lyukból! Tele van lyukkal, csak meg kell találni, hogy melyiken férünk át. Bizony, nekünk is több lehetőségünk van, mint amennyit ki merünk használni...

Esti sétára indultunk. Éva otthon maradt, hogy vacsorát varázsoljon, Sándorral előbb busszal mentünk néhány kilométert a hegyen felfelé egy széles tisztásra, ahonnan

gyalog folytattuk utunkat. A rét mögött hegycsúcsok kékeltek, jobboldalt meredek, fémesen csillogó fenyves, és madárdal: szajkó, fűrj, sárgarigó. A menta és a rózsa illata! El-elmaradoztam, új meg új virágokat szedegettem. A magasabban fekvő tisztáson tehenet fejtek, a nap közben leszállt, sötétben ugráltunk át az árkokon: most volt szükség a fantáziára és a bátorságra! Gőzölgő tehenepfák, sötét virágszirmok... Elindultunk lefelé, átkeltünk néhány erdőn és réten, és hazaértünk.

Éva csodálatos vacsorával várt. Nyúlástétom és sós-kasaláta... Megágyaztak a díványon, de előbb félreraktak kéttucatnyi, égőpiros fonallal hímzett párnát. A hegyi legelőknék és ezeknek a csodálatosan szabad embereknek a szelidsége és egyenessége egyetlen este alatt örökre meghódította a szívemet.

Mielőtt lefeküdtünk, még sokáig beszélgettünk Sándorral és Évával. Ismét el kell majd jönnünk. Most nem találkozhatunk a gyermekeikkel, Jutkával, aki matematikát tanul, és Tamással, aki Kolozsváron teológus, a protestánsok közös akadémiáján. Valóban, emlékszem az egyháztörténeti tanulmányaimra, hogy az ellenreformáció idején Erdélyben nyilvánították ki először a szabad vallásgyakorlás jogát. Az erdélyi fejedelmek főiskoláiról terjedt szét az országban a felvilágosodás eszméje... És most? Az ötvenes évek óta... Folytathat-e az egyház ifjúsági és gyermekmunkát?

– Van konfirmációi oktatás – mondta Sándor, rá jellemzően kikerülve a tagadó választ. – Általában szombat délutánonként, iskola után jönnek a 10-12 éves gyermekek a paplakba, azok, akiknek a szülei erre engedélyt adnak. Két-három évig tanuljuk velük a hittant.

– És az építési engedélyek? Szabad-e új templomot vagy imaházat építeni?

– Fantáziával és bátorsággal! Először a paplakhoz kapunk engedélyt, azt méterről méterre bővítjük, elkészül az imaterem, néhány év múlva talán egy torony is kerül a tetéjére... Nem messze innen a papnak megengedték, hogy tetőt húzzon a Szent Mihály lova fölé. A hívek kalákában összehordták a fenyőtörzseket, ácsoltak, faragtak... Építettek egy takaros ravatalozót, padokkal legalább harminc fő számára, elfér ott az úrasztala meg egy harmónium is...” (A *zarándok naplója*, 28–33. o.)

Sárszentlőrinc, 1972. június 27.

„Már egy hónapja vagyunk itt a magyar vidéken, a virágok is magyarul nyílnak nekünk. A lila zsálya, a kénsárga ördögszekér, a sápadt kutyatej. Mindegyik emlékeztet valamelyik úti állomásunkra. Erdélyből Észak-Magyarországon keresztül megérkeztünk Dunántúlra, a sárszentlőrinci gyülekezet fennállásának 250. évfordulójára. Ott bocsátották szolgálatba Csepregi Zsuzsát, a lelkes család kilenc gyermekének egyikét.

– Ez nem fogyasztói gyülekezet, ahol követelnek és fogyasztanak – mondta Káldy püspök avatási beszédében. – Ez a távoli hely missziói gyülekezet, ahol adnak – nemcsak ezer forintot évente vagy a saját gyermeket egyházi szolgálatra, hanem az egész életüket Isten céljaira, az egyház és az egész társadalom szolgálatára. A papok itt a lelkesi munka mellett tanítottak, templomot építettek, földet műveltek, fordítottak, írtak, ígét hirdettek – a gyermekeik pedig szerte az országban lelkészként, orvosként, tanárként dolgoztak tovább...” (*A zarándok naplója*, 34. o.)

Hosszúfalú, Budapest, 1973. nyár

Az erdélyi evangélikus papgyerekek közül többen huszonöt évesen kezdték teológiai tanulmányaikat. Nem vették föl őket gimnáziumba (mostanában a fiatalabb testvéreiknek ez már sikerül), ezért gyárban dolgoztak, és munka mellett készültek az érettségire. Erdélyt járva azt is láttuk, hogy a tisztán magyarlakta területeken hatalmas kupolás betontemplomok épülnek. Azok az ortodox vallású románok, akiknek ezeket a templomokat emelik, maguk is akarattal ellenére kerültek ide. Kénytelenek voltak elhagyni saját, ismerős vidéküket, és a Kárpátokon átkelve beköltözni Erdélybe, a magyarokat meg közben a hegyen túlra telepítették.

– De mi van, ha ez valami újnak a kezdete? – jegyezte meg Tamás, Jenei Sándorék teológus fia. – Ha egyszer már valóban közeledünk a nullához, talán megpróbálhatunk igaz keresztyénként élni!

– Mit akarsz ezzel mondani? – kérdezte az anyja elkekedett szemekkel.

– Csak azt, hogy a mi református egyházunk végre visszakaphatná eredeti feladatát... Nem igaz, hogy »az egyház elsődleges feladata a nemzeti kultúra és az identitás megőrzése«... Természetesen ez is fontos, de másodlagos!

– Másodlagos? – kérdezi Jeneiné, a huzatos traktorgyárban könyvelősködő, reumától megnyomorított tanárnő.

– Bizony, édesanyám. Az elsődleges az, hogy hirdessük az evangéliumot, akár románul is...

Magyarországra visszatérve elmeséltem ezt a történetet a Gyulai Pál utcai református gyülekezetben. A hatvan év körüli lelkész szemét elfutotta a könny:

– Ez óriási lépés...

Ez a lelkész, Farkas József több mint negyedszázada szolgál ebben a gyülekezetben, egy öreg, omladozó ház első emeletén lévő „templomban”, amely hetente több alkalommal megtelik úgy, hogy még a lépcsőházban is állnak... Az 1940-es években a református diákok lelkésze volt, de amikor a belvárosi anyaggyülekezet annyira megnőtt, hogy ketté kellett osztani, Jóska áttette a székhelyét ebbe a romos házba, és vitte magával a legaktívabb diákokat is. Ezek most ott ülnek a papjuk körül a presbitériumban, az igehirdetés előkészítő köreiből, az evangélikázációs ötletbörzéken, magne-

tofonra veszik a prédikációkat, és a kazettákat hétközben eljuttatják az idősekhez és a betegekhez. Ezek a jogászok, orvosok, mérnökök és közgazdászok... Néhányuk a kerületi végrehajtó szerveknél is munkát vállal, még a „párt” sem mumus nekik, hanem eszköz... A zsidók és a keresztények kibékítésével kezdődött, és most a romániai magyarok belső kiengesztelődésének tüze égeti őket!

Az egyik vasárnap este Farkasék paplakjában mintegy negyven fiatal felnőtt volt együtt. A bizalomról beszélgettünk.

– Nekem létfontosságú, hogy bízzanak bennem, és hogy én is meg tudjak bízni valakiben. Aki elveszíti a bizalmat, az meghal!

– De szerintem ez nem feltétlenül jelenti azt – mondja Pál, a fiatal keramikus-teológus –, hogy mindent el kellene mondanom a barátomnak, vagy hogy az én dolgaimról nem lenne szabad másnak beszélni... Nekem a bizalom azt jelenti, hogy megpróbálok nyitott lenni.

– De lehet-e nyitott az, aki egyszer csalódott? – kérdezte Piroska. – A bizalom, a megbízhatóság akkor is segít, ha én magam nem tudok bízni.

– Nem lehet, hogy a bizalom jellemfüggő dolog?

– Nem – állította Piroska. – Én gyermekorvos vagyok, és tudom, hogy a bizalom minden gyermekben megvan. De mitől vész el később?

– Lehet, hogy ebben a közösségben valaki éppen most csalódott – avatkozott Jóska lelkész a beszélgetésbe.

– Hogyan segítsünk rajta? Mondjuk neki, hogy föl a fejlet? Nem... Adjunk neki időt... Csak legyünk mellette...” (*A zarándok naplója*, 87–90. o.)

Budapest, 1974. május, vasárnap, anyák napja

„Reggel az ismert útvonalon utaztam, a hatos villamossal a Szent István és a Lenin körúton a Corvin térig, onnan jobbra, el a Rókus kápolna és a régi kórház mellett, majd balra a Gyulai Pál utcai rozsdabarna levelű fák védelmében a templomomba. »Szabadítsd meg lelkem a rabságból!« Farkas Jóska igehirdetési alapigéje az üldözött Dávid kiáltása volt a barlangból.

– Szabadítsd meg a lelkemet! Ebben a kiáltásban már benne van a Megváltó. Több szabadulási ének zengett a barlangokban, mint a királyi palotákban...

Délután egy pohár borra beállított a Csepregi-gyerekek Pozsonyi úti kolhozába Tarjányi Béla, a fiatal katolikus teológiai professzor. Az új verseimet akarta látni. Érdekelte, amit a múlt ősön írtam Anthony testvérnek:

»Talán ideje lenne csöndben lenni, de szemtől szemben. Hogy a lehetetlen találkozhasson a lehetséggel.«

– Miért nem nagybetűvel írtad? Így kellett volna: a Lehetséggel.

Ó, igen... Ebben a társadalomban csak néhány éve me-rik megtörni az előírásokat, és Isten nevét nagybetűvel írni a nyomtatott szövegekben.

Este az egész budapesti ifjúsági zsinat együtt volt a Rókus-kápolnában. Az öreg piarista atya, Kállay Emil beszélt:

– Hogyan kell Isten akaratára, Isten Lelkének hangjára figyelned? Vannak helyzetek, amikor nem tudsz emberektől tanácsot kérni. Akkor mindenképpen meg kell hallanod az evangélium üzenetét. Addig kell hallgatnod, nagyon nyugodtan, békésen, amíg elcsitulnak saját magyarázataid, félelmeid, védekezéseid. A szíved legmélyebb csöndjét kell hallgatnod. Addig kell hallgatnod, amíg eláraszt a teljes béke. Mélyen a bensődben, a legmélyebben. A zavartalan, tiszteletre méltó béke. Amit akkor hallasz, azt kövessed.

A Rókus-kápolnából legalább húszan indultunk el együtt, előbb a metróba, elhatároztuk, hogy elkísérjük egymást. A metró folyosóin Liszt húsvéti hallelujája visszahangzott bátran, örömtelien: „HalleLUja-a HaLLEELujaa... HalleLUUjaa”... Ezt énekelték a repülőtéren buszban is, mert kijöttek elém a múlt héten, amikor Párizsból megérkeztem. Ott volt a PEN-klub titkára is, hiszen ösztöndíjasként jöttem, a két háború közötti magyar költészeti antológián dolgozom... De a titkárfiú másnapra megbeszéltem velem egy találkozót, és tapintatosan félrehúzódtam... Megérezte azt a természeti erőt, amelybe nem lehetett beleavatkozni, legfeljebb csatlakozni hozzá! Ez a halleluja-dallam Schwerinben ragadt a magyar fiatalokra a húsvéti találkozón, ahol az egész éjszakát végigvirrasztották a dómban, és hajnalban a lengyelekkel és keletnémetekkel együtt ezzel az énekkel robbantak ki a szocialista utcákra és terekre!

Ma este, amikor már csak heten voltunk, és az óra éjfél felé közeledett, sokáig ültünk a Duna-parti lépcsőkön, és hallgattuk, amint András Luca lelkét gondozta. Tekus András, ez a barna szemű, magas fiú, második generációs teológus, olyan papi családból származik, amelyben az apák az 1940-es évek elején teljes szívvel részt vettek az egész országra kiterjedő, a finn ébredési mozgalmak ihlette nagy evangélizációban. Aztán ezek az apák és anyák Budapestről a legtávolabbi kis falvakba kerültek »karanténba« – és micsoda tág ölelésű ökumenikus fészkek lettek ezekből a vidéki paplakokból...

Luca gyógypedagógiát tanul Csepregi Erzsivel és Gáspár Ágival. Szilva alakú, félénk arc, hatalmas áttetsző szemek. »Ha meg akarsz ismerni – mondta, amikor először találkoztunk –, olvasd el Konrád György *Látogatóját!*« (A *látogató* valójában túl szelíd cím ennek az 1960-as években játszódó könyvnek, amely egy szociális munkásról szól, aki az állati szinten élő szerencsétlen gyerekek iránti tiszta együttérzésből maga is megbolondul.)

Most András, a sötét hajú fiú Luca előtt térdel a lépcsőn, és zsoltárokat olvas neki. Mi, többiek is, ki térdelve, ki guggolva, rezzenés nélkül hallgattunk. Az imádság csöndje. A zsoltárok ölelése. Egy ilyen vallás nélkül felnőtt,

szélsőségesen őszinte embernek, mint Luca, kevesebb nem lett volna elég.

»Már anyám ölében is rád voltam utalva, anyám méhében is te voltál Istenem.

Ne légy tőlem távol, mert közel van a baj, és nincs, aki segítsen!

Hatalmas bikák vettek körül, bekerítettek a básáni bivalyok.

Föltátották rám szájukat, mint a marcangoló, ordító oroszlán.

Szétfolytam, mint a víz.« (A *zarándok naplója*, 146–149. o.)

Pünkösöd után, júniusban

„Visszatértünk Erdélyből... Ittünk sok bodzaszörpöt, zötyögtünk román teherautókon a Kárpátok keleti-délkeleti falvait járva Tamással hármásban, gyalogoltunk kukoricaföldek melletti dűlőutakon, keresztülváltunk birkalegelőkön, egyik faluból a másikba tartva. A falu papja előtünk lépkedett, s a határban dolgozó emberek derekukat kiegyenesítve, homlokukról a verejtéket törölgetve odakiáltottak neki:

– Jó reggelt!

– Adjon Isten! – hangzott a lelkész válasza.

Közben idehaza, a magyar oldalon, Sárszentlőrincen keresztelő és konfirmáció volt. Luca megkeresztelkedett! Már indulásunk előtt tudtuk, hogy Csepregi Zsuzsa, aki most Budapesten él, hittanórákat tart neki... De hogy Luca LELKE, ez a riadt őzike hazatalált!

Csapatostul érkeztek a barátok a kedves dunántúli faluba. Micsoda úrvacsorai ünnep volt a keresztelő és a konfirmáció után! Micsoda halleluja-körtánc! (A *zarándok naplója*, 154. o.)

Nyáregyháza, 1974. május 14.

„Taisto is itt van. Miután megérkezett, két napot pihentünk Nyáregyházán. Az akácérdő sötétjében alul a bodza fehér virágtányérjai világítanak, felül az akácvirág fürtjei csillognak. Luptákék paplaka a jegenyékkal és az aranyhomoki borral!

Budapesten a föld alatti bűvópatakok hálózata valóban a napvilágra akar törni! Hogyan történt ezeknek a föld alatti erecskének az összefolyása, mikor történt? Minden nap új és új fiatalokkal – és a szüleikkel! – találkozunk, hol katolikus, hol református körökben, esténként akár több helyre is mehetnénk. Tegnap este Óbudán voltunk, egy idős házaspárnál, katolikus »bibliaiskolában«. Voltak itt idősek és fiatalok, reformátusok és evangélikusok is. Ma megint Budán, egy evangélikus gyülekezeti közösségben, dolgozó fel-

nőttek, családanyák és -apák között. Mit jelent jelként élni? Ezt a kérdést jártuk körül.

Egy fiatal anya elmondta, hogy az elmúlt hónapokban a munkahelyén megpróbálták rávenni, hogy újszülött gyermekének rendeztesen névadó ünnepséget; ezért némi anyagi támogatásban is részesülhetett volna. A környezete nem értette, hogy a szülők nem fogadták el a pénzt, hanem ezt a negyedik gyermeküket is megkereszteltették...

És az a hely, ahova holnap megyünk? Ott a SZÖTTESRŐL lesz szó, arról a szövegről, amely már le van fordítva magyarra és visszük magunkkal Erdélybe. Az a lényege, hogy a Taizéből induló ifjúsági zsinat olyan, mint egy hatalmas szövészenen készülő szöttes. Nem tudjuk, milyen lesz, milyen színű fonalak kerülnek bele. Milyen színű lesz az én fonalam? Minden fonal fontos, és csak a végén derül ki, hogy milyen minta alakul belőle...” (A *zarándok naplója*, 150. o.)

Sárszentlőrinc, 1985. szeptember

„Bőségesen áradt az áldás Béla prédikációjából, amit Róm 8 alapján tartott: »A test törekvése halál, a lélek törekvése pedig élet és béke.« Micsoda meggyőződéssel, belső forrásainak mozgósításával hirdette az élet és a béke evangéliumát! Hogy nem kell az erőnket és az időnket a félelmeink, vágyaink, a harag és a félelem bizonytalankodó játékára pazarolni, hanem minden percben elindulhatunk az engedelmesség útján, a Megváltó, a feltámadott Krisztus felé. Az engedelmesség akarata helyet teremt a jóságos Isten tág ölelésű akaratainak és terveinek (amelyek közül végül olyan kevés valósul meg, mert gyávák vagyunk elfogadni őket). Ő gazdag, bővelkedő életet akar adni nekünk.” (A *búzaszem naplója*, 496. o.)

Kiskőrös, 1985. szeptember 9.

„Lupták Gyuri és Marika meg a kis Sára paplakjának felső szintjén volt egy tágas finn szoba.

Egy 68 éves bácsi, aki részt vett a lappeenranta testvér-gyülekezeti látogatáson, ebéd előtt hozott két hosszú verset, itteni „költő bácsik” műveit, hogy fordítsam le. Itt hagyomány van az amatőr színjátszásnak és versmondásnak, a gyülekezeti teremben is van színpad, ahol az ifjúság szokott szerepelni. Manapság a versek modernizálódni kezdenek, Túrmezei Erzsébet irányába.

Gyuri autóval vitt bennünket délelőtt a Duna-Tisza közi Kiskunság széles tájára, és mesélt a terület gazdagságáról meg a gazdagság következményeiről. Kiskőrös környékén mindig kisbirtokok voltak, most is a maszek szőlősgazdák uralják a terepet; hatalmas szőlőskertek a homokon, kis fehér pincék – nincsenek kolhozok. Az egész ország gabona-

termésének 40 százaléka innen származik. Ezért gazdagok az itt élő emberek. Egy kiskőrösi vallásos szlovák családban két-három autó is lehet. Sok az öngyilkosság is: az évi 120 elhunytból mintegy tizenöt az öngyilkos.

Ez a gyülekezet is az 1720-as években született, amikor a szlovákokat betelepítették a török korban elnéptelenedett területekre. Az embereknek majdnem ötven évig nem volt papjuk, templomuk. Titokban, házaknál tartottak istentiszteletet. Csak az 1781-es türelmi rendelet után építhettek templomot, ahhoz tornyot. Az üldözések időszakában a hívek támasza, bibliája és lelki tápláléka a Transcius-énekeskönyv volt.

Mielőtt a zötyögő és csattogó helyi vonat befut a Józsefvárosi pályaudvarra, szeretném egy mély lélegzettel magamba zárni ezt a néhány óras délutáni kirándulást. Megőrizni a tágas alföldi tájat, a költöző madárrajok képét, az elsuhanó legelőket, bokrokat, a kékellő fűz- és jegenyesorok mögül előbukkanó templomtornyok és víztornyok látványát.

Miért szeretem ezt a tájat? Ezt láttam meg Magyarországon elsőként egy hajnalon, 1965-ben.” (A *búzaszem naplója*, 497–498. o.)

Csömör, 1985. szeptember 11.

„A felébredtek nagy nyári ünnepén találkoztam a csömöri gyülekezet küldöttségével, és megígértem nekik, hogy ha legközelebb Magyarországra jövök, prédikálok náluk. Az alapige a Jelenések könyvéből volt, 3,1–6. (»Tudok cselekedeteidről, hogy az a neved, hogy élsz, pedig halott vagy... Aki győz, azt öltöztetik fehér ruhába, annak a nevét nem törölöm ki az élet könyvéből, hanem vallást teszek nevével az én Atyám előtt és angyalai előtt...«)

Szombat este, amikor az ígehirdetésre készültem, Piroska könyvespolcán megtaláltam a *Szép versek* 1968. évi kötetét, benne Rónay György *Irgalom* című versével. Köszönöm, Istenem, hogy elzárod az utat a törvényeskedő értelmezések elől. »Az a neved, hogy élsz, pedig halott vagy.« Krisztusnak ebben a figyelmeztető, félelmetes szavában sincs szó másról, mint édes napfényről és annak melegéről.

Ne elégedjetelek meg azzal, hogy félholtan, félig elevenen éltek – hanem »legyetek irgalmasok, miként a ti mennyei Atyátok irgalmas«. Irgalmas... irgalom... Nem azt akarja, hogy a saját halálunkról álmodjunk, hanem gyengéden hív, simogatja a szemhéjunkat, hagyja, hogy szép lassan ébredjünk, megtapasztaljuk a feltámadás örömét.

A csömöri »kenyértemplom« (a falain kenyérral kapcsolatos freskók vannak) tömve van szlovák népviseletbe öltözött, büszke tartású evangélikusokkal. Solymár Péter, a lelkész a hirdetésben hosszan sorolta azoknak a nevét, akik részt vettek a takarításban, virágot hoztak, stb. Aztán következett a kioktatás: mondjátok meg a katoliku-

soknak is, hogy nem szabad a temetőben ott hagyni a szemetet. Ha ezt nem tanuljátok meg, legközelebb én fogom kitararítani a temetőt.

Csodálatos úrvacsorai énekek, két női kántor, erőteljes gyülekezeti éneklés. Friss, eleven énekszövegek. Az úrvacsora alatt az oltár közelében ültünk és énekeltünk. Láthattuk a szlovák asszonyok hosszú sorát, amint méltósággal, öntudatos léptekkel jönnek előre, buggyos ujjú ünnepi blúzukon a szebbnél szebb fekete, kék, sötétbarna hímzésekkel.” (A *búzaszem naplója*, 498–499. o.)

Nyíregyháza, 1985. szeptember

„Magyar Laci és Edit otthonában szóba került a legidősebb fiuk, Laci. Három évig tanult teológiát, de abbahagyta, mert nem tudta elviselni azt az ellentétet, hogy a magyar egyház próbálja elhitetni, hogy szabad, pedig folyamatosan úgy táncol, ahogy a politika fütyül. Ezután letöltött másfél évet a katonaságnál, kemény körülmények között. Közben egyre erősödött benne a meggyőződés, hogy a lelkiismereti szabadság nevében ezt egyetlen kereszténytől sem lenne szabad elvárni. De azt sem lehet elvárni, amit ő most megtett: visszaadta a katonakönyvét. Az evangélikusok között – ahol földi és a mennyei felsőbbségnek egyaránt kijár a tisztelet – ilyen még nem történt. Lacit egyelőre csak a kiegészítő parancsnokságnál hallgatták ki, a bírósági eljárás, azaz a legrosszabb még előtte van. Hogy bírják ezt a szülők?!

Kaptunk egy másolatot arról a levélről, amelyet Laci a kiegészítő parancsnokságnak írt. Mi pedig meséltünk nekik a székesfehérvári Simonyi testvérekről. Az ő kisközösségükből most is ketten ülnek Baracskán, mert megtagadták a katonai szolgálatot.”

Székesfehérvár, Budapest, 1985. szeptember 15.

„Simonyi Gyszi, számítógépes mérnök, négy gyermek apja munkát kapott Budapesten: heti 2,5 napi munkáért kap 2500 forintot havonta. Egy országos kutatásban vesz részt, amely azt vizsgálja, hogyan hatnak a számítógépes játékok a családi életre és a gyermekekre.

Ez jó folytatása volt azoknak a beszélgetéseknek, amelyek arról szóltak, hogyan viszonyul a magyar társadalom a gyermekvállaláshoz. Csömörön szóba került egy 11 gyermekes család (akkor jártunk náluk, amikor még ezek az Áronok, Ábrahámok és Ráhelek még csak hatan voltak). Az 1970-es évek eleje még a fényes konjunktúra időszaka volt, a családok három-négy gyermeket is mertek tervezni. De most megint nehéz: mindenütt csak a megszorítás és a hajsza, két gyereknél többre gondolni sem lehet.

A Déli pályaudvar közelében jártunk egy hatgyermekes családnál. »Mit jelent a mai Budapesten hat gyermeket nevelni?« – kérdeztem. Ugye, a gazdasági helyzet rosszabb, mint a hetvenes évek elején; másféle, bonyolultabb, összefonódik az európai piaci és pénzügyi problémákkal. De teljesen hiábavaló gazdasági problémák mögé bújni, amikor érveket keresünk arra, hogy miért nem merünk több gyermeket vállalni. Az apa, Zoltán, aki maga is közgazdász, feleségével, Hannával együtt magyarázta: csak arról van szó, hogy az emberek nem tudják, nem akarják elhatározni magukat, hogy együtt éljenek, most mindenki a saját szabadságát védi...

Egy másik családban művelt fiatalok, akik hozzászoktak az aktív közösségi élethez, de most négy gyermeket nevelnek, és azt mondják: csak erő kell, hogy ezt az életmódot teljes szívvel elfogadjuk: öröm van benne.” (A *búzaszem naplója*, 501–502. o.)

Pécs, 1989 tavasza

„A székesegyházban összezsúfolódtott sokezer fiatal között arra gondoltam, milyen hosszú út vezetett el idáig. Hányszor és hányszor kellett ezeknek a fiataloknak válaszolni magukban arra a kérdésre: Hogyan tanúskodhatok Krisztus jelenlétéről szavak nélkül? Lehet-e Krisztussal találkozni még a feljelentőben is?

Erről beszélgettünk a hetvenes években egy Moszkva térhez közeli katolikus ifjúsági körben, és nem sokkal később a pesti oldalon egy kis lakásban, amely abban különbözött minden más lakástól, hogy az egyik szobában nem volt más berendezés, mint egy asztal, egy szőnyeg, a szőnyegen vörösesbarna agyagból készült gyermek Jézus. A falban egy kis szekrény... A lakásnak csak két állandó lakója volt. Nem volt olyan öltözetük, amely Nyugat-Európában lett volna: hosszú kék ruha, hátul megkötött kék fejkendő, amiről Jézus kistestvéreit fel lehet ismerni. De a kápolnában ugyanaz az egyértelmű nyugalom és derű uralkodott, mint a világon bárhol Jézus kistestvéreinek otthonában. A Kiszézus dundi karjait nyújtogatta és mosolygott, különös felnőtt elszántság sugárzott belőle: mintha arra biztatná az embert, hogy légy bátran önmagad. Megint arról beszélgettünk, hogy miféle emberekben találkoztunk az elmúlt napokban Krisztussal. Vagy még inkább: előfordult-e ismét, hogy csak utólag vettük észre, kivel találkoztunk.

Én legalábbis így jártam. Viszont ez eszembe sem jutott volna, ha nem így teszik fel a kérdést.

Néhány nappal korábban Taistóval Északkelet-Magyarországon jártunk. Egy nap alatt körbeutaztuk a Nyírséget, Váci Mihálynak, az 1970-ben elhunyt költőnek és országgyűlési képviselőnek a szűkebb hazáját. Erről az utazásról már régóta álmodozott Mihály édesanyja – most a megyei könyvtárból egy kulturális vezető jött értünk szol-

gálati autóval, hogy bemutassa a vidéket. Az anya velünk együtt várakozott a kapuban, ünneplő ruháját nagy fekete sállal védve. Egész reggel nem evett egy falatot sem, nem is ivott, hogy útközben ne legyen probléma. Végre a nagy, fekete autó befordul a városszéli utcácskába. A sofőr ülve marad a kocsiiban, az első ülésről elénk tápázkodik egy dagadt sörhas, ujjai között vastag szivarral.

– Nahát, maguk hárman vannak, ide csak kettő fér be, a külföldiek...

Méreggettük a hátsó ülést, és megállapítottuk, hogy kényelmesen elférünk hárman is... Anyuka az elemozsiás kosarát már be is dugta a hátsó ablakhoz, én meg segítettem őt magát befelé...

– Neeem, semmiképpen, nem erről volt szó...

A kultúr munkás szája sarkában a szivarral olyan ellentmondást nem tűrő hangon utasított minket rendre, hogy haragtól remegő gyomorral megadtuk magunkat. Anyu-

ka sírva ott maradt a kapuban, mi ketten a hátsó ülésen gubbasztottunk.

Ez a látvány, az előttem vöröslő nyak, a szivarfüst éme lyítő bűze jutott eszembe ott, a kistestvérek kápolnájában. »Milyen emberben találkoztál az elmúlt napokban Krisztussal?« A kérdést magamra vettem. Lett volna választásom, olyan sok csodálatos, érdekes emberrel találkoztam... De az a dagadt arc, az unott hang, amely olykor-olykor próbált megélni, lelkesedni a Nyírség látnivalói, történelme iránt, kiengesztelni ezeket a hirtelen olyan kelletlenné vált finneket. Volt mindebben valami kisfiús, olyan nyolcéves körüli, akit kizártak a bandából, és talán ott-hon sem szerették... »Jövevény voltam, és nem fogadtatok be...« Büntudatosan pillantottam a padlóra, az oltár tövébe. A gyermek Jézus a legnagyobb nyugalomban nyújtogatta továbbra is a karját felénk. Szinte huncutul. Mintha játszani hívna.» (Rések a falon, 52–56. o.)

ELŐADÁSOK ◀

„Egymást különbnek tartjátok!”

Hogyan lehet szinkronba hozni gyülekezeteink befogadókésztségét missziói munkaágaink tevékenységével?

■ SZEVERÉNYI JÁNOS

Részlet egy néhány nappal ezelőtt érkezett levélből

„Tavaly kezdtük a hétvégesdit. Akkor presbiteri napoknak szántuk, de a presbiter testvérek semmi aktivitást és érdeklődést nem mutattak. Már ott tartottunk, hogy le szeretnénk volna mondani, de Hafó szerint azt nem lehet. Ezért meghirdettük a gyülekezetben. Az anyagyülekezetből alig jelentkeztek, a filiából huszonvalahányan. Így mégis lett belőle valami, sőt olyan jól sikerült, hogy elhatároztuk, évente ismétljük.

Most már nem presbitereknek hirdettük, hanem bárkinek a gyülekezetből.

Némi szószéki provokáció után most már negyvenöt a létszám.

Gyakran elhangzik nálunk a presbiterek szájából, hogy számíthatunk rájuk, de a misszióban nem. Abban ők nem jók. Az az elképzelésük, hogy ez valami »agitprop«, hogy valakit megtámadni és győzködni kell.

Arra kellene helyezni a hangsúlyt, hogy a misszió nem ilyen. Nem a papok feladata csupán. Misszió az is, ha egy közösség vonzó, ha egymáshoz kedvesek vagyunk, ha szívesen befogadjuk az érkezőt stb. A többi majd úgyis jön szinte magától. De nekünk is jó, ha nemcsak magunkért vagyunk, hanem fel tudunk vállalni valamit mások gondjából. Az minket is épít.

Városunkban sok intézmény van: iskola, óvoda, szeretetotthon... Ezernyi a lehetőség olyanok elérésére, akik egyébként elérhetetlenek lennének.”

„Aki abból a vízből iszik, amelyet én adok neki, soha többé meg nem szomjazik, mert örök életre buzgó víz forrásává lesz benne.” (Jn 4,14)

„Az Élet él és élni akar...” (Ady: *Intés az őrzőkhöz*)

„Harminchat fokos lázban égek mindig...” (József Attila: *Kései sirató*)

* Előadás a Pesti Egyházmegye lelkeszi munkaközösségében.

A biblikus, élő gyülekezet

Egy egészséges, élő gyülekezetnek szüksége van-e egyáltalán kívülről érkező missziói munkaágra, egyesületre?

Nincs, lényegében nincs szükség ilyenre, hiszen az élet-hozzá tartozik a növekedés, a gyarapodás, a missziói lelkület és gyakorlat, annak természetessége, mindennaposága.

A bibliai értelemben vett gyülekezet a Nagy Miszionáriusnak, a mennyei Királynak és országának világunkba helyezett és működtetett „missziói munkaágra”, nagykövetsége. Jézus teste, az élő egyház miszsiós identitása, létének értelmét nagyjából ebben látja és gyakorolja.

A gyülekezet lényeges ismertetőjele a befogadás, az elfogadás, a családiasság, a bárka védelme. Ugyanakkor folyton úton van, eléri a föld végső határait (eseteit), keresi, megtalálja és megtartja az elveszetteket. (Ez egy kicsiny falun belül is megvalósulhat.)

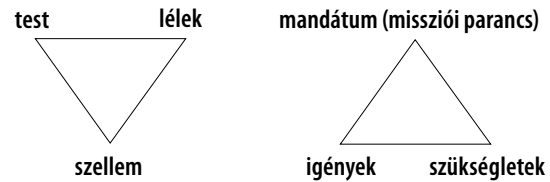
A Jordán folyó, amely a Hermónon ered, „alásiet, alázuhog” (= Jordán, Járad) a világba, és először megérkezik a Genezáret-tóba. Ez az „első szeretet” túlcsoportul, védett, semmi mással nem pótolható állapota. De Isten folyója (Zsolt 65,10) – amely tele van élettel, energiával, lüktetéssel, halakkal, növényekkel, színekkel, fényekkel – tovább siet a pusztába, a „halál árnyékának völgyébe” (Zsolt 23,4), és onnan is tovább a sóssá vált, halott tengerbe, és meggyógyul tőle a víz. És ott is halak sokasága lesz (Ez 47,1–12).

Az egyház ott van, ahol baj van. Ez Istennek és egyházának az útja, liturgiája, programja a világban. Ami ezen kívüli tevékenység, az tékozlás, flúgos futam, zsákutca, megtévesztés, üres, öncélú körbeforgás.

„Az Élet él és élni akar” – írja Ady az őrzőknek. A „harminchat fokos lázban” (József Attila), Isten szeretetének lángjában égő és élő gyülekezet észreveszi a hiányt, szükségét; erre reagál a maga küldetése, normális életfunkciója szerint. Lát, érzel, felfog, értelmez, sír, felindul, megindul lelkében, összeszorul az irgalomtól személyiségének központja, a szíve, és cselekvésre indul.

A mandátum a lényeg. A missziói parancs a munkaköri leírás. De ez csak a jézusi, agapés szenzibilitással és kreativitással működhet normálisan és hatékonyan. Az élő gyülekezet érzékeli környezetének igényeit és szükségait is. Nem konformizmusról van szó, a világ rendléseinek és elvárásainak teljesítéséről, hanem az életkori és élethelyzetbeli igények komolyanvételéről és a valós, sokszor fájó szükségletek enyhítéséről és lehetőségek szerinti megelégtetéséről. És mivel az ember nem csupán lélek, komolyan vesszük a teljes személyiséget, testi, lelki, szellemi valóságában. Az ilyen biblikus, normális, holisztikus közösség (koinónia) permanensen teljesíti a missziói parancsot.

Lássuk mindezt a KIE két háromszögével is ábrázolva!

Gond akkor van, ha ezeket a területeket elvágják, függetlenítik egymástól, vagy egyes területekre túl nagy hangsúly kerül a többi rovására.

Példa: a gyülekezet látóterébe kerül egy tolokocsis, depressziós, szociálisan hátrányos helyzetű testvérünk. A természetes folyamat: információ beérkezése, a családiasság kapcsán észrevesszük, meglátogatjuk, felmérjük a helyzetet a fenti két háromszög értelmében, és elindul a csapatmunka: ima, személyes, rendszeres kapcsolat, kreatív, tapintatos akciók sora, mint például ügyintézés, segélyszervezés, a lakás kitakarítása, átalakítása stb.

Máris működnek a „missziói munkaágak”: imaközösség, látogatócsoport, női kör aktivitása, cigánymisszió (mert az érintett melletti lakásban romák laknak), férfimunka (fizikai, lelki és egyéb segítség), kórházmiszsió (hiszen testvérünk kapcsolódik valamely egészségügyi intézményhez is), börtönmiszsió (mert kiderült, hogy a szomszéd család egy tagja büntetését tölti, tehát meg lehet látogatni őt és a családját is).

A fenti példa két konkrét eset vázlatos ismertetése volt.

Mégis miért van szüksége a gyülekezetnek a missziói munkaágakkal való együttműködésre?

Azért, mert közösségeink úton vannak, egyik sem teljes, tökéletes, amelyben „minden szinten szinte minden” megtalálható.

A biblikus terv megvalósításhoz kezdésként besegíthet egy missziói munkaág is, annak képviselői. Például Koháry Ferenc és munkatársainak bevezető és lelkesítő szolgálata révén elindul a férficsoporthoz, szolgálata. Tarthatják továbbra is velük a kapcsolatot, de úgyis azon múlik minden, hogy helyben szól-e az élő ige, megújulnak-e a gyülekezet tagjai és beállnak-e a szolgálatba, kapnak-e képzést, bátorítást, törődést a lelkésztől, lelkész által.

Az *Evangelikus Életben* megjelent cikkemből (*Ádám nem járt bibliárára*, 2008/32. sz.) vett részlettel egészítem ki dolgozatomnak ezt a részét:

„Legyen egész életünk istentisztelet! (Róm 12,1–2)

A templomba járás nem elhanyagolandó, hanem a szükséges minimum.

A cél nem az, hogy megteljen a templomunk (a viszonylag jó létszám el is altathat), hanem az, hogy környezetünk-

ben »mindenki megtérjen« (2Pt 3,9b), »...üdvözüljön, és eljusson az igazság megismerésére« (1Tim 2,4).

A jézusi kilépő misszióknak ma számtalan lehetősége adódik.

1. A fentiek alapján szervezzük és éljük meg egyházközségi alkalmainkat. Lehetőség szerint legyen minden réteg számára – gyermekek, fiatalok, kismamák, férfiak, nők, érdeklődők, keresők, szenvedélybetegek... – program, lehetőség.

2. Régi, bevált és új közösségi formákat alkalmazhatunk: kirándulás, szeretetvendégség, előadások, koncert, nyári napközis tábor, falunap, népfőiskolai sorozat. A gyermek- és ifjúsági munkában különösen is törekedni kell a teljes személyiségnek megfelelő lehetőségekre: sport, játék, művészet... A munkatársakról szóló cikkben írtam a bevonás művészetéről. *Feladatot, célt kell adnunk, amely motivál, mozgat, felfrissít.*

3. Vegyük fel a kapcsolatot *egyházunk missziói munkáigaival* (rádió-, női, férfi-, cigány-, kórház-, börtönmisszió stb.), kérjünk segítséget tőlük, menjünk el rendezvényeikre.

4. A *gyülekezet meghosszabbított karjai az egyesületek*, missziói szervezetek: EKME, EKE, EBBE, Mevisz, ZMC, Fébé és számtalan felekezetközi szervezet, mint például az Evangéliumi Aliansz, Szentírás Szövetség, a KIE, a Wycliffe Bibliafordítók Egyesülete. Hívjuk meg őket, alakítsunk helyi mozgalmakat, vegyünk részt országos és nemzetközi munkájukban.

5. Szervezzünk jézusi stílusú alkalmakat azoknak, akik a hagyományos lelki alkalmakra nehezen lépnek be. Szerte a világban és hazánkban működnek ezek a missziói formák: *Alfa, ÉletMűhely, Kereszt-Kérdések*. Klaus Douglass német evangélikus lelkész elméleti és gyakorlati munkássága is meggyőző. D. Szebik Imre püspök lelkes beszámolót írt heti újságunkba egy hasonló módon megújult brémai evangélikus gyülekezetéről.

6. Ahol csak lehetséges, szervezzünk *kis gyülekezeti és házi csoportokat*. Vezetőiket készítsük fel és bátorítsuk. Az ideális az lenne, ha mindenki tartozna egy ilyen kis csapatba.

7. A *gyülekezet bátran lépjen ki* más felekezetekkel és szervezetekkel összefogva a világi helyekre: utcamisszió, evangélizáció, rendezvények, kórház, börtön, idősotthon és más intézmények.

8. Ha a »hivatalosak« nem jönnek a hívásra, *menjünk az utakra és a kerítésekhez*, és a szeretet ellenállhatatlan »kényszerével« vonzzuk Jézushoz (Lk 14,23) az állami gondozottakat (elindulhatnak újra egyházunk szolgálata az árvák felé), cigányokat, prostituáltakat, homoszexuálisokat... Itt-ott már szép tapasztalataink vannak ezen a téren is.

9. A *látogatás* szolgálatába be lehet vonni minden korosztályt. Számtalan lehetőség nyílik a misszióra ilyenkor.

A gyülekezeti munka szerves része a kiterjedt, evangéliumi ihletésű *családsegítés*.

10. A *gyülekezeti újság és a helyi média* – rádió, tévé, újságok – ma már természetes (?) eszközei munkánknak.

Nem várhatjuk el, hogy a helyi gyülekezet (lelkész, presbitérium, munkatársak, tagok) megtérése, megújulása, újjászületése, Szentlélekkel való beteljesedése nélkül egy külső misszionárius vagy annak »munkaága« bármit is segíthet rajtunk.

Valamit elindíthat, megpiszkálhat ugyan, de életet, missziós lelkületet nem adhat, és főleg a helyiek helyett nem végezheti el a munkát.

Ugyanakkor nagy lehetőségek rejlenek a különböző missziói munkákkal, egyesületekkel, szervezetekkel való együttműködésben. Területi, egyházmegyei, kerületi és országos rendezvények, csendesnapok, evangélizációk, konferenciák látogatása sok áldást jelenthet a helyiekre nézve. Első gyülekezetembe érkezésemkor világossá vált, hogy évek óta nincs keresztlő, konfirmáció, esküvő. Perspektíva: a maradék eltemetése vagy megújulás. Utóbbi mellett voksoltunk. Utcáról, nagymamák mellől összegyűjtött fiatalokat rendszeresen hordtam a Trabival a 24 km-re lévő város ifjébe, de volt rá eset, hogy egy nap kétszer fordultam velük hajnaltól késő estig (Csorvás-Gyenesdiás), hogy hét fiatal életében először eljusson konferenciára.

A missziói központ, a rádiómisszió és más szervezetek, kiadók hanganyagai, magazinjai, missziói szórólapok, füzetek, könyvek sokat segíthetnek. Terjesztésük belmissziói feladatot adhat a gyülekezet tagjainak. Sok gyülekezetben nincs vagy nagyon gyenge az iratterjesztés.

A fentebb felsorolt munkaágak mind más állapotban, helyzetben, lehetőségek szerint végzik szolgálatukat. Meghatározza a gyülekezet munkáját, hogy területükön, közelükben működik-e például kórház, büntetés-végrehajtó intézet, laknak-e cigányok stb.

Egyesületeink, egyházon belüli önálló szerveződések is karakterük, tevékenységük szerint válhatnak hasznára az egyházközségnek. Az EKE a bibliaiskolájával, az EBBE többek között a kiadványaival, a honlapján megosztott számtalan hanganyagával, nem beszélve a ZMC-ről.

Számtalan felekezetközi missziós, evangélizációs, konferenciás, munkatársképzős alkalom, lehetőség adódik manapság az Evangéliumi Aliansz, a Szentírás Szövetség, a Palánta, a MEKDSZ, a KIE stb. szervezésében, mint például a Reménység fesztivál, Balaton-NET stb.

Az ökumenikus missziói megmozdulásokban sokan nem bíznak. Félnak a tévtanítástól, elhalászástól.

Dolgozatom mellékleteként közlésem az Evangéliumi Szövetség és a Misszió Expo etikai kódexét és végül saját gondolataimat. Segíthet az egyre szaporodó települési, megyei és egyéb felekezetközi megmozdulásoknál.

A Magyar Evangéliumi Aliansz etikai kódexe

Előzetes megjegyzések

Az Evangéliumi Aliansz természetes személyek, különböző gyülekezetek, szervezetek és missziós munkák szövetsége. Célja a keresztyének egységének megélésére való bátorítás. E közös tevékenység tisztázott alapjainak alakításához járulunk most hozzá egy etikai kódexszel. Mindenkit bátorítunk az etikai kódex betartására, aki szolgálatát az Evangéliumi Alianszban is folytatni kívánja. Azokat a tagokat és szervezeteket, akik az etikai kódexet aláírják, nyilván tartásba vesszük, és az Evangéliumi Aliansz a nyilvánosság előtt is vállalja és számon tartja munkálkodásukat.

A bizalomra való bátorítás alapjai

A hit bázisára épülő Evangéliumi Aliansz működése alapvetően kapcsolataiban él, ezért az 1846-os alapítás óta az egész világon igyekszik bizonyítani, hogy lehetséges a különböző felekezetű keresztyének lelki egysége. Ezen az alapon valósulhat meg a tényleges és hatékony közös munkálkodás a misszió, a diakónia és akár a különböző képzetek területén is. Szeretnénk közösen istentiszteleteket tartani és evangélizálni. Az etikai kódex hivatott arra, hogy az esetlegesen felmerülő feszültségeket feloldja, a konfliktusok megoldásánál segítséget jelentsen.

1. A közös munkavégzéshez mindenkinek tisztában kell lennie saját hitvallásával, hitbéli felismeréseivel, hitbéli hovatartozásával

Jóllehet az MEA a Krisztusban való lelki egységet hangsúlyozza, és a Szentírást határozza meg mint a hit és az üdvösségről szóló tanítás alapját, mégsem utasítja el a hívők különböző hitelvi tapasztalatait és meggyőződését. A közös szolgálat csak úgy lehet gyümölcsöző, ha benne mind többen hitüknek és meggyőződésüknek megfelelően vesznek részt. A saját gyülekezeti-felekezeti meggyőződés és az ahhoz való hűség nem kell, hogy másokkal szemben türelmetlenné legyen.

2. Mindenkinek figyelembe kell vennie a másik hitbéli felismeréseit és hitbéli hovatartozását

Az egymás felé megnyilvánuló türelem gyakorlása jelentheti annak a ténynek felismerését és szükségességét is, hogy néha az igazság többféle értelmezési lehetőséget ad, vagy az igazság adott esetben viszonylagos lehet. Ezért világosan

meg kell különböztetnünk a másik keresztyén meggyőződését, és azt tiszteletben kell tartanunk. A közös szolgálat partnerei, akik aláírják az etikai kódexet, elkötelezik magukat arra, hogy a saját meggyőződésüket nem akarják mások meggyőződésénél különbnek látni, fölé emelni, abszolút módon leuralva mások hitbéli felfogását, és nem akarnak más tudati és lelkiismereti manipulációknak kitenni másokat.

3. A közös evangélizációk célja az elbizonytalanodott és a hittől eltávolodott ember hitbéli döntésre és hitbéli közösségre segítése

Az elvilágiasodás, az önmegvalósítás és az elegyéniesedés is névleges egyháztagsághoz és a gyülekezeti élettől való elidegenedéshez vezetett. A közösen rendezett evangélizációkat úgy kell kialakítani, hogy ezek az emberek tudatos döntésre juthassanak és segítséget kapjanak egy olyan gyülekezeti közösség megtalálásában, ahol ők otthon érzik magukat. Különösen örömteli az, ha a megújult ember abba a gyülekezetbe talál vissza, ahová korábban is tartozott. Azokat azonban, akik újonnan jöttek, előre meghatározott módon kell fogadni.

4. Elismerjük a vallásszabadság jogát, hogy szabadon választhasson és változtathasson mindenki gyülekezetet és felekezetet, ha arra a meggyőződésre jut, hogy ez a helyes

Elkötelezzük magunkat, hogy egy hívőt sem készítettünk egyik egyházból vagy gyülekezetből a másikba való áttagozódásra. Abban az esetben azonban, ahol a hitre jutott embernek semmilyen személyes kapcsolata nem volt valamikori egyházával, gyülekezetével, szükségesnek látszik, hogy egy élő gyülekezethez utat találjon, anélkül, hogy bármiféle megkülönböztetésben részesülne bárki részéről. A felekezetváltást azonban meg kell előznie egy világos tisztázó beszélgetésnek a korábbi gyülekezetével, amely beszélgetésben a feleknek keresniük kell egymás kölcsönös megértését.

Misszió Expo – etikai kódex

A kiállítók kizárólag azok lehetnek, akik mint keresztyén közösségek (különbféle kis és nagy egyházak, alapítványok, missziói társaságok) vallják a Szentháromság egy igaz Istent, és mentesek mindenféle szélsőségtől, másokat botránkoztató magatartástól, és készek az alábbi szempontokat figyelembe venni és betartani:

1. A kiállítás célja, hogy a kiállító saját missziós tevékenységét és annak eszközeit bemutassa.
2. Alapvető feltétel a közös keresztény értékek felmutatása és azok korszerű, sokszínű, sajtóságos, de a Biblia tanításával nem ellentétes ajánlása.
3. A kiállított tárgyak, kiadványok, eszközök nyújtsanak buzdítást a nagy missziói parancs hatékonyabb betöltésére.
4. Szólítsuk meg a fiatal generációt a kül- és belmisszió időszerű feladatainak felmutatása által.
5. Legyünk érzékenyek a jelen társadalom szociális, lelki, szellemi (egyéni, családi) jellegű problémái iránt úgy, hogy krisztusi megoldást kínálunk fel.
6. Demonstráljuk a világ (a látogatók) felé, hogy alapvető bibliai igazságokban a hívők között nincs és nem lehet ellentét, ellenségeskedés, ellentmondás.
7. Legyen világos üzenete minden látogató előtt a kiállításunknak, hogy Jézus Krisztus az egyetlen megoldás a világ összes problémájára.
8. A kiállítás során arra kell törekedni (mivel az expo célja az egység felmutatása), hogy a többi kiállítóval semmiféle ellentmondásba és vitás, félreérthető helyzetbe ne kerüljünk.
9. Szeretnénk lehetőséget adni arra is, hogy a kiállítók saját keresztény könyveiket, zenei anyagaikat is bemutassák a látogatóknak, amelyekből az érdeklődők vásárolhatnak is.
10. A Szervezőbizottság fenntartja azt a jogát, hogy folyamatosan (a kiállítás során is) figyelemmel kísérje a kiállítók tevékenységét, és botránkoztatás, az alkalomhoz és az alapelvekhez nem illő magatartás esetén bárkit eltanácsoljon.

Néhány kiegészítő gondolat

Érthető egyrésztől, elfogadhatatlan másrésztől, hogy minden felekezet a magát tartja a legjobbnak. Némelyek így is jelölik magukat: „teljes evangéliumi egyház”. Tehát a teljesség – hitük szerint – náluk van, ellentétben az 1Kor 13 „rész szerinti” megállapításával. Ebből következik, hogy a többiek nem „teljesek”...

A közös misszió elengedhetetlen egy démonikus, szekularizált korban, világban.

Nem egymás ellen kell harcolni, megfogalmazni magunkat, hanem a világban lévő gonosz ellen. Ez utóbbi néha nehezebb, ezért (is) választják némelyek a vödörhalászatot.

A nyelveken szólnak több esetben elégséges missziói alap, hogy a másik (ha újjászületett is), nem szól nyelveken, szerinte nem kereszteltetett meg Lélekkel.

A felnőtt bemerítést vallónak elégséges ok a térítésre az, ha valaki a gyermekkeresztséget gyakorolja. Itt sem általánosíthatunk, vannak ellenpéldák is.

Az idősebb egyházak sem küldik vissza kisebb közösségeikbe a náluk jelentkezőket, hiszen ők is jobbnak, érettebbnek, komolyabbnak gondolják magukat a többinél.

A legtöbb felekezetnek megvannak a sajátos értékei, de kísértései és hibái is.

Isten folyamatosan munkálkodott az elmúlt évszázadokban is az egyházak megújulásán. Sok gyümölcsöt láthatjuk ennek. Gyakorlatilag minden komolyabb közösségekben megújulási mozgalmak, vonalak, gyülekezetek jöttek létre.

Ugyanakkor mindegyik közösségnek megvannak a sajátos kísértései, gyengéi, „démonai”.

A közös evangélizáció és misszió látásom szerint csak akkor képzelhető el, ha nem a magunk egyházának a hizlalása motivál, hanem az elveszettek mentése. Ha el tudom képzelni az általam megtértet egy testvéregyházban is. Sőt szenzibilisen, kreatívan segítem őt ebben a folyamatban.

Akkor is, ha nem mindennel értek egyet teológiai, kegyességi látásukkal, gyakorlatukkal kapcsolatosan.

A közös szolgálatnál félre kell tenni a felekezeti specialitásokat, a karizmák hangsúlyozását, a saját látás és gyakorlat hangsúlyozását.

Elengedhetetlen a közös szolgálathoz a másik felekezet Isten egyházaként való elfogadása. Nem csak szóban, és nem csak szép, kegyes, cirádás imákban, szónoklatokban.

Az általam ismert legjobb, legbiblikusabb modell a Billy Graham Evangélizációs Társaság hatvanéves tapasztalata, gyakorlata. Széles skálán tudja összefogni a felekezeteket a közös misszióba. Ehhez szükséges, hogy újjászületett, Istent és embert tisztelő, szerető és szolgáló testvérek folyamatosan formálódjanak a tiszta evangéliumhoz, és ismerjék fel egymásban az élő Urat és munkáját.

Az ilyen közös szolgálathoz elképzelhetetlen a Jn 3,16 üzenetén kívül (ami az üdvösséghez szükséges) bármit is behozni az igehirdetésbe, a megtértekkel való foglalkozásba, lelkigondozásba. Ilyen például a fent is említett karizmák, látások, jelenségek, mint például a különböző felfogások a víz- és lélekkeresztségről, gyógyítások, gyerekek.

Ezeket gyakorolják a hívők saját gyülekezetükben, de ott is komolyan megmérve az ige mérlegén, a kijelentés teljes összefüggésében.

A közös szolgálathoz szükséges az abban részt vállalók közös terve, megbeszélése, az imádkozás és a konszenzusos döntés, a gyakorlat kontrollja és az utólagos kiértékelés.

Aki a fentieket nem tudja hinni és gyakorolni, ne erőltesse a közös missziót. Lépjön hátrébb, kérje az Úr vezetését, formáló, alakító munkáját.

Ugyanakkor az érett keresztyének mindig készek egymástól is tanulni, és a Szentlélek jelenlétében, testvéri, felekezetközi munkaközösségekben a legérzékenyebb kérdésekről is beszélgetni.

„Egymást különbnek tartjátok!” (Fil 2,3)

Illés és Elizeus^{*}

■ MADOCSEI MIKLÓS

Gyermek-bibliaórát tartottam, éppen Illés volt soron. Megkérdeztem a gyerekeket, mit tudnak róla, az egyik lelkesen jelentkezett: „Nagyon szeretem a számaim!” Jellemző és tanulságos!

Komolyra fordítva a szót, ma este a főnök és beosztott, előd és utód kérdésével kell szembesülnünk, mégpedig nem objektív kritikai apparátussal, hanem személyesen, talán még a bűnbánatig is eljutva.

Mindnyájan voltunk főnökök és beosztottak, elődök és utódok. Mit mond erről Illés és Elizeus története?

Elizeus az előd-utód kínos kérdését megúsza: főnökét a tüzes szekér elragadta. Nem kellett a parókiát megosztani, és állandóan az előd kimondott vagy csak érzékelt kritikai megjegyzéseitől tartania. Bátran bevezethette újításait. Másfelől Illés is jól járt. Nem kellett közlőrelől látnia, hogy utóda idején hogyan hanyatlik vagy éppen hogyan virágzik fel a gyülekezet élete.

A tüzes szekér jó megoldás, de ez csak egyszer adott meg az elődöknek és utódoknak. Tüzes szekér helyett ezért inkább azt ajánlom, hogy szívleljük meg Pál szavát: „Fogadjátok be egymást, ahogy Krisztus is befogadott minket!” (Róm 15,7)

Illés

Lássuk először Illést, a főnököt és elődöt, magunkra gondolva: hogyan is viselkedtünk ebben a pozícióban?

Illés története egy önvalomással kezdődik: „Az Úrnak szolgálatában állok.” Magyar evangélikus egyházunkban a lelkeszi munkát általában „szolgálatnak” mondjuk. Külföldi testvéreink sokszor csodálkoznak ezen a szóhasználaton, ha azt kérdezzük tőlük: mikor kezdted meg a szolgálatodat? Hol szolgálatsz most? Milyen szolgálatot vállalsz? Jó, ha a szóhasználatunkban a tartalom is kifejeződik, és megjelenik hétköznapi magatartásunkban is. A gyülekezet élén állni, vezetni a presbitériumot meg az építkezést, a segédlelkésznek is megszabni a feladatait mint egyetlen képesített szakember; mindez azt sugallja, hogy fontos vezető pozícióban vagyunk. Nem feledkeztünk-e meg igazi státuszunkról: az Úr szolgálói vagyunk?

Illés nem igyekezett biztosítani anyagi hátterét, hogy legalább nyugdíjazása előtt nagyobb legyen a fizetése. Isten gondviselő szeretetében bízott: a Kerít-patak vizében,

a hollókban, meg egy özvegyasszony segítségével. El lehet róla mondani, hogy tisztos szegénységben élt. A „feneketlen papzsák” mondás megrendítő! Adjunk hálát azért, hogy nyugdíjas korunkban sok gondtól megszabadultunk, nem kell már új ruhát venni, igaz, magasak a gyógyszerárak, de élelemre egyre kevesebbet költünk, és külföldi utazásokat sem kell finanszíroznunk.

Illésnek jó, személyes és rövid volt az igehirdetése. Egy alkalommal így summázta mondanivalóját: „Ne félj!” Oly korban éltünk, amikor a félelem gyilkos hatalma tombolt. Mi is féltünk, ha hivatott a püspök, vagy az ÁEH-ba kellett mennünk. Tudtuk-e igazán ezt a jézusi ígét hitelesen hirdetni, és most magunk számára elfogadni, amikor az alkony szürkületében más félelmek szorongatnak?

Illésről azt is tudjuk, hogy imádkozó próféta volt: kiáltott az Úrhoz. Szolgálatunk idején nagyon sokat imádkoztunk istentiszteleteken és bibliaórákon, kötött szöveget olvasva és szabadon. Sokszor azért, hogy a prédikáció tartalmát a gyülekezet emlékezetébe vessük, máskor előkészítve mondanivalónkat. Közös imádság esetén volt, amikor imádságunkkal helyre akartuk igazítani mások könyörgését, vagy imádság ürügyén tanítást igyekeztünk adni erről vagy arról a hitbeli kérdéstről. Jó lenne, ha imádkozó gyülekezetek imádságába naponta beleszövédné a lelkeszek személyes könyörgése. Még most sem késő: fontos a nyugdíjasok imádsága is.

Illés őszinte próféta volt. Megijedt Jezábel fenyegetésétől, depressziós állapotában nemcsak prófétai hivatását élelte meg, hanem életét is fel akarta adni. Egyedül maradt. Nagyon nehéz, hogy a lelkesztől elvárják, mindig erős legyen a hite, kegyes, melegsívű, áldozatkész ember legyen, aki példájával másokat segít a hit útján, s mint valami hős, mindenben győzedelmeskedik. Ma már szinte divat a burnout-szindróma kezelése a lelket próbáló hivatásokban. Visszatekintve hálát adhatunk azért, ha ilyen állapotunkban Isten hozzánk is „angyalt” küldött, aki megérintett, és Jézus testének eledele és vérenek itala erőt adott megint néhány lépésre.

Malakiás prófécija szerint Illés az atyák szívét a gyermekekhez téríti, a gyermekek szívét az atyákhoz (Mal 3,24). Nehéz prófétai feladat, hiszen a generációs probléma megoldásáról van szó, ami nem csak Illés korában volt sok-sok bajjaj-jajjal járó feszültség. Ma az öreg szüle népviseletben jár a templomba, az unokák pedig szintén népviseletben, mesterségesen rongyossá tett farmerben és feszülő topban járnak a diszkóba. A lelkeszcsaládokon belül is jelentkezik ez a kérdés. A másik döbbenetes szó: „Papfi – gazfi”.

* A bibliatanulmány elhangzott a nyugdíjas lelkeszek konferenciáján Révfülpön.

Hogy tudunk ezzel a fájdalmas kérdéssel megbirkózni? És ma milyen indulatok vagy imádságok élnek a lelkünkben? A „bezzeg a mi korunkban” keserűsége vagy az öregeket és fiatalokat egyaránt befogadó irgalmas szeretet?

Jézus Illésről úgy beszél, mint útegyengetőről. A prófétaának ez a feladata. Nem magát propagálja, nem magához édesgeti híveit, hogy élvezze elismertségét. Szolgálatában mindig kisebbé lesz, de Jézusra mutat, aki az erősebb, aki Szentlélekkel és tűzzel kereszttel, és aki mint Isten Báránya magára veszi a világ bűneit. Nyugdíjas korunkban igazán át tudjuk élni, hogy mindig „kisebbé” leszünk, nemcsak természetünkben, de jelentőségünkben is. Semmi sem megy úgy, mint régen. Talán még az imádság sem. A megbízás azonban áll, és ez nem kevés: Jézusra mutassunk, aki magára vette a világ bűneit, és a miénket is.

Illés nem sértődött meg, hogy át kell adnia a pásztorbotot, hogy maga helyébe egy fiatal áll. Közelebbről nem ismerte Elizeust. Ki tudja, milyen új, modern irányzat képviselője? Milyen háttérből érkezik? A számítógép előtt ül, vagy meglátogatja a haldoklókat? Milyen a felesége? Illés elfogadja Elizeust, és eltűnik. Nemcsak tüzes szekéren, de a megdicsőülés hegyén is eltűnik Jézus mellől. Mert nem Illés és nem Elizeus a fontos, hanem egyedül Jézus!

Elizeus

Elizeus a beosztott, az utód, Ábél-Mehólabán született, a Jordán-völgy északi részén. Apja a jómódú Sáfát volt. Fiatalkoráról sajnos többet nem tudunk, pedig fontos az az életszakasz is, ami megelőzi a próféta szolgálatba állását. Amikor egyszer Illés rátalált, Isten parancsára a maga helyébe kente fel prófétává, és rádobta palástját. Elizeus pedig, miután elbúcsúzott szüleitől, Illés szolgálatába állt.

Elizeust Illés indította útnak. Hálásan emlékezhetünk azokra az előttünk járó kollégákra, akik fiatalkorunkban igehirdetésükkel, példájukkal a lelkészi pálya felé tereltek minket. Én így emlékezem Sréter Ferenc budavári lelkészre, akinek hatására az ifjúsági körből 1948-ban öten kértük felvételünket a soproni teológiára. De arra is gondolhatunk, hogy a mi szolgálatunk nyomán volt-e akár csak egy fiatal is, aki a lelkészi hivatást választotta. Számomra példamutatók azok a lelkészcsaládok, ahol az érettségizett gyermek édesapját követi a lelkészi munkában.

Elizeus szolgálatba lépése előtt elbúcsúzott szüleitől. Úgy tűnik, nem volt problémamentes a döntése. Indulásunkkor velem együtt biztosan többen is átélték, hogy a szülői ház nem örült pályaválasztásunknak. 1948-ban nem látszott a szülők számára biztonságosnak gyermekük pályaválasztása. Vigaszuk volt talán, hogy máshová úgysem vennék föl gyermeküket, mert nincs megfelelő pártkapcsolatuk, és rossz káderek. A búcsúzás után mégis elkezdtek teológiai tanulmányainkat. Középkisiskolai osztálytár-

saink közül többen is sikeres politikai pályát futottak be vagy tudományos eredményeket értek el. Anyagilag is elfogadható helyzetbe kerültek.

Kezdenénk-e újra a segédlelkészi szobában, ahol a vas-kályha mellett egy lavór jelentette a fürdőszobát, és a szalmazsákos ágy mellett állt az íróasztal?

Elizeusnak tudnia kellett, hogy Illés a maga helyében teszi prófétává. Az utódnak nem nullpontról indul a szolgálat. Valaki már előtte járt. Vállalnia kell a folytonosságot. Nem könnyű feladat egy lázongó fiatal számára. Arra a szövegekre kell vasárnaponként felmennie, ahol elődje másként prédikált. Ugyanakkor nem adhatja fel saját meggyőződését. De a padokban ott ülnek azok, akik talán évtizedek óta „megszokták” a nagytiszteletű úr igehirdetéseit, hanghordozását, gesztikulációit. Mi akkor hogyan tettünk, és ma hogyan hallgatjuk az új idők új dalait?

Elizeus utolsó kérése az volt, hogy jusson neki az Illésben működő lélekből kétszeres rész. Ez aztán igazi fiatalos nagyravágás: túltenni az elődön, mégpedig duplán. Majd mi megmutatjuk! Lesz stratégia, külföldi tanulmányút, több diploma, nyelvtudás, fesztivál, internet, fraternet, és ki tudja, még mi minden. Illés is nehéznek tartja ezt a kérést. De végül is belemegy. A feltétel, hogy Elizeus lásson, de ne csak a földi valóságot, hanem az égit is, ami valójában láthatatlan. Illés korrekciós feltétele pozitívrá fordítja Elizeus kérését. Az utód akarjon több lenni elődjénél. Legyen benne több hit, több lelkesedés, több erő, több kitartás, több szeretet, több fantázia, több irgalom, több megértés, több életre szóló elkötelezés Jézus követésére. Vajon mi így indultunk? Imádkozunk azért, hogy utódainknak adassék kétszerese vagy többszöröse annak, ami a miénk volt.

Érdekes, amikor Illés megtudta, hogy az Úr forgószeleiben az égbe akarja vinni, el akart szakadni Elizeustól. Illés az Úrra hivatkozott, aki Béthelbe, Jerikóba, majd a Jordán mellé küldte, és Elizeust arra kérte, hogy ne kövesse. Elizeus azonban mindháromszor így válaszolt. *„Az élő Úrra és a te életedre mondom, hogy nem hagylak el.”* Végül is együtt mentek ketten és beszélgettek, míg hirtelen egy tüzes harci szekér jelent meg tüzes lovakkal, és elválasztotta őket egymástól. Addig az utód együtt ment főnökével, és beszélgettek. Fabiny Tamás püspök beiktatásakor a „beszélgető egyházzal” szólt. Mi valósult meg ebből a generációk között? Ki tudja, mennyi áldást veszítünk el azzal, hogy mindenki a magáét mondja, és nincs meg a dialógus boldogító élménye? Elizeus elkísérte főnökét az utolsó percig. A hospice-szolgálat fontos szakkifejezése ez. Megtetjük-e elődünkkel, és elfogadjuk-e, amikor már mi halljuk a tüzes lovak patáinak dübörgését? Mert a befejezés ez: a generációkat elválasztja a mulandóság. Az elődök elmennek, az utódok még maradnak egy darabig. Közben azonban miénk az Urunktól kapott reménység, hogy „...Krisztus napja győz az éj felett, / És akkor eggyé lesz a két sereg. / Halleluja! Halleluja! Halleluja!” (EÉ 454,6)

Menni vagy nem menni?*

■ KEVEHÁZI LÁSZLÓ

Az „Átültetve” címet változtattam meg így: menni vagy nem menni? Ezt pedig azért tettem, mert eszembe jutott a jól ismert shakespeare-i mondat: „Lenni vagy nem lenni? Ez itt a kérdés.” Nem asszociáció ez vagy tréfa, hanem keserves valóság. Sok éves, évtizedes szolgálat után menni vagy nem menni? Ott maradni vagy kiszakadni, „eltűnni”? A kérdés persze nemcsak a lelkeszi hivatásra, szolgálatra érvényes, hanem *általában* is.

Erről írta Hemingway egyszer: „Akár úgy választja az ember, akár a sors kényszeríti rá, visszavonulni és feladni az eddigi elfoglaltságot, azokat, amelyek azzá tesznek bennünket, amik vagyunk, ez egyet jelent a sírba szállással.” (Idézi MISKOLCZI 1988, 24–25. o.) Miskolczi Miklós írta azt is könyvében, hogy Szép Ernő így mutatkozott be nyugdíjasként: „Szép Ernő voltam.” Egy megalázott nyugdíjas védekezése viszont így hangzott: „Maga nem tudja, ki voltam.” Szomorú idézet: „Nem lehet egyszerre nyugalomban lenni és élni.” És végül a durvább formája a nyugdíjasok letámadásának: „Igyekezzen, én nem érek rá, nekem meg kell keresnem a maga nyugdíját is” – ami persze nem is igaz. Ennyi általánosan elég, sok is ahhoz, hogy itt „sértődött nyugdíjasként” legyünk együtt.

De a bántódással gyengülés is jár. Reményik Sándor 1929-ben írta alábbi versét, tehát még csak 39 éves volt, még tizenkét éve volt hátra. Mégis hangulatában ideillik verse: *Valaha voltam...*

„Valaha voltam riadó kiáltás.
Nem én szóltam, és nem én kiáltottam:
Az ember s a magyar
Jajgatott bennem és kiáltozott,
Rázta, mint Sámson, a templom-oszlopot [...]

Akarok lenni még egyszer kiáltás...
Ó, Doktorom, gyógyíts meg engemet [...]

Beteg őszi légyzűmmögés helyett
Legyek még egyszer riadó kiáltás...”

A kérdés ez: nekünk lehet-e másként is gondolni nyugdíjas öregségünkre? Mert nekünk, lelkeseknek a „lenni” szó egyenlő azzal, hogy a gyülekezetben lenni, élni, ottmaradni. Nekünk – mindnyájunknak! – a gyülekezet több értelemben is *lételemünk* volt, mint a levegő, mint a hálnak a víz. Ha helyben vagy a közelben maradunk, akkor a gyü-

lekezet saját nyáj is marad, amelyben őrizővé tett a Szentlélek (ApCsel 20,28). Nemcsak az egykori gyülekezetre és annak tagjaira gondolok, amellyel a kapcsolat nem szakad meg teljesen még akkor sem, ha valaki – mindenféle irigység, versengés, más dolgába avatkozás elkerülése érdekében – nagyon határozottan, tapintatosan és szeretettel az utódhoz irányítja a régi bizalom alapján hozzá fordulókat. Lehet igény olyan beszélgetésekre is, amelyeket nem lehet visszautasítani. Messzire került egykori hívekkel levélben, interneten keresztül tovább élhet egy egészséges lelki kapcsolat. De új tagokkal is bővíthet ez a nyáj – mondotta Reuss András testvérünk egy nyugdíjaslelkész-találkozón. De *kényes kérdés* ez szavai szerint: „Mint a sündisznók: se túl közel, mert úgy szúrósak vagyunk, se túl távol, mert akkor fázunk. Könnyebb beszélni róla, mint jól megélni. Talán arra kellene törekedni, hogy észrevegyük a jót, utána talán inkább elviselik a kritikát.” (REUSS 2012)

A másik lehetőségünk: „Nem lenni.” Eltűnni? Partra vetett halként? De hova? Akad-e hely? Közel? Távolabb?

Tudom, hogy egészen más volt a szituáció, helyzetünk összehasonlíthatatlan, mégis – az idevágó és tanulságos tartalom miatt – idézni szeretném a háromszor „leváltott” és háromszor püspöki szolgálatba iktatott *Túróczy Zoltán* püspök ezzel kapcsolatos levelét: „A nyugdíjaztatás olyan átültetés, amely senkinél sem megy zökkenő nélkül. Mindenki megsínyli, és vannak, akik bele is pusztulnak. Isten engem úgy segített át a nehézségeken, hogy meghagyott a papi szolgálatban, tehát a régi életememben. Egyházkerületem ugyan nincs, gyülekezet sem tartozik hozzám, igehirdetői kisegítő szolgálatot is csak egy hónapban egyszer végzek. Isten azonban megmutatta nekem, hogy van papi szolgálat ornátus és gyülekezet nélkül is. A papi szolgálatban ugyanis két fő feladat van: képviselni Istent az emberek előtt, és képviselni az embereket Isten előtt. Az előbbi az igehirdetés, az utóbbi a közbenjáró imádság. Aktív időben a két feladat között a hangsúly eltolódik az igehirdetésre, pedig a közbenjáró imádság nélkül az igehirdetés is félszárnyú madár. Nyugdíjas korában rájön az ember, hogy a közbenjáró imádság milyen papi, sőt főpapi szolgálat.

Eddig is tudtam én mindezt. De be kellett következnie félreállítatásomnak, hogy felragyogjon előttem az imádságos szolgálat dicsősége és méltósága. Azóta mindennap végiglátogatom lélekben a régi Tiszai és Dunántúli Egyházkerület gyülekezeteit és papjait, barátaimat és szolgatársaimat, még ellenségeimet is, s odaviszem őket és ügyeiket Isten elé. Az a meggyőződés, hogy ma jobb pásztora vagyok az egyháznak, mint azelőtt a hangos hajszában.

* Előadás a nyugdíjas lelkesek konferenciáján Révfülöpon.

Isten kiemelt a sorkatonák közül, *áthelyezett az imádságos hátvédhez*, hogy a mostani időben legyen, aki szót emel Isten trónja előtt az egyház népéért. Nem degradálás ez, hanem előléptetés, nem megalázás, hanem felmagasztalás.” (FABINY 2010, 50. o.)

Itt most akár be is fejezhetném – szerintem a lényeg el is hangzott –, mégis, azért vagyok itt, hogy saját tapasztalatomat és gondolataimat mondjam el.

Persze nemcsak az én szempontom, a nyugdíjba vonuló lelkész szempontja a fontos, hanem a gyülekezeté is! Nekik melyik a jobb? Jöjjön az új lelkész, de maradjon a régi is? Kitűnőnek látszik, de nem mindig válik be. Igen, a gyülekezet szempontja lenne a döntő. Mai mondanivalómnak két része van: elmondom *történetemet* és a közben kialakult *meggyőződésemet*. Egyszerűen azt, hogy nekem így „adódott”.

A tények, események

Pilis számomra az „életem”: tizenegy év gyermekkor (édesapám itt volt hitoktató ebben az időben), majd harminchét év szolgálat, nyolcvannégy évemből negyvennyolcat ott töltöttem, több mint a felét! Egyházi szolgálatomból csak három évet töltöttem máshol. „Belenőttem a faluba”, ami ma már város, pilisi lettem.

1958-ban érkezünk Pilisre, október 23-án egy teherautó tetején. Nagybecskai Vilmos utódként, Tóth Károly lelkész társaként. Az új helyzet Gerendás után szokatlan volt, feleségem nem is kapott lelkészi állást (huszonkét év után, 1980-ban ordinálták és iktatták egyszerre). Neki tehát nehezebb volt a beilleszkedés.

De nagyon szép harminchét évet kaptunk a kezdeti nehézségek után. Talán a szolgálatunk legnagyobb ajándéka az akkori *ifjúsági mozgás, ébredés* volt. Sokan vannak azok közül, akik ma is a gyülekezetben vagy különböző egyházi szolgálatokban élnek. Gondolom, ilyen „gyümölcsre” mások is emlékeznek. Bizonyára a „gyümölcs” mellett sok volt életünkben a mulasztás, bűn is.

Másfajta munkák is voltak persze: templomrenoválás, gyülekezeti ház, majd egyházunkban talán az első vendégház felépítése. Persze nekünk azért mindez egyre több, idővel már sok volt. Hiszen a mi korunkban minden reggel istentisztelet is volt még igehirdetéssel, és szinte minden este valamilyen alkalom. Évi mintegy harminc-nyven esketési, hatvan-hetven kereszteselési, százötven-százötven temetési szolgálat volt a két lelkésznek. (Évi több mint kétszáz kazuális szolgálat.) Nem is beszélek a látogatásokról.

És megérkezett 1995. 67 éves voltam. Jött a kérdés: menni vagy maradni, és hová menni? Feleségem is lelkészként élt velem Pilisen harminchét évig. Ő egyébként kőszegi, tehát mindig „hazagondolt” Kőszegre. Örököltünk egy kis kertés házát, amelyet nem vett el az állam a családtól annak

idején. Ez lett a célunk. A gyülekezet és a család is marasztalt. De mi már 1994-től „utódokat” kerestünk. A presbitérium mellett az ifjúsággal beszélünk meg mindezeket elsősorban, sokakat, egész sor fiatal lelkészt, lelkész házaspárt meghívtunk, szolgálatokat kaptak, majd leültek beszélgetésre a presbiterekkel, fiatalokkal, sokan visszaléptek, aztán a gyülekezet mondta ki a végső szót. Így lettek közvetlen utódaink Brebovszky János és Brebovszkykéné Pintér Márta. Ekkorra már megérett a döntés: mi megyünk! Nem azért, mert megtudtuk, kik lesznek utódaink. Erre tanúm dr. Illanicz György, a nászom, akivel erről a témáról évekel előbb beszélgettünk már. Nem tudtuk, ki lesz az utód, de megmondtam neki: mi azért megyünk el, mert kerülni szeretnénk a konfliktusokat, nem szeretnénk utódainknak és a gyülekezetnek a jövőjét nehezíteni, ami véleményünk szerint óhatatlan lett volna, ha maradunk.

Kőszegre kezdetben sokszor sokan telefonáltak Pilisről, kérdeztek ezt-azt, mi mindig azt mondtuk: helyben kell a kérdéseket eldönteni, és már nélkülünk, van lelkész Pilisen. A fiatal utód házaspár szolgálata persze nyilván „snitt” volt a gyülekezet életében. Egy darabig valószínűleg néhány gyülekezeti tag emlegetett is minket. Utódaink azt mondták már, hogy hagyják abba a „keveházizást”, és ebben mi teljesen igazat adtunk nekik. Sajnos így is kétszer kellett visszamenni. Visszahívtak Brebovszky János halála után azonnal, és még egy év múltán, amikor B. Pintér Márta is az elmenetel mellett döntött. De végül rendeződött az utódlás kérdése a Krámer házaspárral.

Itt térek a szervezők által adott címhez, az *átültetéshez*. A nyugdíjas lelkész, ha „megy”, akkor valóban „átültetés” történhet, aminek megvan a szépsége és nehézsége is (öreg fa). Tizenhat évet kaptunk Kőszegen. Nálunk is nehezen indult ez a folyamat, s akkor feleségem súlyos, életveszélyes beteg lett, de hála Istennek, meggyógyult. Aztán következett tizenhat váratlanul, izgalmasan szép nyugdíjas év: a nemescsói, kőszegi helyettesítések, a kőszegi technikumban az iskolalelkészi munka, a könyvek születése, talán az egyházmegye szinte minden gyülekezetében megfordultunk valamilyen szolgálattal. Kőszegen Ittész Jánosékkal és Baranyay Csabáékkal is kialakult egy őszinte, testvéri kapcsolat. De ugyanígy Pilisen, mai utódainkkal, Krámerékkal is. Krámerék mindig tisztelettel kérdeztek és hívtak is minket. Olyan alkalom is adódott például, hogy Krámer György egy esküvőn, amikor a családnak – ahol a vőlegény régen ifjúsági tag volt – egy „igehirdető” levelet írtam, ezt az írást olvasta fel az esküvői igehirdetésében, a templomban. Mi a feleségemmel soha nem tapasztaltuk ennek az ellenkezőjét utódainktól. „Szerencsénk” volt, vagy tőlünk is függött? Ehhez tartozik, hogy nyugdíjba menetelünket sem kényszernek éreztük, hanem a mi döntésünknek. Nem is bántuk meg az elmenetelt. Visszajárunk Pilisre, Kőszegre is örömmel, és látjuk az újat, a fejlődést sok mindenben. Amikor nemré-

gen Húvösvölgybe költöttünk, megjelent Krámer György, és felajánlotta, hogy minden hónap egy vasárnapja legyen a „miénk”. Mi ezt sokalltuk, azt mondtuk, alkalmanként szívesen megyünk szolgálni. Elvünk volt az is, hogy mi mondjuk ki, hogy megyünk, nem várjuk meg, hogy nekünk mondják ki. Az esperesi és teológiai előadói szolgálatomról is így mondtam le. Mi tehát a „menni” mellett döntöttünk. Amikor 2011-ben Budára költöttünk, újra felmerült a Pilisre „hazamenetel”. Most két leányunk is ott lakik. De most is Buda, illetve Húvösvölgy mellett döntöttünk. Meg kell mondanom: esperesként is mindenkinek, aki kérdezett, a gyülekezetből való elmenetelt javasoltam.

Döntésünk megalapozása

Ezzel nem akarom nézetemet abszolutizálni, csak elmondani, ami nekünk segített. Abban az időben mintha kifényesedett volna egy rövid mondatrész az Újszövetségből: „*néki növekednie kell, nekem pedig alábbszállnom*” (Jn 3,30), és ennél is szeretnék maradni életem gyakorlatában és mostani néhány szavamban is. Nem mondom, hogy ez „nyugdíjas ige”, hiszen életprogram lenne, de talán ebben a korban különösen is aktuális.

Érdemes ebbe az ígébe kissé beletekinteni. Az említett ígében a két kulcsszó eredeti nyelven: αὐξάνω: 'gyarapít', 'növel', 'gyarapszik', 'növekszik' (lásd még: 1Kor 3,6; Mt 6,28; Lk 1,80; ApCsel 7,17; Ef 2,21; ApCsel 6,7; Kol 2,19), a másik: ἐλαττώω: 'kisebbsé tesz', 'csökkent', 'alábbrendel'. Passzívumban: 'csökken', 'fogy', 'hiányt szenved' (lásd még: Zsid 2,7,9; Zsolt 8,6). Bauer szerint a két ige kapcsolatában a fény erősödésének és csökkenésének képe áll, a profán jellegű hellén irodalomban egymás mellett található. János kontextusába ez beleillik. (VARGA 1992) János evangéliuma szerint Jézus és Keresztelő János egy darabig egy időben, egymáshoz közel végezték szolgálatukat, ez adta a kérdés felvetésének lehetőségét. A szinoptikusok szerint Jézus akkor kezdte munkáját, amikor Jánost fogságba vették. János evangélista mintha ezt igazítaná ki. Jellemző, hogy a kérdés nem Jézus és Keresztelő között, hanem a tanítványok között vetődött fel! Keresztelő erre a kis időre, a „kritikus, közös munka idejére” és a jövőre nézve mondja el hitvallását, tanítványainak útmutatását.

Ez az út. Az eredeti, 1590-es Károli-fordítás szerint: „Annak neukednie kell, nekem pedig... szállanom.” Érdekes, hogy a „szállanom” előtt valami nyomdai hiba van, és a szó ezért így is olvasható: *kiszállanom*. Tényleg, tudunk-e „kiszállni”?

A *Stuttgarter Jubileumbibél* Jn 3,31-et magyarázó mondata: „A Mester (Keresztelő János) *irigységmentes öröme* mutatkozik itt, szemben a tanítványai *féltékenységgel*. A növekedés: nagyobbak, fényesebbnek lenni, az alábbszállás: a fényben csökkeni, szürkülni. (A felkelő nap és a

lelenő hold képe?) Egy másik magyarázat szerint János arról tesz bizonyosságot tanítványai „*konkurenciafélelmével*, szellemével szemben, hogy az ő szerepe a zsidó szokás szerint a menyasszonyt a vőlegényhez vezetni, ezt a szolgálatot betöltötte, ő már félreállhat (Die gute Nachricht. Das Neue Testament mit Erklärungen). KARNER Károly ezt írja (1950, 68. o.): „Ker. János, mikor küldetését teljesítette, átadja helyét annak, aki Isten akarata szerint teljesíti messiási hivatását. A szavak képe a csillagok járására, pontosabban a növekvő és fogyó holdra utal, vagy arra, hogy a felkelő nappal szemben a fogyó holdnak jobban el kell halványodnia.” Bultmann ezt írja összefoglalóan: „A régi csillag eltűnik, az új feltűnik, felragyog.” (Sztárok sorsa?)

Igaz, hogy Karner Károly és minden más magyarázó itt arról szól, hogy Jézussal, a Messiás csillagának felragyogásával szemben Keresztelőnek egyre jobban el kell fogynia, elapadnia, alászállnia, elszürkülnie. A mondat tehát eredetileg *vertikális értelemben* hangzott el. Megkockázatom azonban: meggyőződésem szerint ez a hitvallás nemcsak vertikálisan érvényes, hanem horizontálisan, nemcsak „nagyban”, üdvtörténetileg, hanem „kicsiben”, személyes szolgálatunk sorában is és éppen a most a tárgyalt kérdésben is. Véleményem szerint ezt az ígét szabad horizontálisan is érteni. De hogyan? S ha ez így van, akkor nem ott van-e a baj, hogy a mi nemzedékünket is „nagyobbak” látjuk a mainál? Németh László *Égető Eszterében* leír egy kisvárosi író-olvasó találkozót. A bevezető szónok mondja ki a frázist: „Öregek azt szeretik hinni, hogy minden új generáció degeneráció.” Ez bizony durva és igaztalan mondat, frázisnak sem jó. De nem kerül-e ez elő sokszor egymás között? Ezzel nem akarom „védeni” a mostani nemzedéket. Tudom, hogy vannak különbségek, talán más „töltésű” volt a mi nemzedékünk. De az idősebb, nyugdíjas, nem csak lelkész-nemzedéknek ez az előbbi álláspontja nem ítékezés-e? Nem volt ez sok évfolyam-találkozónk témája? Nem tartozik ez is hozzá a nemzedékek, a mi korosztályunk kérdéseikhez? Sőt nem a „ki a nagyobb kérdés” ez, amiről az Újszövetség is szól?

1521-ben jelent meg hazánkban egy kis könyvecske ezzel a címmel: *A szent apostoloknak méltóságokról és dücsőségükről*. A szerző ismeretlen. A megmaradt részlet: „Mikoron menne Urunk egyszer szerető tanítványival Kafarnaumba, disputálnak vala az tanítványok: melyik volna nagyobb?

Előállta Szent Péter és mondá: Én vagyok fejedelmetek, mert énnekem ígéré Urunk.

Mondá Szent András: Állj hátrább Péter! Nemde bátyád vagyok-e én tenéked?

Mondá Szent János evangélista: Mit szóltok tü? Vesztegetek! Sőt én leszek fejedelmetek, mert én szűz vagyok és az szűzek igen kellemetesek Istennél.

Mondá a nagyobb Szent Jakab: Vesztegetj, te János! Cso-da, hogy szólhatsz! Nemde bátyád vagyok-e én tenéked?

Szűz vagy-e te? Én is szűz vagyok, de Krisztusnak szekretáriusa!

Elő állanak az középső Máriának három fiai: Szent Jakab, Tádeus és Simon, mondván: Mi ezen csodálkozunk, hogy szólhattok tü, s nem tudjátok-e, hogy mi vagyunk az Krisztusnak közelvaló rokonsági? Hallgassatok ezért, mert mi leszünk nagyobbak tőleteknél.

Hallván Szent Máté, mondá: Sőt én leszek, mert én sokakat hagytam el az Krisztusért. Mit hagytatok tü? Egy rossz hálót, lyukas csolnakot.

Tamás apostol tudós érvekkel hozakodik elő, mint aki kijárta a domonkosok budai oskoláját: Sapiens enim dominabitur astris, úgymond Ptolomaeus. Az bölcs uralodik az egeken. Mit tudtok ti, szegény gorombák? Csak az ábécét sem tudjátok, én peniglen doktor vagyok.” (NEMESKÜRTY 1983, 1: 54–55. o.)

Ennyi a megmaradt részlet. Nem tanulságos? Nem folyt-e ez a harc az egyház történetében a püspökségért, pápaságért? Nem folyik-e ma is ez a disputa korunkban sok szinten, olykor mélyen vagy kevésbé rejtetten, nem ilyen szókimondóan?

Persze nagyon vigyázni kell a másik végletre is. Nemrégén olvastam *A Thibault család* című regényt. Egyesek szerint ez a könyv a 20. század első évtizedeinek *Háború és békéje*. Elgondolkoztató mondatot olvashatunk benne a legidősebb Thibault-val, a családfővel kapcsolatban. Látszólag megalázkodott egy pap előtt, az író ezt tette hozzá: „a góg pazar gyönyörűségével élvezte tulajdon alázatosságát.” Egy másik mondata még élesebb: „Lealacsonyítani magunkat azzal, hogy alázatosan beszélünk magunkról: vajon nem a góg cselfogása ez?” Igen, az alázatosságban „vájkálni”, az is góg! Lehet képmutatóskodva is alázatoskodni. Ez a másik véglet. Sőt az író szerint: „Az alázat kicsinyítő, élősödő erény. Gyakran nem egyéb, mint a tehetetlenség titkos tudata.” Nemeskürty István írja II. Rákóczi Ferencről ezt a furcsa, elgondolkoztató mondatot: „Istenhez fohászzkodása, önmagát szinte megsemmisítő alázata voltaképpen feneketlen gógot leplez.” (Uo. 1: 297. o.) Azt gondolom, én ebbe a kategóriába tartozom inkább.

Mégis, Krisztus előtt, aki a „nap”, a mi egyedüli alapállásunk a fogyó hold vagy a „bizony, koldusok vagyunk” őszinte magatartása, megélése. De rögtön azt is hozzáteszem, hogy hasonló a helyzet horizontálisan is. Nekünk meggyőződés szerint horizontálisan is meg kell tanulnunk őszintén alább szállni, szívből elszakadni, sőt bizony talán elmenni, sértődés nélkül eltűnni a látóhatárról, amikor eljön az ideje. A lelkési szolgálatnak talán ez a legfájdalmasabb szakasza, ha megérjük! Tudom, hogy ez egzisztenciális kérdés, azt is el tudom fogadni, hogy sokszor nincs hová menni, régi gyülekezetünkben pedig adódhat egy

helyzet. Mégis olyan kérdés ez szolgálatunkban, mint amikor személyes, családi életünkben szülőként meg kell tanulnunk gyermekeinktől az elszakadást. Nem felejttem Szabó Magda egy mondatát: a jó nevelés *kifutópálya-készítés*.

Valljuk meg: mi, nyugdíjasok tudjuk igazán, hogy ez nem könnyű út, és talán könnyebben is megy „elszakadással”, elköltözéssel. Az új helyen aztán a *lelkési padból* át kell ülnöm egy *gyülekezeti tag* padjába, és úgy ülni ott, hogy közben nem kíváncszom utódom vagy az igehirdető helyére, s nem „értékelőként”, „vájtfülüként” hallgatom. Túróczy Zoltántól kérdeztem egyszer: nem nehéz sokszor másokat, fiatalokat hallgatni? Azt válaszolta, ő még nem hallgatott úgy igehirdetést, hogy valamit ne kapott volna. Igaz viszont, hogy Pröhle Károly azt mondta, sokszor azért nem megy igehirdetést hallgatni, mert többet bosszankodik, mint örül. A száz éve született Sümegi István kollégáról a temetését végző akkori zalaegerszegi lelkész ezt mondta igehirdetésében: „Nálunk már szolgálatot nem végzett, de szolgált. Szolgált azzal, hogy beült egy padba, és hallgatta a fiatal, kezdő lelkész igehirdetését. Mert ez az igehallgatás igenis igehirdetés, szolgálat volt a gyülekezet szemében.”

Nekünk a fent idézett ige lett „nyugdíjas hitvallásunk”, gyakorlatunk is, amit nem bántunk meg. De hozzáteszem még egyszer, hogy így – véleményem szerint – nem is annyira a menni vagy nem menni a kérdés, hanem az, hogy tudok-e „alábszállni”, el tudom-e fogadni a halványulást vertikálisan és horizontálisan is. Ez az igei háttér, gondolkodás könnyebbé teheti azt, ha „menni”, „szürkülni” kell. Mert ezzel a mentalitással talán könnyebb „elmenve szürkülni, kissebbé lenni”. A „nyugdíjasok éneke” is lehetne a következő énekünk:

„Mentsd meg a kevélységtől, / Elbízott önhittségtől, / Uram, híveidet. / Ints, hogy sokkal tartozunk, / És méltatlanok vagyunk, / Ó, adj alázatos szívet.” (EÉ 445:5)

Hivatkozott művek

- FABINY Tibor 2010. Túróczy Zoltán élete és szolgálata. In: uő (szerk.): *„Serkenj fel, aki aluszol.” A magyar evangélikus ébredés kiemelkedő egyéniségei a 20. században*. Hermeneutikai Kutatóközpont – EBBE, Budapest.
- KARNER Károly 1950. *A testté lett Ige. János evangéliumának magyarázata*. Magyar Luther Társaság, Budapest.
- MISKOLCZI Miklós 1988. *Harangoznak. Röpirat az öregségről*. Idegenforgalmi Propaganda- és Kiadóvállalat, Budapest.
- NEMESKÜRTY István 1983. *Diák, írd magyar éneket! A magyar irodalom története*. 1–2. köt. Gondolat, Budapest.
- REUSS András: *Nyugdíjasként – Isten szolgálatában*. Győr, 2012. szept. 25. Előadás kéziratban.
- VARGA Zsigmond 1992. *Újszövetségi görög–magyar szótár*. Református Zsinat Sajtóosztálya, Budapest.

Missziói gyakorlat és teológiai gondolkodás kéz a kézben

■ ROMÁNNÉ BOLBA MÁRTA

A Német Protestáns Egyház (EKD) Dortmundban tartotta 5. teológuskongresszusát „*Nem lángolt-e a szívünk...*” – *Túlterheltség és ígéret között* címmel. Nyolcszázötven lelkész és munkatárs gyűlt össze – köztük a Magyarországi Evangélikus és Református Egyházak küldöttei – a reinoldi katedrálisban tartott nagy rendezvényeken és gondolkodhatott együtt a több mint ötven különböző fórumon és műhelyben. Az EKD Missziói és Diakóniai Osztályának együttműködésében valósult meg ez a szemléletformáló rendezvénysorozat azzal a célkitűzéssel, hogy a gyülekezetek zsigorodási tendenciáját megfordítsa és az egyházközségek missziói munkáját szakmailag és szellemileg támogassa. A kongresszus anyagai olvashatóak a www.theologenkongress.de oldalon.

Magunkat misszionáljuk?

Magyarországon is sokat beszélünk stratégiaalkotásról és az ehhez szükséges önvizsgálatról, hogy lássuk, mi a kiindulási helyzet (lásd egyházzociológiai felmérés, a népszámlálási adatok és a tényleges egyházfenntartók létszáma közti óriási szakadék stb.). Ki kell mondanunk, hogy Magyarország missziói terület, minden előremutató egyházi stratégia elsősorban missziós stratégia. A magyarországi evangélikusságnak missziója/küldetése, hogy tanúskodjon Isten nagy tetteiről, és másokat is tanítványokká tegyen, hogy járassuk Krisztus követésének útjait az adott helyi település és egyben a világ javára, mert Isten szereti a világot. A fenti missziómeghatározás minden elemét fontosnak tartom. *Minden evangélikusnak* elhívása és küldetése van. A tanúság következetesen szabad életet jelent Krisztus uralma alatt az adott környezetben észlelt konkrét élethelyzetekben, a gonoszság kitapintható jegyeinek láttán. Ez olykor konfrontatív fellépést, vitát is jelent. Isten szeretete kiűzi a félelmet, ezért a keresztény emberen nincs hatalma a helyi megtorlásra vagy csupán a kegyek megvonására képes hatalmasságnak. A keresztény ember aktívan, kezdeményezően cselekszi a jót embertársai javára. (Ez a felelősség nem korlátozódik a saját család vagy a gyülekezet tagjainak javára.)

A holnap egyháza így lehet a világ reménysége, ezért érdemes keresnünk a misszió új útjait. Szükséges-e új utakat találnunk? Talán igen, hiszen a jelenlegi missziós címkével ellátott rendezvényeink és erőfeszítéseink nagyon szűk kört érnek el, és nagyon csekély társadalmi hatást

mutatnak, többnyire a kemény magot erősítik meg hitükben. Például a missziói nap vagy az országos evangélizáció idős evangélikus gyülekezeti kemény magok találkozója vált azzal a céllal, hogy őket, a már megtérteket hitükben, kegyességükben megerősítse, konfirmálja. Egyes egyházmegyék missziói keretének jó része is olyan – egyébként kedves és nagyra becsült – programok finanszírozására megy el, amelyek a kemény mag még szorosabb összetartozását mozdítják elő. A naponkénti megtérés tanítását félreértve nem jutunk tovább annál, mint hogy magunkat „misszionáljuk”?

Amikor a keresztény közösség tesz valamit a világ javára

Dehogynem, ennél már tovább jutottunk. Léteznek hazai egyházunkban olyan jó kezdeményezések, amelyeket tovább kell erősíteni, nagyobb elismerést és publicitást érdemelnének, mint a harangszentelések és emléktábla-avatások. Néhány példát említve: a fővárosban egyes gyülekezeti tagok önkéntes hajléktalanellátó pontot alakítottak ki. Egyre több lelkész érez felelősséget, hogy a roma embertársaink felé is megszólaltassa az ígét. Van olyan gyülekezet, amelynek a sikeres Alpha-kurzusa indította el az új, elhivatott gyülekezeti felügyelőjét. Van olyan istentiszteleti forma, amely a minket körülvevő kulturális közeg zenei nyelvén tudja megszólaltatni szeretett koráljainkat és új énekeinket. Van olyan közösség, amely a gyermeküket egyedül nevelő szülőknek ad támogatást. Van olyan gyülekezet, amely megnyitja kapuit, hogy az amúgy kiüresedő tereiben a helyi szociális munkások segítségével tanulást segítő központot alakíthassanak ki. És így tovább...

Jó kezdeményezéseinkben aktív és ilyen programokkal kacérkodó testvéreinknek támogató szempontokat adhat az alábbi konferenciabeszámoló.

Túlterheltség és ígéret között

Prof. dr. Michael Herbst tartotta a német missziói teológuskongresszus nyitó előadását, amelyben a szombati hitről beszélt. Az egyház nagyszombat várakozásában él. Nem a szenvedés nagypéntekén, de még nem a megígért utol-

só napon. Az egyház nagyszombat csendjében él, várja az Urat, a nagy találkozást. Kétségbeesésünk abból táplálkozhat, ha azt gondoljuk, egyedül vagyunk, elhagyott az Isten. De a jó hír az, hogy nagyszombaton csak Jézus van egyedül, nem a tanítvány! Az Úr társakat ad és küldetést bíz ránk. A gyülekezetbe való tartozás nem öncélú, nem csak hobbi. (Mások kertészkednek, van, aki kirándul, van, aki barkácsolni szeret, én meg templomba járni, mert ott töltődöm fel.) Minden tanítványnak fel kell tennie a kérdést: mit tehet a gyülekezet a településért, ahol él? Hogyan változtathatom meg azt a darabka világot, amely körülvesz engem? Krisztus népének élete nem arról szól, hogy még egy és még egy rendezvényre elmenjünk, hanem hogy tegyünk valamit a világért. Az egyház komolyan veszi a valóságot, és hatalmat kapott a változáshoz. Küldetésünk megváltoztatni magunk körül mindazt, ami Isten akaratával nincs összhangban. Mindig több munka lenne, mint amit el tudunk végezni, hiszen érzékenyek vagyunk a világ szenvedésére. Teljesen természetes, hogy nem tudunk a munkánk végére érni. Elhívásunknak az Úr korlátokat, határt szab, Isten a szolgálatban senkit sem akar tönkretenni. Isten senkit sem hívott el arra, hogy „tönkreszolgálja magát”. Jézus a tanítványi közösségnek új, aktív, bátor, értelmes szolgálatot akar adni, hogy egy ember se mondhasa: felesleges vagyok, hanem felemelt fejjel kijelenthesse: van célja az életemnek.

Lelkeszi elhívás – de mire?

A konferencia első fórumán három teológus beszélgetett, s a résztvevők is tehettek fel kérdéseket. A beszélgetés így foglalható össze: lelkeszi elhívásunk elsősorban az Istenről való beszédre, a teológia művelésére szól. Ebben kell fejlődünk és elmélyednünk. Elhívásunk meghívó a tanulásra, olvasásra és az elsajátított ismeret gyakorlati alkalmazására, a szeretetszolgálatra. A keresztények mindig Krisztus arcát hordozzák; aki találkozik Krisztus egy tanítványával, annak új benyomása lesz Jézusról. Jézus emberekhez küld minket, hogy megmutassuk, ő közeledik a szükségét szenvedő emberekhez, hogy életük legyen. Mert a missziói gondolkodás elsősorban azt jelenti, hogy életünk minden napjaiban figyelünk arra, hogy Krisztus jelen van köztünk, hogy életünket élhetőbbé tegye. Hogyan beszélünk Istenről a szerelem, a pénzügyek, a betegség, a gondok, a gyermeknevelés, a házasság kérdéseivel összefüggésben? Az evangélium ugyanis az élet kérdéseinek közepette életmentő. Isten cselekvő Isten. A lelkesz feladata elsősorban az, hogy felkészítse a keresztényeket az embertársak szolgálatára. A lelkesz legyen a személyiségfejlődés katalizátora, hogy a gyülekezet tagjainak élete kiteljesedjen, és képessé váljanak arra, hogy az evangéliumot az élet közepén szóval és tettel továbbadják.

Isten missziója – missio Dei

„Ahogyan engem küldött az Atya, én is úgy küldelek titeket.” Dr. Erhard Berneburg, az EKD vezetőségének tagja, a Missziói Munkaág főtitkára előadását *Elküldve, mint Krisztus* címmel tartotta meg. Minden egyházi misszió alapja Isten missziója. Hiszen az Atya elküldte a világba Fiát, mert szerette a világot. Ennek a mintájára küld minket el a Fiú, hogy szolgáljunk embertársainknak, ahogyan ő szolgál: tanítással, gyógyítással, bűnbocsánattal, önátadással, a társadalmi és egyéni szükségletekre érzékenyen, igazságos béketeremtéssel, a kicsinyek befogadásával... 1999-ben az EKD lipcsei nagygyűlésén kijelentette, hogy az egyház fő tevékenysége a misszió. Ha egy egyházközség nem missziójának/küldetésének tudatában él, akkor beteg, méghozzá szívbeteg. Az Úr új utakon vezet minket, amelynek három pontja: ébredjen fel az érzékenységünk, ismerjük fel, hogy embertársainknak mire van szükségük. Képezzünk munkatársakat, hogy megfelelően tudjunk segíteni. Ünnepeljük az Úr szent napját, hogy Isten szolgálatunkban minden új héten megerősíthessen bennünket szavával és az úrvacsora szentségével.

Munkatársak és a gyülekezet vezetői

Annette Kurschus praeses bibliatanulmányában ApCsel 6,1–7 történetét magyarázta, amely azt beszéli el, hogyan választott a tizenkettő mellé diakónusokat a jeruzsálemi ösgyülekezet. A diakónusválasztást az előadó összekötötte Mózes történetével (4Móz 11), hiszen Isten népének vezetése mindig testületi munka volt, sosem magányos vezetés. A világos feladatmegosztás csökkenti a munkatársak egyébként elviselhetetlenné váló terheit. A vezető tekintélye és hatásköre megmarad, emellett ugyanabból a Lélekből kap a hetven presbiter is, hogy a népet vezetni tudják. Amikor komolyan vesszük, hogy a gyülekezetbe még szórványhelyzetben is összesen legalább száz ember tartozik, nagy gyülekezet esetében több ezer, akkor világosan látszik, hogy a vezető egyedül nem tudja a közösség tagjainak lelki/testi szükségleteit szem előtt tartani. Ha mégis megpróbálja, akkor összeroppan a feladat súlya alatt, és romlik a teljesítménye. Nincs ereje már teológiailag képezni magát, jól felkészülni a prédikációra, képezni a munkatársakat, kapcsolatot tartani a lelki problémákkal küzdőkkel. Könnyen előfordulhat, hogy valaki teljesen kikerül a látószögéből, mint ahogyan az az első gyülekezetben is megtörtént. Jeruzsálemben zúgolódás támadt, mert valakiket észre sem vettek, ők kimaradtak a szolgálatból. Az apostolok nem nyomták el erőszakkal a jogos zúgolódást, hanem közgyűlést hívtak össze. A közgyűlésre a vezetők nem mentek üres kézzel, hanem javaslattal érkeztek. A tizenkettő világosan megmondta, hogy mi célból (tudniillik hogy nekik erejük

maradjon az igeszolgálatra), pontosan milyen feladatkörre, milyen képességekkel rendelkező embereket keresnek. Ez az ősegyházi modell egyenrangúan egymás mellé állítja az igehirdetést és a társadalmi felelősségvállalást, mindkettő diakónia, azaz szolgálat. Az ige szolgálata és a szükségét szenvedő embertársak szolgálata. Az apostolok javaslata tetszett a gyülekezetnek. Hét diakónust választottak. S a gyülekezet igen megsokasodott, még a város vezetői közül is sokan csatlakoztak hozzá.

A jövő egyháza

Stephen Cottrell anglikán püspök *A jövő egyháza* címmel tartott előadást. Öt lépésben foglalta össze, hogy miből táplálkozhat a holnap egyháza: 1. Az egyház az imádság iskolája legyen. Tanuljatok meg imádkozni, s tanítsátok meg rá az embereket! 2. A kereszténység nem egy köteg tantétel,

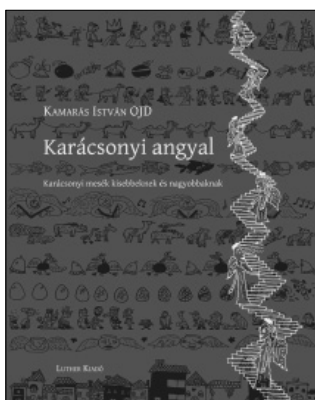
hanem életforma. Éljetek összetéveszthetetlen keresztény életmódot, hogy ragyogjon a ti világosságotok az emberek előtt; tegyétek is, amiről beszéltek! 3. Senki sem tudja továbbadni, amit ő maga nem kapott meg. Engedd, hogy átjárjon Isten jósága és elfogadó szeretete, engedd, hogy átalakuljon ebben az új közösségben az életed. Ha így átélted az evangélium örömét, akkor lesz mit továbbadni. 4. Ismerjétek fel, hogy Krisztus testében felelősek vagyunk egymásért s a teremtett, épített és társadalmi környezetért. 5. Építsetek önkéntesekből és teológusokból álló szolgáló csapatokat, fejlesszitek ki új modelleket. El kell felejteni azt a modellt, hogy „segítek egy kicsit a lelkésznek”. A gyülekezet pásztorának megvan a maga dolga, mégpedig az igeszolgálat és a munkatársak teológiai képzése. Én is keressem meg a magam dolgát a gyülekezet szolgáló közösségében. Tegyétek fel a kérdést: mit tehetek lakóhelyemért, hogy jobb legyen ott élni? Hogyan tudom hatékonyan továbbadni a hitet, amelyet kaptam, s amelyből élek?

A Lelkipásztor 2013. évfolyamának címlapján

A szentendrei evangélikus templom

A *Lelkipásztor* 2013-as lapszámainak címlapján a szentendrei evangélikus templom oltártere látható. A szentendrei evangélikus templomot Kocsis József tervezte, belső berendezését pedig Kocsis Barnabás és Kocsis József alkották. A 2003–2004-ben épült templom harmonikusan illeszkedik Szentendre műemléki környezetébe, és izgalmas választ ad a 21. század szakrális térrel kapcsolatos kérdéseire. A templom és a parókia épülete már pusztá tömegének elrendezésével is optimálisan és ötletesen használta ki a nehéz adottságokkal rendelkező alapterületet. A templombelső puritán megfogalmazása a merészen alkalmazott kék színű stukkóval borítva és a fénynek mint építőelemnek a bevonásával a szakralitásnak új dimenziót kölcsönöztek. Az evangélikus templomtér alapelveinek megfelelően az egységes térben építészeti eszközökkel emeli ki a kultusközpontot, az oltárteret. Az asszociációkra ösztönző belső tér hideg tartományban lévő kék színét ellensúlyozzák a padok által képviselt meleg színek és a padló sötétbarnás kövezete. A rendszerváltás után épült színvonalas templomok között is kiemelkedő helyet foglal el ez az épület, mely reményeink szerint hozzájárul a helyi gyülekezet hitbéli és számbéli erősödéséhez.

Harmati Béla László

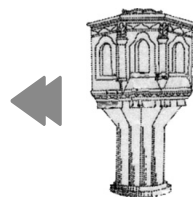
Kamarás István OJD: Karácsonyi angyal

Karácsonyi mesék kisebbeknek és nagyobbaknak

Luther Kiadó, Budapest, 2012. 95 o.

Kamarás István ezúttal a karácsonyi történet motívumait és központi üzenetét helyezi bizarr módon mai körülmények közé. Ezért aztán a megszokott angyalok, pásztorok és királyok mellett felbukkannak pingvinek, apáca, sőt még kacsacsőrű emlős, pelikán, tapír, vakegér, hárompúpú teve, lantmadár, buszsofőr, agysebész és emelődaru is. S ha ez nem volna elég, akkor megismerkedhetünk a három zsákos emberrel, a kacsával, a csizmás kandúrral, a kisharanggal és személyesen a böhöm nagy pénzmatulokkal is. A barlangistálló mellett hősipkásan ott toporog Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi, aki ugyan József szerepét nem fogadta el, de annál boldogabban jeleníti meg az agg Simeont... Ha figyelme-

sen nézzük ezt a tódításaiban is mélyen őszinte könyvet, akkor az egyik rajzon a szerző arcát is felismerhetjük. Nem a nemzetközileg jegyzett vallásszociológusét, hanem az atyai jóbarátét, a testvérét, aki büszkén vállalja az OJD címet: ő az *Ordo Jocularum Dei*, vagyis az Isten Bohócainak Rendje tagja. Örülünk, hogy annak az egyháznak a kiadója jelentetheti meg ezt a könyvet, amely közösség Kamarás István szerint egy, az egyházak számára sok kísértést kínáló korban is igyekszik hitelesen megélni a jézusi hitet.

Vízkereszt ünnepe után 1. vasárnap

►► Jn 7,14–28

Igehirdetési előkészítő

Exegetikai észrevételek

A kommentárok nagy többsége egyetért abban, hogy az alapigénket is magában foglaló 7,15–24 szakasz az 5. fejezet végéhez csatlakozhatott eredetileg. Szövegösszefüggéseiben jobban érthető a bethsda-i beteg gyógyításának története utáni vitához kapcsolva, amikor Jézus az ellene felhozott vádra (a törvény megszegése a szombat megtörésével) válaszol. Ha a jelenlegi helyén vizsgáljuk igényket, János evangéliumában ez az első alkalom, hogy Jézus nyilvánosan tanít (ἐδίδασκεν) a templomban (14. vers). Tudásával és érvelésével „leiskolázza” vádlóit. Tanítása csodálkozást kelt, de nem pozitív értelemben, hanem megütköznek rajta (vö. 21. vers). Ugyanis nem úgy tanított, mint az írástudók, vagyis nem hivatkozott magyarázatában rabbinikus tekintélyekre. Ráadásul nem járt valamelyik híres rabbi iskolájába sem. Tehát nem állt mögötte tekintély. Ezt még tovább fokozta, hogy Galileából jött (7,41), ami talán kiejtéséből is kiderült. Ez a helyzet gyanút ébresztett, és megbotránkoztatta a jeruzsálemi elitet. A Talmudban több helyen is találunk lenéző megjegyzést a tanulatlanokra. „Ki tartozik a föld népéhez (am ha'arec)? (...) Ha valaki tanulta az Írásokat és a Misnát, de nem szolgált egy Tanultnak a tanítványaként, akkor ő a föld népéhez tartozik. Ha tanulta az Írásokat, de nem tanulta a Misnát, akkor tanulatlan ember. Ha nem tanulta sem az Írásokat, sem a Misnát, akkor az Írás azt mondja róla: bevetem Izrael házát és Júda házát emberek magvával és barmok magvával.” (Azaz állatnak számít!) Ez a szemlélet a 49. versben is kifejeződik. Izrael legfontosabb

feladata volt a népek világosságává (Ézs 42,6) válni Isten igéjének tanításával, továbbadásával. Ezért volt kiemelkedő jelentősége a tanulásnak és a törvény, magyarázatok, hagyományok továbbadásának. A tanítókat megkülönböztetett tisztelet övezte. Éppen ezért bölcs tanítással dicsőséget, hírnevet és presztízst is lehetett szerezni, kiemelkedve akár a legalacsonyabb sorból. Jézus azonban nem a maga dicsőségét keresi (5,41; 7,18). Egész élete, tanításai, csodái Istenre mutatnak, Istent dicsőítik. Amit mond, minden az Atyától van, és ez bárkinek nyilvánvalóvá válik, aki kész cselekedni az Atya akaratát. (Ahogyan azt Jézus beteljesíti, vö. 5,30; 6,38–40.) Textusunk fő mondanivalójának éppen ezért a 17. verset tartom.

Meditáció

Véget értek az ünnepek, bezártak a vásárok, az ablakokból, ajtókról lekerültek a hívogató, vidám díszek. A fénykavalkád után újra a sötét és szürke hétköznapiak vesznek körül minket. Pedig hogy szeretjük a csillogást! Kiemelkedni az átlagosból, az unalmasból, és ámulni... És olykor, csak egy kicsit, ámítani is, hogy elismerjenek, felnézzenek ránk, hogy megbecsüljenek bennünket. Az így kicsalt és megszerzett dicsőségmorzsák nélkül hogyan is vihetnénk többre?

Jézus éppen az ellenkezőjét teszi. Nem tekintette zsákmánynak, hogy egyenlő Istennel, hanem engedelmes volt a kereszthalálig (Fil 2,6–8). Megjelent benne Isten dicsősége, de titkolta csodáit, nehogy ez elvakítsa az embereket. Nem engedte, hogy királlyá tegyék, s az előkelő társaság helyett, ahol a legnagyobb tisztelet járt volna neki, a bűnösöket, elesetteket kereste. Most leül a templomban, és türelmesen magyarázza az Istenről kapott tanítást vádlóinak, és figyelmeztet, hogy ne az előítéleteikből induljanak ki, hanem az Atya akaratát keressék. Mi pedig, kisebb

és nagyobb „porszemek”, megpróbáljuk okoskodásunkkal Isten akaratát a miénkhez igazítani, és akkor dicsőíteni az Istent, ha a kettőnek így módon sikerül egybeesnie. Jézus az ellenkezőjét teszi, mindennél előrébb helyezi az Atya akaratát, és minden cselekedetével ezt szolgálja, és egyben dicsőíti Istent. Olyan egyszerűnek tűnik a képlet: saját dicsőségünkről lemondani, hogy Isten dicsőségét szolgáljuk. Saját akaratunkat Istenéhez felemelni, hogy benne bízva – bármi is történik – őt dicsőítsük egész életünkkel. Vedd el, Uram, dicsőségemet, hogy te növekedhess bennem, én pedig kisebbedjek!

Az igehirdetés felé

A vízkereszt utáni vasárnapok üzenete: Jézus Krisztus dicsősége megjelenik a világban. Ebben az évben mindössze két vasárnap előzi meg böjtelő időszakát. Érdemes mindkét alapigét elolvasni a prédikációírás előtt, egyszerre gondolni a két vasárnapra, hiszen a két téma szorosan kapcsolódik egymáshoz: Jézus Krisztusban nyilvánul meg Isten dicsősége és a megdicsőült Krisztus. Az oltár előtti olvasásra kijelölt igék is segítséget nyújthatnak az igehirdetés irányának meghatározásában. Az epistola (Róm 12,1–5) a mi magatartásunkra, szolgálatunkra irányítja a figyelmet, Pál Isten akaratának megtalálására figyelmeztet. Az ószövetségi olvasmány (Ézs 42,1–9) prófécia Isten szelíd és szabadító szolgájáról, aki „igazán hirdeti a törvényt” (3. vers).

Jézus tettei és tanításai egyaránt fontosak, hiszen azt tanítja, amit megél, és megéli, amit tanít. Nem az elismerésre törekszik, hanem az igazságra. Mi sokszor ellentmondásba kerülünk bűnös életünkkel, nem azt gondoljuk, amit mondunk, vagy nem azt mondjuk, amit teszünk. Ám ő hiteles, igaz tanító, akit érdemes hallgatni. Mégis számon kérjük, kételyekkel fogadják, és saját mércéjükön mérik le. Jézus mércéje az Atya akaratát, és nem az emberért adatott rendelkezések. Sőt a törvény betű szerinti ismerete önmagában nem elégséges Isten akaratának ismeretéhez. Nem az Írások kutatása az, ami örök életre vezet, ahogyan a zsidók vélekedtek (5,39), hanem az Atya akaratának cselekvése által láthatjuk igazságát. Az Atyának való engedelmeség tesz minket Jézus igazi rokonává (Mk 3,35; Mt 12,50; Lk 8,19), és ez alapján ismer meg minket Jézus a mennyek országának kapujában (Mt 7,21). A Miatyánkban is Isten akaratáért imádkozunk. S ahogy Luther magyarázza a *Kis kátéban*: „Isten jó és kegyelmes akaratát meglesz imádságunk nélkül is, mégis azt kérjük ebben az imádságban, hogy bennünk is meglegyen.” Az a kérdés, hogy személyes életünkben megcselekedjük-e akaratát. Jézus is egyenként szólít minket hitre, követésre, kereszthordozásra. Tanítványságunk egyben azt is jelenti, hogy nem a magunk di-

csőségét keressük. Ahogyan Jézus az Atyáról tesz bizonyosságot és az Atya dicsőségére mutat, amely végül a kereszten van elrejtve, és egyben ott ragyog a legfényesebben. S talán a mi Krisztus-követésünk nem szörnyű kínokkal ér véget földi utunkon, ahogyan az első tanítványok átélték. Azonban ha csak addig fogadjuk el Mesterünk tanítását, amíg nem ütközik valamilyen fenntartásunkkal, akkor életünkkel saját dicsőségünk útját járjuk a keskeny út helyett. Isten eltakarta dicsőségét, hogy közöttünk járhasson, hogy vele járassunk. Pedig a mindenható örök Isten fénye, a világ világossága jött közénk, és vezet minket, ha merünk benne bízni önmagunk helyett, ha meg tudjuk tagadni önmagunkat.

Mi vajon csakis Isten dicsőségét hirdetjük cselekedeteinkkel, Krisztus-követésünkkel, keresztyénységünkkel, vagy számít az elismerés, a dicséret, a megbecsülés? Életünkkel Istent dicsőítjük, vagy saját céljainkat igyekszünk elérni? Jézus Krisztus felhívása világos: „*Úgy ragyogjon a ti világosságotok az emberek előtt, hogy lássák jó cselekedeteiteket, és dicsőítsék a ti mennyei Atyátokat.*” (Mt 5,16) És ha le tudunk mondani saját dicsőségünkről, ha túl tudunk látni saját érdekeinken, ha tudjuk Jézust hittel követni, akkor ez meglátszik rajtunk és életünkön. Jézus Krisztus az Atyára mutat, nekünk Jézus Krisztusra kell tekintenünk. És Isten kegyelméből ebben a hitben megmaradva „*miközben fedetlen arccal, mint egy tükörben szemléljük az Úr dicsőségét mindnyájan, ugyanarra a képre formálódunk át az Úr Lelke által dicsőségről dicsőségre*” (2Kor 3,18).

Felhasznált irodalom

- BEASLEY-MURRAY, George R. 1999. *John*. 2. kiad. Thomas Nelson, Nashville. /Word Biblical Commentary 36./
- BOLYKI JÁNOS 2001. „*Igaz tanúvallomás*”. *Kommentár János evangéliumához*. Osiris, Budapest.
- GÁBOR György 1998. A világ minden kérdése, a világ minden ellenvetése. *Világosság*, 39. évf. 1. sz. 37–40. o.
- KARNER Károly 1950. *A testté lett Ige. János evangéliumának magyarázata*. Magyar Luther Társaság, Budapest.

■ AGOD ANETT

Tallózó

„»Egyetlen útja van annak, hogy helyesen ismerjük meg Krisztust és az ő tanítását: az engedelmes hitnek az útja« (...) Az engedelmes hit helyére a *bizodalmas* hit kifejezést tenném. (...) Jézus mindig (...) áttöri a megszokott életkereteket. (...) Nem az a baj, ha (...) a megszokás törik szét. Az lenne a baj, ha a Krisztus volna tört torzó csupán, nem pedig élő egész. (...) Megrendítő, hogy Jézus közelében nem maradhat senki semleges.” (Id. Magassy Sándor: *Perikópák*. Magánkiadás)

„»Az én tanításom nem az enyém, hanem Azé, Aki elküldött engem!« Azért igaz, azért közvetlenül és teljesen kijelentés. (...) ennek a próbája. Az, hogy cselekedjük Isten akaratát. A Törvény, mint Ige, egyezik az evangéliummal, mint Igével. Éljen Isten szerint és megismered Őt.” (Ravasz László: *Az Ó/Újszövetség magyarázata*. Kálvin Kiadó)

„Jézust Isten tanította, és ha valaki helyesen akarja megismerni Jézust, akkor Istentől kell tanulnia (6,45). Ha valaki akarja értékelni Jézus állítását, akkor késznek kell lennie cselekedni Isten akaratát. Mivel Jézus az Isten akaratát az ember számára, az embereknek hinniük kell benne (6,29). A hit a megértés előfeltétele. (...) Az ember igazi célja Isten dicsőítése, és a vele való örök közösség élvezete. Jézus az, amivé az embernek lennie kell.” (*A Biblia ismerete kommentársozogat*. Kereszttyén Ismeretterjesztő Alapítvány)

„Ha valaki valóban Isten akaratát akarja cselekedni, akkor Isten megmutatja neki, hogy Krisztus tanításai isteni eredetűek-e (...) ígéret van itt mindazoknak, akik őszintén keresik az igazságot. (...) »Az engedelmisség a szellemi ismeret érzékszerve.«” (William MacDonald: *Ó/Újszövetségi kommentár*. Evangéliumi Kiadó)

„...rendszerint neves tanítómesterekre hivatkoztak. (...) S ekkor jön egy názáreti ács, aki Mózeset idézi, sőt magyarázza anélkül, hogy bárkire hivatkoznék. (...) Jézus nem kevesebbet állít, mint azt, hogy még csak nem is autoidakta, hanem theodidakta. (...) éppen ez az, ami Jézust döntően megkülönbözteti a világ majdnem minden tanítómesterétől, de különösképpen kora minden rabbijától. Ő cselekedte és élte azt, amit tanított.” (Gyökössy Endre: *János evangéliuma*. Örökségünk Kiadó)

Illusztrációk

TÖRTÉNET

„...a Washington Post újságírója, Gene Weingarten lett a nyertes *Pearls Before Breakfast* című, április 8-án megjelent cikkével. Ez egy különleges kísérletről szól: Joshua Bell csodagyerekként indult, világszerte elismert hegedűs 1713-ban készült Stradivariján mintegy háromnegyed órán át játssza a klasszikus zeneirodalom remekműveit (de nem »slágerdarabokat«) a washingtoni L'Enfant Plaza metróállomás mozgólépcsőjének tetején, a reggeli csúcsforgalomban, amikor a hivatalnokok a munkába igyekeznek. A kérdés az: mi történik, amikor a művészettel (a szépséggel) az emberek nem olyan keretek között találkoznak, amelyek már eleve felkészítik őket arra, hogy most művészettel fognak találkozni?

A lap beszámolója szerint többféle forgatókönyvvel is készültek, például az is felmerült, hogy olyan tömeg gyűlik össze, amit már nem lehet kézbe tartani, ki kell hívni a Nemzeti Gárdát, könnygázt és gumilövedékeket kell bevetni...

Összesen, míg Bell játszott, 1097 ember haladt át az ál-

lomáson. Közülük, mint az a hosszú és izgalmas felvezetés után derül csak ki a cikkből, összesen heten álltak meg legalább egy percre, és huszonheten adtak pénzt, együtvéve 32 dollárt (5166 Ft) és némi aprót. (Az negyven dollár óránként, végülis meg lehet belőle élni, ráadásul ügynököt sem kell belőle fizetni – viccel az egyébként koncertjein percenként többet kereső művész.) A riporterek később többeket felhívtak, sokan egyáltalán nem is emlékeztek arra, hogy láttak valakit hegedülni. A cikk szerint egyik demográfiai csoport sem különbözött a többitől – egyedül a gyerekek voltak azok, akik mind egy szálig megálltak volna hallgatni a zenét, ám siető szülei elvonszolták őket...”

Forrás: internet

Első hallásra – gyülekezeti gondolatok

Jézust a lombsátor ünnepére összegyűlt sokaság bizalmatlanul, kételkedve hallgatta. Ebben az esetben is igaznak bizonyul az állítás: az emberek bizalmatlanok, ha valami újjal, ismeretlennel találkoznak. Bár sok idő telt el azóta, ez a bizalom most is hiányzik – nem az Isten, hanem az emberek részéről.

Miért nem bízunk Jézusban? Mi a bizalmatlanság oka? Egy keresztény közösség mit tehet a saját környezetében annak érdekében, hogy ez változzon?

Jézus nyilvánvalóvá teszi, hogy tanítása nem a sajátja, hanem csak arról beszél az embereknek, amit rá bízott az Atya. E kijelentés azt jelenti, hogy minden jézusi példázat és tanítás voltaképpen az Isten hozzánk intézett szava, üzenete, amelyet Fia által mond el nekünk! Jézust hallgatni olyan, mint magát Istent hallgatni, őrá figyelni.

Megvizsgálva a kijelölt igeszakasz környezetét, összefüggéseit, kiderül, hogy az ünneplő sokaság olyasmit kér számon Jézustól, amit saját maga képtelen betartani, és nem is áll szándékában. A feltett kérdés az igeszakasz elején csak ürügy, nem is kíváncsiak a válaszra. Nem az érdeklőket, hogy Jézus tanulatlan ácsként honnan ismeri az írásokat, mire alapozza tanítását. Ez csak a felszín. Az igazi okot végül Jézus fogalmazza meg, nem az őt kérdőre vonó sokaság: azért akarják megölni, mert szombaton meggyógyított egy beteg embert.

A karácsonyi ünnepek után jó újra és újra átgondolni: mit jelent a világ világosságának megjelenése ebben a világban? Hogyan tudunk a felszabadító jézusi örömhír hordozói lenni? Jézus közelsége Isten közelségét jelenti, és itt nincsen helye törvényeskedésnek, ügyeskedésnek, „úgy teszünk, mintha” viselkedésnek. Isten nem a kifogásainkra kíváncsi, ne azt keressük, hogy miért nem tudunk vele újra és újra szövetséget kötni, hanem az ellenkezőjére törekedünk minden lehetséges eszközzel.

Isten újra bizalmába fogadott, új szövetséget ajánl. A döntés a miénk: mit kezdünk Isten megélegetett bizalmával?

Vízkereszt ünnepe után utolsó vasárnap

► Jn 12,36–43

Igehirdetési előkészítő

Exegetikai megjegyzések

A 36. vers az előző szövegegység befejező versét képezi. A Jézus nyilvános tanításáról és munkájáról szóló tudósítás zárul le ezzel a verssel. A 37. verssel kezdődő szakasz az evangélista értékelő összegzését tartalmazza. A 44–50. versekben ugyancsak Jézus nyilvános tanításának összegzését találjuk, amit Jézus szájába adott az evangélista, anélkül, hogy megtudnánk, hol és mikor hangzott el ez a beszéd.

A 34. vers szerint a Krisztusról (Messiásról) szóló öszö-vetségi üzenet alapján vitatja a sokaság Jézusnak azt az állítását, amikor ő az Emberfiával azonosította magát: „*Mi azt hallottuk a törvényből, hogy Krisztus örökre megmarad: akkor hogyan mondhatod, hogy fel kell emeltetnie az Emberfiának? Ki ez az Emberfia?*” Ennek a feszültségnek, értetlenkedésnek a hátterében az a téves váradalom áll, hogy olyan földi, politikai Messiásban reménykedtek, aki minden időkre népével marad. Jézusnak az Emberfiáról szóló kijelentései viszont Dán 7-re és az ehhez kapcsolódó, az intertestamentális korban kialakult apokaliptikus tradíció-ra épülnek. Jézus ajkán az apokaliptikus hagyomány mély, paradox értelmet nyer, és az Emberfia egész mennyei fenségét magának igényli. Jézusnak az Emberfiáról szóló tanításából ismerhetjük meg az ő megaláztatását, szenvedését, halálát, felmagasztaltatását és dicsőségét. Jézus Krisztus igazi megismerésére csak úgy jutunk el, ha mind a Messiásról, mind az Emberfiáról szóló tanítást komolyan vesszük. Erre az ismeretre maga Jézus vezeti el az embert. Ezt a világosságot egyedül Jézus, a testté lett, élő Ige hozza magával és sugározza az emberek között.

A világosság János evangéliumának kulcsfogalma – ezért indokolt a 36. vers perikópánkhoz való hozzácso-lása. A világosság fizikai értelemben a teofániák kísérője-lensége volt: Jézus megdicsőülésekor (Mt 17,5), Pál apostol megtérésekor (ApCsel 9,3), angyalok megjelenésekor (Mt 28,3) stb. Átvitt értelemben Isten maga a világosság (1Jn 1,5), mint világosság jelent meg a Logoszban, Jézus Krisztusban, és általa lépett be az élet a világba. Jézus saját ma-gáról állítja, hogy ő a világ világossága (Jn 8,12). Mindez kötelezés követői számára: hogy a világosság fiai legyenek, hogy Isten Igéjének fényében éljenek.

Jézus cselekedetei (csodái) prédikáló jelek voltak. Első-sorban hatalmát hirdették. A sokaság mégsem hitt benne. Ez a szomorú tény – perikópánk azt sugallja – megegye-zik Isten akaratával. Ézsaiás próféciája teljesedett be a so-kaságon (Ézs 53,1; 6,9–10). Az utóbbi ézsaiási helyet többször is idézik az evangélisták (Mk 4; Mt 13; Lk 8; ApCsel 28).

A próféta küldetésének részét képezi. Fontos, hogy szem előtt tartsuk a küldetés befejező versét (13. vers) a „*med-dig?*” kérdésre: „*...kivágás után is megmarad a gyökere. Ez a gyökér lesz a szent mag!*”

A hit Isten ajándéka (Jn 6,65). A hitlenség pedig el-sősorban bűn, de egyben Isten büntetése is. Ennek a meg-hökkenítő kijelentésnek azonban nincs köze a determiniz-mushoz, hiszen itt nem egy megváltoztathatatlan tényről szól az evangélista, hanem éppen a megváltozásra, meg-térésre hívó üzenetet közvetíti: legyetek a világosság fiai! Ne feledjük, Krisztus világossága előbb Saul is megvakít-ja, s így vezeti Krisztus-hitre.

A hitre jutás folyamatában a vezetőket akadályozta a farizeusoktól való félelem. Ez a tény rávilágít arra, hogy milyen politikai erőt, tirannizmust képviseltek a farize-uspártiak, hogy milyen kemény ellenféllel kellett Jézus-nak vitatkoznia.

A hitre jutás folyamatában a másik nagy akadály: ami-kor többre becsüljük az emberektől nyert dicsőséget, mint az Isten dicsőségét. A dicsőség Isten személyének jelzője, országának létjele, szemben minden földivel és mulandó-val. Mindent áttörő fény, tiszteletet ébresztő felség, min-dent legyőző hatalom, amelyet Isten az ő jelenlétével be-sugároz ebbe a világba. Isten dicsősége Jézus Krisztusban jelent meg közöttünk. Jézus szenvedésének órája az ő meg-dicsőíttetésének ideje (Jn 12,23). Jézus rejtett, mégis meglát-tatott dicsősége a parúziában lesz teljessé és egyetemessé. Kísérő jele gyakran a felhő, amely eltakarja, illetve tompít-ja annak vakító fényességét, perzselő szentségét.

Az embernek csak átvitt értelemben van dicsősége, ez nem a sajátja, hanem Isten adománya (Zsolt 8,7; 62,8; 1Kor 11,7; Zsid 2,6–7). Az ember dicsőségének érzi azt, ami lénye-ges és fontos számára: tekintély, erő, hatalom, gazdagság, szépség. Az ember minden dicsősége mulandó (Ézs 40,6; 1Pt 1,24), szemben Isten dicsőségével, amely örök. Így a sa-ját magunk által keresett és egymástól átvett dicsőség hiá-bavalóság, sőt akadály a hitre jutásnak.

Igehirdetési vázlat

„Világosság fiai legyetek!”

„Amíg nálatok van a világosság...”

Jézus a világ világossága. Benne jelent meg Isten dicsősé-ge közöttünk.

Nincs állandó jelleggel közöttünk a világ világossága. Jön, egy ideig itt tartózkodik, majd eltávozik és elrejtőzik előlünk. Ezt igazolja a történeti Jézus életútja születésétől mennybemenetelig. Az élő ige ma is jön, keres bennün-ket, meg akar születni a „szívünkben”, hogy ő legyen a mi világosságunk. Vannak alkalmak az életünkben, amikor megérezzük jelenlétét, vakító világosságát, máskor elrejtő-zik előlünk, hiába keressük, hiába várjuk. Hitünkben oly-

kor magas hegycsúcsokon járunk, máskor sötét völgyekben botorkálunk. Ez a tapasztalat arra int bennünket, hogy becsüljük meg azokat az alkalmakat, amikor az ige és annak hirdetése által Jézus kopogtat szívünk ajtaján. Gyorsan elmúlnak az alkalmak. Aki a világosság fia akar lenni, nem mulasztja el az igealkalmakat, hanem örömmel és hálaadással fogadja azokat Istentől. „*Jól vigyázzatok tehát, hogyan éltek; ne esztelenül, hanem bölcsen, kihasználva az alkalmas időt, mert az idők gonoszak!*” (Ef 5,15–16)

„Higgyetek a világosságban!”

Világosságban járni jó! Kiszámítható vállalkozás. Látom a veszélyeket, a támadni készülöket. Látom a valóságot, az igazi értékeket. Látom a célt, amerre tartok.

Egyedül Jézus Krisztus tanításából ismerhetem meg Istent, az ő üdvösséges akaratát, tervét velem, a célba vezető utat és azt, hogy mi a mulandó és mi az örök értéke az életnek. Önmagamat is csak ebben az összefüggésben ismerhetem meg igazán. Mindezt nem elég meglátni Jézus világosságában. Hinni kell benne. Ez a kettő – látni és hinni – együtt jár. Csak hittel lehet meglátni azt, amit Isten kíván megmutatni nekünk az ige által. A hit avat a világosság fiaivá. A hit nemcsak igeismeret, hanem bizalom, mégpedig feltétel nélküli bizalom Krisztusban, a világ világosságában.

„Hittek. . . , mégsem vallottak színt”

A hitre jutásnak sok akadály van. A legnagyobb akadály én vagyok!

Félek, mintha sötétségben járnék. Nem merem képviselni elveimet. Nem merem megvallani, hogy Krisztusé vagyok. Péter is letagadta őt. Amikor a tömeg más értékekre építi jövőjét, hiába világosodik meg előttem az igazi, örök érték, elbizonytalanodom, inkább hallgatok, semhogy az árral szemben ússzam.

A hirtelen támadt nagy világosság megvakítja az embert. Krisztus világossága is megvakít, mert gyarlóságunkat egyszerűen nem akarjuk meglátni. Fáj a bűn felismerése. Kényelmetlen. Az is lerí rólam, amit szeretnék eltitkolni. Sok-sok alázatra van szükségem ahhoz, hogy az ige világosságába álljak. Bűnbánat nélkül pedig nem tudok tovább lépni. A nem akarás ellenszegülés, bűn. Azt nem akarom meglátni, amire Isten rávilágít. Ebben lehet makacsul megmaradni, megkeményedni. Isten nem hagyja büntetés nélkül a bűnt: megvakít, hogy többé ne lássak, megkeményíti szívemet, hogy többé ne higgyek. Ezzel is csak nevel. Rákényszerít végül a helyes önismeretre, a leplezetlen igazságra.

Hitre jutásomnak én vagyok az akadály, mert többnek tartom magam, mint amit az igéből látok magamról. Önző módon érdemeimről, dicsőségemről álmodozok. Teljesítményorientált vagyok. Szeretem az elismerést, szeretem, ha dicsérnek az emberek. Pillanatnyilag többre becsü-

löm a sikert, a dicsőséget, semhogy le tudnék mondani róla. Pedig tudom, már láttam, hogy hiabavaló és mulandó.

Jézus megdicsőülésének útja a teljes megaláztatással kezdődött. Megüresítette önmagát. Lemondott saját isteni értékeiről. Szenvedett, kész volt áldozatot hozni másokért. Kész volt meghalni érettem. Pedig neki volt dicsősége. Ézsaiás elhívásakor látta Krisztus dicsőségét. Teljesen lemondott erről a dicsőségről, hogy meghaljon érettem. Onnan, a halálból magasztalta fel őt az Isten. Így győzött a bűn és a halál felett. Ez egyedül az ő érdeme volt, az ő dicsősége. Ez az egyetlen maradandó érték, mert túlmutat e mulandó világ korlátain. Az ember minden dicsősége elmúlik, de elfogadhatja és magáénak tudhatja a Krisztusét, ha bíz benne, és az ő világosságában szembe mer nézni önmagával. Aki le tud mondani saját dicsőségéről, hogy helyette Krisztus dicsőségét fogadja el, a világosság fia az, és élni fog. Ez az egyetlen esélyünk az igazi életre. Csak Krisztusban reménykedhetünk.

■ KOVÁCS LÁSZLÓ ATTILA

Tallózó

„...a hitetlenség lényegében annyi, mint a »rendezett emberkapcsolatot« többre becsülni a »rendezett istenkapcsolatnál«; jobban félni az embertől és annak ítéletétől, mint Istentől és az Ő ítéletétől. (...) Nemcsak a hit, hanem a hitetlenség is Isten akaratából jelentkezik Jézus munkája következményeként. Ezt (...) nem lehet magyarázni. Érteni sem. Döbbsent alázattal kell meghajolnunk előtte.” (Id. Magassy Sándor: *Perikópák*. Magánkiadás)

„Akit a zsinagóga kivetett magából, annak nem volt joga, lelki otthona, emberi méltósága, közössége.” (Ravasz László: *Az Ó/Újszövetség magyarázata*. Kálvin Kiadó)

„...a kar a Szentírásban hatalomról vagy erőről beszél, az Úrnak karja Isten hatalmas erejéről beszél. Isten hatalma csak azoknak jelentetik meg, akik hisznek az Úr Jézusra vonatkozó tanításnak. (...) Szeretnénk hinni, hogy ezek az emberek őszintén hittek az Úr Jézusban, de ez kétséges. Aki igazán hisz, előbb vagy utóbb megvallja Krisztust.” (William MacDonald: *Ó/Újszövetségi kommentár*. Evangéliumi Kiadó)

„...amit a próféta az Ézs 6,9k-ben mond, Jézusra nézve mondta. És hogy ezzel nem kényszerítő isteni predesztinációra gondolt, azt a 42k versek mutatják.” (*Biblia magyarázó jegyzetekkel*. Magyar Bibliatársulat – Kálvin Kiadó)

„Nem tudtak hinni. Miért? Jézus a többi evangéliumokban figyelmeztetett a megbocsáthatatlan bűnre, a Szentlélek meggyőző erejének folyamatos elutasítására. (...) a fáraó megkeményítette a szívét, és végül Isten átvette a dolgot, és ő keményítette meg a fáraó szívét.” (Chuck Smith: *A Biblia lépésről lépésre*. The Word for Today)

„Nem azt akarja mondani, hogy a nép hitt volna, de

nem tudott, mert Isten előre meg akarta vakítani a szemüket és megkeményíteni a szívüket, hanem azt, hogy az isteni kijelentés mindig a felszínre hozza azt, ami az emberi szívben van. (...) Brown (II, 485) megjegyzi, hogy »János summázása nem a determinizmus érvényesülését állapítja meg, hanem implicite hitre hívja az olvasót«. (...) A megkeményedés titka után a megalkuvás jól ismert jelenségét írja le (...) Nikodémus és Arimátiai József személyében azonban még az ilyen féltő hívők lehetőségeiről is lesz szó.» (Bolyki János: *Igaz tanúvallomás*. Osiris)

Illusztrációk

TÖRTÉNET

„Merre induljak, kérdezte káin, Menj végig egyenesen ezen az úton, a végén eljutsz egy térre, és ott majd meglátod, Minden jót, öregember, Minden jót, de ne érd meg ezt a kort, melyet én, Úgy érzem, kimondott szavaid mögött más szavak rejtőznek, Valóban ahogy a te veled született bélyeged sem tőled való, abból, amit itt elmondta, semmi nem volt igaz, Lehetséges, hogy az én igazságom számodra hazugság, Igen, meglehet, a kétség azoknak a kiváltsága, akik sok időt megéltek, ezért nem tudta meggyőzni arról, hogy bizonyossággként fogadjam el, ami a szememben inkább hamisságnak tetszik, Ki vagy te, kérdezte káin, Vigyázz, ifjú, ha megkérdezed, ki vagyok, akkor ezzel elismered a jogomat arra, hogy én is megtudjam, ki vagy, Semmi nem kényszeríthet arra, hogy megmondjam, Bemész ebbe a városba, megtelepszol, és előbb vagy utóbb mindent megtudnak rólad, Nem megy majd egykönnyen, mert tőlem hiába tudakozódnak, A nevedet megkérdezhetem, Ábel néven neveznek, mondta káin.”

José Saramago (1922–2010) irodalmi Nobel-díjas portugál prózaíró, költő: *Káin*

VERS

Váci Mihály: *Még nem elég* (részlet)

Nem elég megborzongni,
De lelkesedni kell!
Nem elég fellobogni,
De mindig égni kell!
És nem elég csak égni:
Fagyot is bírjon el,
Ki acél akar lenni,
Suhogni élivel.

Nem elég álmodozni!
Egy nagy-nagy álom kell!
Nem elég megérezni,

de felismerni kell,
Nem elég sejteni,
hogy milyen kor jön el,
Jövönket – tudni kell!

Nem elég a célt látni,
járható útja kell!
Nem elég útra lelni,
az úton menni kell!
Egyedül is! – Elsőnek,
elől indulni el!
Nem elég elindulni,
de mást is hívni kell!
S csak az hívjon magával,
aki vezetni mer.
Nem elég a jóra vágyni,
a jót akarni kell!
És nem elég akarni,
De tenni, tenni kell:
A jószándék kevés!
Több kell – az értelem!
Mit ér a hűvös ész?!
Több kell – az érzelem!
Ám nem csak holmi érzés,
de seb és szenvedély
keresni, hogy miért élj,
szeress, szenvedj, remélj!...

Első hallásra – gyülekezeti gondolatok

Kérdések

A vezetők helyzete mindig kérdés és felelősség is. Mit kell elfogadniuk, mit kell támogatniuk, minek nem szabad teret engedniük?

Ugyancsak fontos a vezetők részéről felismerni azokat a gyakran egyszeri pillanatokat és lehetőségeket, amelyeken emberek, népek sorsa vagy éppen a történelem fordulhat meg. Ezt önmaguktól vajon felismerhetik-e?

Vajon a megkeményítés a kegyelmes Isten képével áll szemben, és a predestináció tanítását támasztja alá? Azért történik minden, mert Isten előre megmondta a prófétán keresztül, hogy meg fogja keményíteni a szívüket? Vagy egyszerűen csak arról van szó, hogy Isten már előre látva az eseményeket, a prófétán keresztül figyelmezteti őket, hogy ez történhet?

Gondolatok

A kiközösítés komoly dolog volt, hiszen a vallás és a társadalmi élet szoros összekapcsolódása azt jelentette, hogy a „nem elfogadott hit” megvallásának következményei az élet számos területén jelen voltak. Ez érthetően komoly dilemmát okozhatott a Krisztus szavára hallgató zsidók

számára, hiszen a vezetők ellenséges hozzáállása miatt a nyílt színvallás társadalmi és egyéb kérdéseket is felvetett. Ezt a feszültséget csak tovább fokozza Pál apostol, amikor a Galata levélben azt írja: ha embereknek igyekszem megfelelni, nem vagyok a Krisztus szolgája. Ezek szerint nem elég „hinni” benne, hanem a hitet hitvallásnak is követnie kell.

Ma, amikor a Krisztus-hit megvallásának oly módon nincs negatív társadalmi következménye, mint Jézus korában, milyen veszélyek leselkednek a hitvalló emberre? A kényelmesség kísértése? Ez a hitvallás csak szóban történhet meg, vagy cselekedeteink, szavaink, gondolataink, egész életünk hitvallás? Lehet benne úgy is hinni, hogy nem vallom meg hitemet?

Jézus azt mondja, hogy „amíg nálatok van a világosság”; ez vajon mit jelenthet? Az ő jelenlétét vagy pedig az emberi élet földi szakaszát, amelyben megélheti a kegyelmi időt? Hiszen az ember életének végével zárul le számára a kegyelmi idő, magáról pedig azt ígéri, hogy ő velünk lesz a világ végezetéig.

Egyúttal az a figyelmeztetés is megszólal benne, hogy az ember nem ura az alkalmaknak, nem mondhatja, hogy „majd ha nyugdíjas leszek”, „majd ha lesz időm”, „majd ha túljutok életem zűrösebb szakaszán”, majd akkor foglalkozom az Istennel. Isten nem automata, aki mindig rendelkezésére áll az embernek.

Hetvened vasárnap

▶▶ 1Kor 3,1–8

Igehirdetési előkészítő

Homiletikai jellegű exegézis

A textust a prédikációra való előretekintésben alapvetően két részre tagolhatjuk: 1–4. és 5–8. versek.

1–4. vers: A múlt. . .

Pál apostol elsőként felidézi a múltat, vagyis körülbelül azt az öt évvel korábbi időszakot, amikor a gyülekezetet alapította zsidókból és pogány görögökből. Mintegy másfél évre tehető korinthusi munkája. Pál emlékezik arra, ahogy kezdetben a hit alapigazságait mondta el a számukra – másról mélyebben még nem szólhatott. Egy hasonlattal él ennek az érzékeltetésére: mint ahogy a csecsemőt is elsősorban csak tejjel táplálják, mivel mást nem tudna még jól megemészteni. A kemény eledel, a mélyebb hitkérdések, a mélyebb prédikációk még vártak magukra. A munka így indult el egykor, reményteljesen.

. . .és a fájó jelen

Az idő múltával Pál apostol rossz híreket hallott a gyülekezetéről, ezért rendkívül szigorú és komoly hangvétellé vált levélben fordul feléjük. (De mögötte meleg szív áll, érző és aggódó.) Pál szinte „felemeli a tetőt a gyülekezet feje fölül”, és belelátunk a sűrű mélybe. A korinthusiakat hideg zuhanyként éri a páli szavak.

– Nem változtatok semmit, ugyanolyan kiskorúak vagytok a hitben, mint öt éve voltatok.

– Testből valók vagytok (σαρκίνοι) – természetesen, de a baj nem is ez, hiszen mindenki abból van. Hanem az a baj, hogy ugyanúgy, test szerint is gondolkodtok, éltek, vagyis testi módon, a test által alapvetően meghatározva (σαρκίκοι), mint egykor, a közösség alapítása idején. A kritika abban áll, hogy ez a helyzet nem változott meg, hanem így maradt! Vagyis Pál Istentől távol levőknek látja őket, emberi természet által meghatározottnak, amely a kialakult rossz helyzethez vezet.

– A féltékenységre (ζήλος, jelenti még: buzgalom, harag) és viszályra (έρις, jelenti még: perpatvar, civakodás) ennek a gondolkodásmódnak a jele.

– A megosztottság („én Pálé vagyok”, „én Apollósé”) nem a Lélek szerinti gondolkodásról tesz tanúbizonyságot. Úgy tűnik, még mindig meghatározó a pogányság befolyása: a régi én uralma még mindig befolyásolja az új élet, a lelki(bb) élet kibontakozását. Ez az irányvétel, a pártokra való szétosztódás nem felel meg az evangélium szerinti életvitelnek. Pál egykor hirdette közöttük a Krisztusban való egységet – most ebből semmit nem látni. A gyülekezet levette tekintetét Krisztusról, és nem a Szentlélek vezetése alatt él. Már rég nem itt kellene tartaniuk. . .

5–8. vers: A konfliktus elrendezése

Pál a helyes mederbe tereli vissza a gyülekezetet: egyszerűen nem engedi, hogy a gyülekezeti pártok, csoportosulások kijátsszák őket – Pált és Apollóst – egymás ellen. Világossá teszi, hogy a gyülekezetben együtt dolgoznak, mint Isten szántóföldjében. Bár a gyülekezet életében más és más volt a feladatuk: Pál alapított, plántált – ő kezdte a munkát –, Apollós öntözött – vagyis ő folytatta.

De vajon van-e értelme azon vitatkozni, melyikük munkája a fontosabb, a nagyobb jelentőségű? Nincs, hiszen mindketten olyan szolgák csupán – így a nevek szinte nem is fontosak –, akik Isten munkájában fáradoztak, fáradoznak. Ezáltal nem a hozzájuk való rendeződés a lényeges, hanem a hitre jutás, az Istenhez való kapcsolat és a hozzá való tartozás. Így hát valójában önvizsgálatra indítanak a páli szavak.

Továbbá nem is az a fontos, hogy kinek mi a vezetői feladata, hanem az, hogy azt hogyan végzi el. A jutalom Istentől jön majd, nem várt ajándékként.

A hitet, a növekedést maga Isten teszi lehetővé: Isten „adta” a növekedést (praet. imp., tehát befejezetlen múlt-

ban, tartósan, hosszan), és ő adja meg ezt a továbbiakban is. Nincs olyan emberi igyekezet, buzgóság, erő, amely beindíthatná és végezhetné a növekedést, csakis Isten hatalma. Így hát a fáradozás eredménye nem tulajdonítható sem Pálnak, sem Apollónak, hanem csakis Istennek. Amíg dolgoznak a szolgálók, Isten titkon munkálkodik a szívekben.

Mert a szolgálók egyek. Nem szabad őket egymástól elszakítva nézni, hanem csak Krisztus szerinti összetartásban, egységben szabad őket elfogadni.

Isten nem megfizeti majd, hanem megjutalmazza ezt az összefogást: a munka gyümölcse láthatóvá válik majd.

Gondolatok az exegézis alapján

Bár a korinthusi gyülekezet újnak mondható, Pál apostol már nincs jelen a hétköznapiakban. A gyülekezet küzd a mindennapokkal – a tagok nem jutnak előre a hit fejlődésében, a tisztességes keresztény életvitelben, mert a minden tekintetben és figyelmet elvonó forgatagban, sokféleségben és zűllöttségben ez egyszerűen nem megy. Kialakult a klikkesedés, valahogy így hangozhatott: „Én Apollóst szeretem, mert szépen beszél, jól érthető, jó szónok, és mélyenszántó gondolatai vannak. Pál ilyenekről nem is beszélt...” Vagy: „Én Pált várom vissza, engem ő érintett meg, én őt szeretném újból hallgatni...”

A korinthusi gyülekezet nem fejlődött úgy, ahogy azt Pál elvárta volna. Sajnos a lelki fejlődés útja elakadt, és ezt szívből fájlalja. Csodálatos szeretethimnuszát küldi levélben a korinthusiaknak összerendező erőként: „*a szeretet nem irigykedik, a szeretet nem kérkedik, nem fuvalkodik fel. Nem viselkedik bántóan, nem keresi a maga hasznát, nem gerjed haragra, nem rója fel a rosszat...*” (1Kor 13,4–5) Vagyis: nincs más, csak a szeretet útja, amely elrendezi az összekuszált szálakat. (Mézzele lehet darazsat fogni...)

Pál apostol megrajzolta az egység ívét Apollóssal (valószínűleg Efezusban pont együtt voltak ekkor), de a gyülekezet egészével is. Ezzel az a célja, hogy kettejük egysége mint Krisztus békességes arca tükröződjön a gyülekezet arcán.

A páli sorok összességében bűnbánatra és az egység keresésére hívnak. A prédikáció előtt egyházunk, szolgatársaink és munkatársaink, valamint a gyülekezetünk egységéért imádkozunk. És innen fordulunk a gyülekezeti tagok felé, akik hetvened vasárnapjára gyülekeznek össze. Segítjük őket, hogy meglássák szolgálatunk által Krisztust, a békesség szerzőjét, a gyülekezet megtartóját és megújítóját.

Gondolatok az igehirdetés felé

Isten növekedést adott és ad. Nagyon sokra tartom a jó akaratot és az ebből fakadó jó cselekedeteket. A szeretet teljes céltudatosságát is értékelem, amely a tervek kitaró

véghezviteléhez terhelhetőséget és megbízhatóságot társít. A mindent odaszánás és a kitarás ilyenkor meghozzák a gyümölcsüket – a legtöbb esetben. Mert van, amikor egyszerűen mindent megteszek, és mégsem valósul meg – esetleg évek kitaró munkája ellenére sem –, amit szerettem volna elérni. Akármilyen okból is. A kudarcból lehet tanulni – „*Ha az Úr nem építi a házat...*” –, de ebben is Isten szeretetét kell meglátni, aki a növekedést másképpen kívánja adni és látni.

Főként a sűrűbb élethelyzetekben lévőket biztatja az ige: Istentől származik a növekedés, munkánk eredménye Isten kezében van. Isten hatalma igenis dolgozik az életben, rá kell bíznom a sorskérdéseimet – és az apróbb feladatokat is ugyanígy. Isten adta és adja a növekedést. Az ő áldása, jelenléte, sorsomat egyengető gondviselése nélkül nem jutottam volna sehova, és nem jutnék tovább sehova.

Aki átélte Isten vezetését, az tud hinni abban, hogy ez másoknak is megadatik (lásd család), sőt az egész gyülekezet vezetve van – a lelkészi és nem lelkészi vezetők által.

Milyen jó ebben bízni, hogy minden emberi erőfeszítés ellenére Isten az, aki előre tudja, mi a jó nekem, segíti a fejlődést mind hitben, mind lélekben, egyszerűen: életünket segíti – és mi megtapasztaljuk: „...ez a magától – ez a kegyelem!”

Higgyük el, hogy a növekedést Isten megadja a saját életben, a család életében, a gyülekezet életében. Bízunk benne, hogy ő cselekszik, és végrehajtja bennünk az ő munkáját, hogy az ő akarata meglesz az életünkben, szereteteink életében. Ehhez türelem kell: a növekedés egy folyamat, Isten munkája bennem, benned, bennünk.

Minden jó szándékú emberi tervet akármikor felülírhat Isten akarata – ezért imádkozzuk: „Legyen meg a te akaratod...” – és ne az enyém. Életem legyen tanúbizonyosság arról, hogy Isten cselekszik. És magam is tudjak tanúbizonyosságot tenni a növekedést adó Istenről.

Kereszténységünk, Jézus Krisztus követése abban áll, mennyiben keressük az egységet, és mennyiben vágyunk az érkező isteni hatalom és erő megnyilvánulására a gyülekezet közösségében. A gyülekezet sorsában, a nehezebb időszakokban, a konfliktussal járó megbeszéléseken, mint ahogy más közösségekben is, a megosztottság és a személyeskedés helyett az egységre, a harmónia megteremtésére törekedjünk.

Felhasznált irodalom

- BARCLAY, William 1962. *Letters to the Corinthians*. The Saint Andrew Press, Edinburgh.
- CSERHÁTI Sándor 2008. *Pál apostolnak a korinthusiakhoz írt első levele*. Luther Kiadó, Budapest.
- GETTY, Mary Ann RSM 1994. *A korinthusiakhoz írt első és második levél*. Korda–Bencés, Kecskemét–Pannonhalma.
- A Szentírás magyarázata (Jubileumi kommentár)*. 1–3. köt. Kálvin Kiadó, Budapest, 1995.

SZABÓ Csaba 1991. *Az első korinthusi levél magyarázata*. Magyar Református Egyház Doktorok Kollégiumának Újszövetségi Szekciója, Debrecen–Karcag.

The New Interpreters Bible. 10. köt. Abingdon Press, Nashwill, 2002.

TÖKÉS István 1995. *A korinthusbeliekhez írt első levél magyarázata*. Királyhágó-melléki Református Egyházkerület. Nagyvárad.

■ BALOG ESZTER

Tallózó

„Pál volt, aki »plántálta« bennük a hitet (...), Apollós viszont »öntözte« (...) Van értelme vitatkozni azon, hogy melyik a fontosabb? (...) »Isten adta a növekedést« (...) Pál mindkettőjük múltbeli tevékenységét aoristosszal fejezi ki (...), míg Isten tevékenysége praet. impf.» (*Jubileumi kommentár. BibliaTéka CD-ROM*. Arcanum Digitéka Kft.)

„Noha Krisztusban vannak, még nem képesek mást magukba szívni, csak csecsemőknek való tápot. Viselkedésük elárulja, hogy még mindig nem értik a kereszt bölcsességét. (...) A korintusiak Isten terve ellen dolgoznak, amikor egyik lelkipásztorukat szembeállítják a másikkal.” (*Szegedi bibliakommentár – Újszövetség*. Korda-Bencés)

„...egyedül a Szentlélek Isten teremti és tartja meg a gyülekezetet, nem pedig a különféle szolgálatokat végző emberek. (...) szükséges önvizsgálatot tartanunk (...): mindig rászorulunk a »tejnek italára« (azaz a Krisztus keresztjéről szóló evangéliumra), mivel legfeljebb csak útban vagyunk a »testiek« elvetésétől a »lelkiek« megragadása felé. (...) életünk ún. apró-cseprő ügyeiben – eszünkbe jut-e a Krisztus, akiről pedig szívesen valljuk, hogy »természetesen Ő a mi keresztvétségünk középpontja«. (...) Dóka Zoltán (...) »Korinthusban szembe került a kereszt és a teológia. (...) helyreállítja a helyes viszonyt. A teológiát alárendeli a keresztnek. *Az egyházban minden teológia, minden 'bölcsesség' csak mint a kereszt teológiája jogosult.*»” (Id. Magassy Sándor: *Perikópák*. Magánkiadás)

„Aki ültet, és aki öntöz: egyek, és mindegyik majd a maga jutalmát kapja fáradozásához méltóan. Ez a csodálatos abban, amikor Istent szolgáljuk. Ő azért a munkáért jutalmaz meg minket, amit elvégeztünk, nem a munka eredményéért. Mert az, hogy milyen eredménnyel jár a munkám, az már az ő dolga. (...) Rám azt a feladatot bízta, hogy tanítsam az igéjét. Az, hogy ez milyen eredménnyel jár, az ő dolga. (...) Teljesen mindegy, hogy gyümölcsöző a munkám vagy sem. Ha hűséges vagyok abban, amit ő rám bízott, akkor az eredménytől függetlenül ő engem ezért megjutalmaz.” (Chuck Smith: *A Biblia lépésről lépésre*. The Word for Today)

Illusztrációk

TÖRTÉNET

„– Akkor hát miért töredezett szét ennyire a világ? – kérdeztem.

– Nos, azt nézheted a következő szempontból is. Szeretnéd, ha az egész világ egyforma lenne? Ugye, nem. Az élet lelke, lényege a sokféleségben rejlik. Még saját vallásunkon belül is születnek új meg új kérdések, válaszok, értelmezések, viták. A protestánsok, a katolikusok és egyéb felekezetek esetében ugyanez a helyzet... viták, értelmezések. És ez a legszebb az egészben. Úgy van valahogy, mint a muzsikában. Hiába találjuk meg a hangot, ha szakadatlanul csak azt az egyet játsszuk a hangszerünkön, beleőrülünk. Csupán a különböző hangok összevegyüléséből születik meg a zene.

– Minek a zenéje?

– Az önmagadnál nagyobb valamibe vetett hité.

– De mi van, ha a másik hitvallás követője nem ismeri el a miénket, vagy a halálunkat kívánja emiatt?

– Ennek nincs köze a hithez. Ez a gyűlölet. – A Rebbe mélyet sóhajtott. – És ha engem kérdezel, szerintem valahányszor ez történik, az Úr csak ül a mennyekben és sírdogál.”

Mitch Albom (1958–) amerikai író, újságíró, forgatókönyvíró: *Csak egy kis hit kell*

VERS

Weöres Sándor: *Dalok Naconxpanból*

127.

Ki minek gondol, az vagyok annak...

Mért gondolsz külön rokonalannak?

Jelet látsz gyűlni a homlokomra:
te vagy magad ki e jelet vonja

s vigyázz hogy fénybe vagy árnyba játszik,
mert fénye-árnya terád sugárzik.

Itélsz rólam, mint bölcsről, badarról:
rajtam látsz törvényt sajátmagadról.

Okosnak nézel? hát bízd magad rám.
Bolondnak nézel? csörög a sapkám.

Ha lónak gondolsz, hátamra ülhetsz;
ha oroszlánnak, nem menekülhetsz.

Szemem tavában magadat látod:
mint tükröd, vagyok leghűbb barátod.

Első hallásra – gyülekezeti gondolatok

Pál apostol óvja a korinthusi gyülekezet tagjait attól, hogy apróságok eltereljék a figyelmüket a lényegről. Mi a lényeg? Az ige, az evangélium, amit a „szerencsések” értenek, a többség csak érez, de mindenkinek – annak is, aki olvassa – egyformán a mindennapi kenyere, amelyből erőt meríthet a következő napra, hétre. Pál azt kéri, hogy ne a prédikátorban higgyenek, hanem abban, amit és akit prédikál. Ez világos, de a prédikátor személye igenis fontos! Az, hogy hogyan képes átadni az ige mondanivalóját. Hallgattam már olyan igemagyarázatot, hogy minden erőmet összeszedve sem tudtam követni és kihámozni a mondanivalót. S hallgattam olyat, amit nemcsak megértettem, de meg is éreztem, sőt olyan mélyen megérintett, hogy még titokban körül is néztem: más is észrevette, hogy ez pont nekem szólt? Szerintem fontos az ültető, fontos az öntöző, de vitán felüli, hogy a legfontosabb a növekedést adó Isten.

A jelekkel az ember mindig bajban van. Az idők jeleivel, az elhatalmasodó betegségek jeleivel, a családi belső folyamatok jeleivel. A lelki kiskorúság jeleivel is. Vagy ezek egyértelműek? Tételezzük fel, hogy valaki lelki értelemben kiskorúból nagykorúvá válik. Ilyenkor mit hagy el? Milyen szokásokat, viselkedésformát? Hogyan lehet a nagykorúságban megmaradni? Az ember jellemzően nem visszaeső? Milyen formái vannak a tejjel és milyen a kemény eledellel való tápláltnak? Mit tehetünk, ha valakiről azt gondoljuk, hogy megállt egy lelki szinten, nem fejlődik? Tehetünk valamit az imádságon kívül? Vagy van olyan, hogy valaki soha nem nő fel, mégis Isten szerethető gyermeke?

Hatvanad vasárnap

▶ ApCsel 26,1.22–32

Igehirdetési előkészítő

Közelebb az ünnephez

Hatvanad vasárnapját szokták az igehirdetés vasárnapjának is nevezni. S valóban, a vasárnap olvasmányai nagyon konkrét módon kapcsolódnak ehhez a témakörhöz. Az evangélium a magvető példázatán keresztül tárja elénk az igehirdetés hatásmechanizmusát, míg az Ószövetségből egy buzdító igehirdetés és Isten ígéjének ereje rajzolódik ki. Igehirdetési alapigénk pedig e kettő ötvözetét adja, hiszen a szöveg részben igehirdetés, részben pedig az arra adott válasz.

Közelebb a textushoz

Bár a liturgikus könyv nem szerepelteti a fejezet kezdő versét a textus megjelölésekor, mégis érthető, ha ezt a verset is felolvassuk, hiszen jó tájékozódási pont lehet a későbbiekre nézve. Már ebből a versből világossá válik, hogy Pálnak apologetikus beszédet kellett tartania. Hosszú ideje van már fogságban, és végre olyan helyzetbe került, amikor lehetősége nyílt a megszólalásra. Agrippa király ugyanis kíváncsi az apostolra, Fesztusz pedig adatokat szeretne gyűjteni Párról, hogy meg tudja írni a fogoly Pál kísérőlevelét, amellyel a császár elé kerülhet. S Pál nem vonakodik, hanem bátran belekezd beszédébe, amelynek az igehallgatók ezúttal csak a végét hallgathatják meg, hiszen a beszéd nagy része most nem tartozik az alapigéhez. Érdeemes viszont tudni, hogy a beszéd nem teljesen idegen a templomba járó hívek előtt, hiszen a 9–20-ig terjedő versek a közelmúltban már szerepeltek igehirdetési alapigeként. A 22. vers azonban fordulópontot jelent Pál prédikációjában, hiszen ekkor kitágul a horizont. Pál önvallomása után egyetemes bizonyoságtétel következik. Valójában a keresztény tanítás magja hangzik el a 22–23. versekben, amiről Pál hangsúlyozza, hogy nem a saját kitalációja, hanem Mózesen és a próféták szaván alapszik. Számára ezért értelmezhetetlen a zsidóktól jövő támadássorozat. De szava nem csak a zsidóknak szól, hiszen nagyon komolyan veszi azt a küldetését, miszerint neki a pogányok között is hirdetni kell az evangéliumot. Érveléséből ez a vonal sem hiányzik. S talán épp ez a momentum volt az, ami érintetté tette a római ezredest, Fesztuszt. Eddig nyugodtan hallgatta a védőbeszédet, de amikor a pogányokról is szó esett, már nem hagyhatta szó nélkül Pál beszédét.

Katonához méltó nyíltsággal nyilvánítja bolondnak Pált, akinek a sok tudomány elvette az eszét. Eszünkbe juthatnak Pál Korinthusba intézett szavai: „*tetszett az Istennek, hogy az igehirdetés bolondsága által tartsa meg a hívőket*” (1Kor 1,21b). Itt, a szemünk előtt kelnek életre ezek a szavak, de az útfélre eső magok is eszünkbe juthatnak a magvető példázatából. Pál azonban nem retten meg a katonai szavaitól. Ő a király számára szeretne meggyőző beszédet tartani, és a király ismereteire apellál. Egyértelműen igyekszik felkelteni a király jóindulatát azzal, hogy tájékozottságát kiindulópontnak tekinti. Sőt tovább megy, és azt feltételezi, hogy a próféták sem ismeretlenek a király számára. Nyílt provokáció ez, amely állásfoglalásra készlet. Ezt érzi a király is, amikor azt mondja, hogy majdnem ráveszi őt, hogy keresztény legyen. S Pál örül ennek a válasznak, hiszen mi más lehet a célja a keresztény igehirdetésnek, ha nem az, hogy az addig távol lévők közel kerüljenek, a rabságban lévők felszabaduljanak, a sötétségben járók eljussanak a világosságba?

Ezzel a tárgyalás tulajdonképpen lezárult, még hozzá elég furcsa végeredménnyel, hiszen Pál meggyőzte ártatlanságáról a jelenlévőket. Fellebbezése miatt azonban megpróbáltatásai még nem értek véget, hiszen Rómába kellett mennie. Ezt értékelhetjük kudarcként is, de akár úgy is, hogy ezzel Pál egy kivételes lehetőséghez jut. A fővárosban hirdetheti az igét. Egyenesen a császár elé viheti Krisztus ügyét.

Közelebb az igehirdetéshez

Pál apostol felkészültségéhez nem férhet kétség. Ahányszor megszólal az Apostolok cselekedeteiről szóló könyv lapjain, mindig figyelembe veszi azokat a külső körülményeket, amelyekre egy szónoknak mindenekelőtt ügyelnie kell. Beszédei az alkalomhoz illő beszédek, amelyek jól mutatják azt a változatosságot, amely által a Lélek szólhat a gyülekezetnek. Nem feledkezhetünk meg arról, hogy a keresztény igehirdetés hátterében mindig ott áll a Lélek ereje, amely formálja a beszédek. Ez alól nem kivétel Pál apostol, de a mi igehirdetésünk sem. Bízunk kell tehát abban, hogy az általunk mondott védőbeszédet is a Lélek formálja. Mert a ma embere hasonló helyzetben van, mint Pál apostol, még akkor is, ha nem őrzik börtönben. Az viszont igaz ránk, hogy a küldetés szorongat, és arra indít, hogy újra és újra bizonyosságot tegyünk hitünkéről. Az apostol sorstársai vagyunk, és ha ez igaz, akkor nem árt tőle tanulnunk, hogy a mi bizonyosságtételünk is hatékonyan szolgálja azt a célt, ami minden igei szolgálat célja: Isten országának építését. De mi alapozhatja meg hatékony hitvallásunkat? Pál szavai rögtön erről beszélnek. Szükség van arra, hogy közös múltunk legyen az Istennel. Az apostol külön kiemeli, hogy az Isten segítségét tudja maga mögött, amely mind ez idáig hordozta és támogatta küldetése során. Így ha a szolgálatunk alapja felől gondolkodunk, mindig tanácsos elgondolkodni ezen a kérdésen, amely röviden így fogalmazható meg: mit köszönhetek az Istennek? Van-e valami, amit nem tőle kaptam? S ha őszinték vagyunk önmagunkhoz, akkor mi is ki tudjuk mondani Pál szavait a bennünket hordozó Istenről. Ezzel pedig megnyílik az út a megalapozott igehirdetés vagy tanúskodás felé, hiszen ne feledjük, hogy a bizonyosságtétel nemcsak a lelkészek feladata, hanem azoké is, akik hallgatják az igehirdetésünket. Kimondhatjuk tehát, hogy Isten népe a szólás kötelező ereje alatt él. Nem teheti meg, hogy hallgat az örömhírről, nem teheti meg, hogy eltitkolja az örömhírt. Szólnia kell minden körülmények között, hogy megváltozzanak az emberi életek és sorsok.

A bizonyosságtétel pedig mindenkit érint. Pál nem tesz különbséget hallgatói között. Ő a kicsiket és a nagyokat, a gazdagokat és a szegényeket egyformán megszólítja, mert tudja, hogy Isten előtt nincs különbség köztük. Mindnyájan rászorulnak az evangéliumra. Nagy kihívás ez a ma egyházának, hiszen vannak olyan csoportok, amelyeket szervezett egyházi keretek között csak nagyon kis száza-

lékban érünk el az ige üzenetével. Ebben a helyzetben létkérdés, hogy a gyülekezet tagjai aktivizálják magukat, és a környezetükben lépjenek elő az evangéliummal.

Páltól megtanulhatjuk, hogy az evangéliumot tisztán őrzi meg és úgy adja tovább. Külön ügyelt arra, hogy figyelembe vegye a próféták és Mózes jövendöléseit, hiszen így tudott a legnagyobb hatással lenni hallgatóságára. Ma már kérdés, hogy ennyi elég-e a 21. század gyermekének, de annyi biztos, hogy jó, ha úgy beszélünk hitünkéről, hogy nemcsak szívvel, de józan ésszel is követhető legyen, még akkor is, ha tudjuk, hogy Jézus története nem szokványos történet, és elfogadásához nemcsak észre, de legalább annyi hitre is szükség van.

Jézus halálát és feltámadását bármeddig magyarázhatjuk; ha nincs hit, akkor sosem fogják elfogadni olyan eseményként, amely hatással van az ember üdvösségére. Ennek egyenes bizonyítéka Fesztusz kirohanása, aki mintegy fölülről figyelte az eseményeket, így nem juthatott egzisztenciális döntésre. Esetében az ige magvetése az útfélre esett. Ez azonban nem zökkenti ki az apostolt. Védekezésében felfedezhetjük Jézus perének nyomát, amikor ő is az igazságra hivatkozik. Belső meggyőződésből szól, ami alapkövetelmény egy keresztény igehirdetőnél, s látva a kudarcot, nem elkeseredik, hanem a királyhoz fordul, hátha önála megértésre talál. Nekünk sem kell mindjárt kétségbeesnünk, ha szavainkat nem hallgatják meg elsőre. Mindig van második esély és következő alkalom, amikor a várt siker már nem marad el. A mi feladatunk nem az eredményességtől függ, hiszen a fölött nincs hatalmunk. Nekünk egyedül arra kell figyelniünk, hogy hangozzék az ige, a növekedést pedig idejében megadja az Isten.

Pál vallomása alapján tisztán látszik, hogy ezért a növekedésért mi magunk csak annyit tehetünk, hogy buzgón imádkozunk Istenhez, aki képes arra, hogy elvégezze azt a munkát, amely szükséges a szívek újjáteremtéséhez. Szabadságot adhat az Isten rajtunk keresztül, hiszen Pálnak ez a titkos fegyvere, még akkor is, amikor látszólag fogságot szenved. Igihirdetésein viszont ez egyáltalán nem érződik, hanem képes felszabadultan beszélni arról, ami az egész életét megváltoztatta, és ami képes arra, hogy minden ember életét jó irányba befolyásolja. Csak ennek köszönhető, hogy végül hallgatósága felmenti, hiszen meggyőzően érvelt igazáért. Örök kérdés, hogy a mi bizonyosságtételünk mennyire alkalmas arra, hogy másokat meggyőzzön.

■ ZSUGYEL KORNÉL

Tallózó

„Nem a fantázia, hanem a valóság világába tartozó dologról van szó. Ezek nem annak az embernek a dolgai, aki belezavarodott a tudományba, hanem azé, aki világosságot nyert a természeti világ dolgain túl lévő valóságok fel-

fogására. (...) Agrippa beszéde homályos. Elutasítani nem akarja Pált, de helyeselni sem kíván neki. Nem talál ki-
vetnivalót benne, de nem óhajt a hatása alá sem kerülni.
(...) Pál kissé humoros megjegyzésével zárja bizonyágté-
telét: aki a láncok között szabad, annak a halálba vezető
úton is biztosan olyan Ura van, aki legyőzte a halált és él.
Bizonyágtételében nyoma sincs a keserűségnek, a kiáb-
rándultságnak, a csüggedésnek.” (*Jubileumi kommentár.*
BibliaTéka CD-ROM. Arcanum Digitéka Kft.)

„Lukács azt is érzékelteti, hogy Pál prófétai módon be-
szél.” (*Szegedi bibliakommentár – Újszövetség.* Korda-Bencés)

„Helytartó, király és kedvese azt hiszi, hogy ők egyfaj-
ta bíróságot alkotnak, s nem látják meg azt, hogy egy bí-
róság előtt állanak.” (Id. Magassy Sándor: *Perikópák.* Ma-
gánkiadás)

„Mivel Pál evangéliuma ily módon végső válasza az elle-
ne felhozott zsidó vádakra, apológiája és a kérügma egybe-
esik (28–29. v.); pontosan vádlokként lehet tanú.” (*Jeromos-*
bibliakommentár. Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat)

„Pál, bilincsei ellenére, az egyetlen szabad ember eb-
ben a társaságban, a király elkötelezést elhárító megjeg-
yzését egy érte és minden jelenlevőért mondott őszinte kí-
vánságra fordítja.” (*Biblia magyarázó jegyzetekkel.* Magyar
Bibliatársulat – Kálvin Kiadó)

„...amikor lehetőséget kapott a bizonyágtételre, bát-
ran és magabiztosan ragadta meg az alkalmat. Kiváló pél-
da erre a Félix által folytatott magánkihallgatás, valamint
nyilvános konfrontációja Agrippa királlyal. Pál mindkét
esetben rettenthetetlennek bizonyult. (...) Pált nem nyű-
gözte le a királyi pompa és hatalom (...) Az apostol a ki-
rály üdvösségét, nem pedig kegyeit kereste, nem érte be hát
saját megtéréstörténete elmesélésével, hanem Agrippát is
megtérésre hívta.” (John Stott: *Az apostolok cselekedetei.*
Harmat-KIA)

„Agrippa félt. Féltette ebben a körben a tekintélyét, ő
érzéki örömeinek élt. (...) Ez a »majdnem« félelmes szó.
Mikor valaki majdnem menekül meg, ez azt jelenti, hogy
egyáltalán nem menekült meg.” (Ablonczy Dániel: *Tovább!*
Open Art Kiadó)

Illusztrációk

TÖRTÉNET

Örkény István: *In Memoriam dr. K. H. G.*

– Hölderlin ist Ihnen unbekannt? – kérdezte Dr. K. H. G.,
miközben a lódögnek a gödröt ásta.

– Ki volt az? – kérdezte a német ör.

– Aki a Hyperiont írta – magyarázta Dr. K. H. G. Na-
gyon szeretett magyarázni. – A német romantika legna-
gyobb alakja. És például Heine?

– Kik ezek? – kérdezte az ör.

– Költők – mondta Dr. K. H. G. – Schiller nevét sem
ismeri?

– De ismerem – mondta a német ör.

– És Rilket?

– Őt is – mondta a német ör, és paprikavörös lett, és le-
lőtte Dr. K. H. G.-t.

VERS

Weöreös Sándor: *Életpálya*

Eddig se sikerült,
eztán se sikerül,

Csak eddig sikerült,
eztán nem sikerül.

Eddig nem sikerült,
majd eztán sikerül.

Eddig is sikerült,
eztán is sikerül.

Első hallásra – gyülekezeti gondolatok

Pál Istentől kapott újabb lehetőségnek tekinti, hogy ott áll-
hat a király és a helytartó előtt, és beszélhet nekik Jézusról.
Mondanivalója Mózes és a próféták jövendölésére nyúlik
vissza, akik maguk is Jézusról tettek bizonyágot, akinek
szenvednie kellett, és feltámadnia a halottak közül.

Figyelemre méltó, ahogyan Pál megszólal. A bátor ki-
állása, amellyel kihallgatóit is elbizonytalanítja. Történjen
velünk is bármi, nem szabad őt szégyellnünk, sem meg-
tagadnunk, mert ő mindig mellettünk áll. Jó lenne, ha mi
is élveznénk azt a szabadságot, ami a hit által Pálé volt, és
ez adna erőt mindig a bizonyágtételre. Ha vádaskodnak,
támadnak és nevetségessé is kívánnak minket tenni, ak-
kor is legyünk készek a türelmes tanításra. Nem szabad-
na semmitől sem megriadnunk.

Amikor Pált Fesztusz bolondnak nevezi, a maga vé-
delmére kel, hiszen amit ő képvisel, az egyre nyilvánva-
lóbb: „mert nem hiszem, hogy rejtve volna előtte ezek kö-
zül bármi is...”

Pál az igazságot mondja ki, egyben szinte úgy jelenik
meg, mint Jézus a kihallgatói előtt. Pállal szemben sincs
igazi vád, és ezzel tisztában van a király és a helytartó is.
Pálnak az előítéletek miatt nehéz meggyőznie kihallgatóit.

Néha magunk is tapasztalhatjuk, hogy a többiek szinte
bolondnak tekintenek, mert nem tartunk velük. Bolond-
ságnak és elfecsérelt időnek tekintik sokan, hogy ifjúsá-
gi órára vagy istentiszteletre járjanak. Mások viszont, ha

érintjük is a hit témáját, bár elgondolkodnak rajta, mégsem jutnak tovább ezen az úton, ahogyan Pál kihallgatói sem merték elismerni és elfogadni az igazságot.

Bárcsak Isten eszközeivé válnánk, akik bátran, egyben természetesen élük és vallják meg hitüket! Akik nem rejtik el a rájuk bízott üzenetet, hogy minél többen mondhassák: „Majdnem ráveszel engem is, hogy kereszténnyé legyek!” És mi is azt kérjük Istentől, hogy tegye őket szabadokká.

Ötvened vasárnap (Esto mihi)

▶▶ 2Pt 1,3–11

Igehirdetési előkészítő

Kedves igehirdetésre készülő testvér! Együtt imádkozásra és együtt gondolkodásra hívlak. Ezért most mindenekelőtt imádkozzunk: „Mindenható Isten, ki osztasz kegyelmet, igédre hallgatni adj nekünk figyelmet! Ámen.”

Ezt az egymondatos imádságot most különösen is fontosnak tartom, hiszen nehéz feladat elé állít minket Istenünk a perikóparend szerint e héten. Péter második levele már annyi kérdést, vádat és bibliakritikát kapott: kérdések, kétségek sokasága olvasható róla. S a csípős kérdésekre válaszok gyanánt csupán hipotéziseket és logikai gondolatmeneteket találni.

Én magam nem kívánom tovább görgetni e tudós vitát. Ám hiszem, hogy „közös” készülésünkre Isten áldását kérhetjük. Úgy legyen!

Javasolom, hogy mindent megelőzve olvassuk el Péter második levelét. Csak a szöveget, felirat nélkül, lábjegyzet nélkül, kommentár nélkül, s ha lehet, maguktól előugrani akaró képzettársításaink és készülést fontolgató gondolataink tudatos kizárásával.

Ezután összegezzük a levelet a klasszikus kérdések szerint! *Ki írta?* – Az ige szövege szerint Péter, a tanítvány.

Ám a kritikus szerint valaki késői ismeretlen, aki Péter tekintélyét hívta segítségül.

Kinek írta? – Isten kegyelmét ismerő gyülekezetnek, akikhez korábban már Pál is többször fordult.

Ám a kritikus szerint valamely gnosztikus, hellén hatásoktól befolyásolt közösségnek.

Mikor írta? – Az ige szövege szerint a szem- és fültanú apostol a szerző, tehát halála előtt, azaz legkésőbb 67-ben írhatta.

Ám a kritikus szerint jóval később, legkorábban valamikor a második század derekán született a levél.

S a vitákat generáló kérdések és válaszok véget nem érően folytatódhatnak. E csörtébe kapcsolódás helyett hadd emlékeztessen magunkat a sokszor megtapasztalt igazságra: „Az ige hallásból van.” Mi is így kaptuk, és nekünk is ezt

kell tennünk. Ehhez pedig kell ige, kell igehirdető, kell ige-hallgató. S mivel éppen értük, az ige hallgatóiért szólalt meg Jézus Urunk, s értük adta életét, hát arra biztatom magunkat, hogy boncmesterek helyett inkább akarjunk először is igehallgatók lenni, majd bátorságot kérve igehirdetők is.

Újra szem előtt tartva a négy klasszikus homiletikai kérdést – Ki? Mit? Hogyan? Kinek? – eszembe jut egy felejthetetlen élményem.

Egy ifjúsági alkalmon kedves professzor barátunk felolvasott egy Shakespeare-drámából. Már a legelső mondatnál néma csend lett a tizenévesek körében. Az állunk leesett, a szemünk tágra nyílt, a fülünknek pedig alig akarunk hinni. Noha a szöveget olvashattam korábban is, soha nem gondoltam volna, hogy ezek a mondatok vannak benne! Pedig a betűk ugyanazok voltak, még a szavak sorrendje is. Mégis, valami ámulatba ejtő világ nyílt meg ott, akkor, amikor ez elhangzott az ő szájából, az ő felolvasásakor.

Bennem akkor sok minden gyökeresen átértékelődött a drámáról, különösen a szerzőről. A varázslat, a titok csupán abban rejlett, ahogyan felolvasta nyelvész testvérünk a szöveget. Hihetetlennek tűnt, magával ragadtak a halott mondatok!

Pedig „csak” Shakespeare írta... Hát még ha Isten igéjét tudnánk így felolvasni! Bárcsak tudnék így felolvasni az élet igéjéből! Hogy Isten kegyelmének ismerete ámulatba ejtse és magával ragadja a hallgatókat!

A betűk ott állnak sorban, szép rendben egymás után... De mennyit számít a „felolvasás”!

Ha a több száz éves drámaíró sorai ilyen erővel és mélységben képesek megérinteni bennünket, mennyivel inkább megtörténhet ez, ha Isten igéje hangzik tisztán és igazán!

A *Hamletet* is lehetne boncolgatni, szakértő szemmel nagyító alá tenni – de vajon mit változtat rajta egy dráma-kritikus szakértő szakvéleménye? A darabot így is, úgy is műsorra tűzik világszerte, és sikere van. Azt hiszem, leginkább ott talál nyitott fülekre, ahol a rendező és a színészek képesek annak üzenetét a saját hallgatóságuk számára megjeleníteni, „felolvasni”.

Ezért kérem a Szentlélek Istentől, hogy engem is, téged is elsősorban erre segítsen. Hogy a saját hallgatóinkhoz tudjunk szólni! S feltételezem, hogy ez akkor lehet valóban megszólító és életújító, ha más és más igehirdetés, más és más „felolvasás” hangzik el a különböző gyülekezetekben. Ezért különösen fontos, talán életújítóan fontos küldetésed van a saját szószékededen! Hiszen te ismered legjobban azokat, akikhez szólnod kell. Ismered örömeiket, bánatukat, élethelyzetüket. Olyan előny ez, amely kulcsa lehet annak, hogy az ő fülük és lelkük is elámuljon a „felolvasottakon”.

Az apostol egykor különösen égetőnek érezte, hogy az elhívásukban erősítse a gyülekezetet a tévtanítások és kísértések idején.

E három fejezetnyi kis levelet ezért tartotta fontosnak

megírni. Szükségesnek tartotta, mert féltette őket. Bizonyára jó oka volt rá. S ha szem előtt tartjuk, hogy mindezt a végrendeletszerű vallomás sorai fűzik át, még nyomatékosabb az üzenet súlya.

Vajon ha tudnám, hogy utolsó alkalommal mehetek fel a szószerkekre, mit mondanék?

És te mit mondanál?

Hogyan olvasnám fel?

S te hogyan olvasnád fel?

Péter második levele több jól ismert igét őriz. Ám talán kevésbé ismerősek azok, amelyek perikópánkban kerülnek eléink.

A szerző egy ajándékról ír. Isten ajándékáról, amelyet a benne hívőknek adott. Mintha csak egy szépséges nyaklánc kerülne eléink.

Egy láncfűzés tanúi lehetünk, amelyet Isten – a szerző szerint – erővel és dicsőségesen készített.

A hit aranykarikáira felfűzött drágagyöngyök csillognak ezen az ajándékon: az emberség gyöngye, az ismeret gyöngye, az önuralom gyöngye, az állhatatosság gyöngye, a kegyesség gyöngye, a testvéri szeretet gyöngye, a minden ember iránti szeretet gyöngye.

A levél e gondos ajándékkészítésnek a távlatait is feltebbenti. Visszaütal a távoli múltba, egészen az ószövetségi próféciákra mint az aranylánc első gyöngyszemeire. Majd előre is mutat a jövőbe, a legutolsó, célba érkezést jelentő láncszemig.

Egy szépséges lánc, amelynek fénye ha felcsillan előttünk, akár fel is vehetjük, s méltó helyére, szívünk fölé is helyezhetjük. Nem is annyira díszként, sokkal inkább emlékeztetőül, bátorításul, vigasztalásul.

A kitartó hitnek és az igaz emberségnek a gyönyörű nyakláncra hét gyöngyöt fűz egygyé.

Úgy vélem, neked is, nekem is a felelősségünk azt mérlegelni, hogy a saját közösségünkben, ötvened vasárnapjának pillanatában, 2012-ben ott, ahol vagyunk, mire van legnagyobb szüksége a gyülekezetnek. S ha valamihez bölcsességet kell kérni, akkor az éppen ez.

S ezt a mérlegelést fel kell vállalnod. Ha e kép szerint, a felsoroltak szerint készülsz, döntened kell: mindegyikről szólsz, vagy valamelyiket közre állítod.

Hogy e drágagyöngyök közül a tieidnek melyik láttatására van leginkább szüksége, azt neked kell tudnod.

S merem azt mondani a drámafelolvasás tapasztalata nyomán: a levél betűi ugyan le vannak írva, ám akkor tölts be küldetését, ha „felolvastatik”. Azaz ha te „felolvasod”. Lélekkel, erővel, hűséggel.

S ha sikerül e gyöngyosorra, Isten ajándékára rámutatni, akkor talán lesz, aki azt meg is akarja ragadni. Tisztelettel és óvatosan két kézbe venni, és méltó helyére emelve a két végét összekapcsolni. S aki ezt megteszi, valamiképp átérezheti, miként találkozik a legrégebbi az eljövendővel: a teremtés az újáteremtéssel; az ígértet a beteljesedéssel.

Péter az állhatatosságra és az elhívás szerinti megerősítésre helyezte a hangsúlyt. Ezért ragadt tollat, ezért fogalmazott olyan finom szerkesztéssel.

Azt kívánom mindannyiunknak, hogy legyen elegendő hitünk és alázatunk kézbe venni az összes láncszemet, és azután ráhelyezni az összes gyöngyszemet.

Bármennyire is nem kívánatosnak tartanánk akárcsak egyet is közülük, a lánc szétszakadna, össze se állhatna egészzé, ha bármelyik hiányozna vagy meggyengülne.

Ószövetség és Újszövetség, múlt és jelen, hit és tudás, kegyesség és bibliakritika, bizalom és emberség, bátorság és józanság mind-mind azt kívánja tőlünk, hogy kézbe vegyük és egységgé fűzzük mi is, amint egykor tette ezt lehelében az apostol.

Kívánom készülésedhez a Szentlélek ihletését, Urunk bátorítását, Istenünk áldását!

Hogy „felolvasásod” ajándékká legyen a te hallgatóidnak is.

■ SZIGETHY SZILÁRD

Tallózó

„Aki Krisztust megismerte, annak a hite nem tétlen; ellenkezőleg, teljes igyekezettel azon van, hogy a hite minél több gyümölcsöt teremjen (...). A gyülekezet tagjai, amikor kiválasztásukat és elhívásukat megerősítik, tulajdonképpen nem a kiválasztást és elhívást teszik érvényessé, hanem önmagukat erősítik meg abban a hitben, hogy Isten választottai és elhívottjai.” (*Jubileumi kommentár. BibliaTéka CD-ROM. Arcanum Digitéka Kft.*)

„A kifejezések tartalma mindig a »tanítványság« (Mt 28,18), amely a Krisztussal való sorsközösséget, együtt járást jelenti, nem pedig pusztán valamilyen »szent tan« ismeretét, illetve az azzal való »elvi egyetértést«, annak értelmi elfogadását. (...) veszélyes munkahelyen milyen fontos a védőétel vagy védőital rendszeres használata, milyen fontosak a védőfelszerelések, az egészséget óvó rendszabályok. (...) Az Isten igéjével való foglalkozás védelmet is jelent, nélkülözhetetlen »védőétel és védőital« azok számára, akik »gyakorolják magukat benne«. (...) Ama napra azért is szükséges előretekinteni, mivel ekkor válik véglegessé, hogy Isten megtartja ígéreteit. (...) a keresztyén reménység arra irányul, ami még nincs, de »majd gazdagon megadatik«. (...) Karner Károly (...) »Az 5–7. vers láncolatossága felsorolásának az az értelme, hogy a hit mutatkozzék meg igazi hitként a felsorolt erkölcsi követelményekben, amelyeknek betetözése és összefoglalása a szeretet. A görög szöveg értelme tehát nem az, hogy a hit 'mellé' odakerül, vagy hogy mi 'ragasztjuk' melléje a különféle erényeket.« (...) Téved viszont abban, hogy a hitet meg kell és meg lehet »mutatni« a cselekedetekkel. A hit gyümölcsei valóságosak, de nem nyilvánvalóak.» (Id. Magassy Sándor: *Perikópák. Magánkiadás*)

„...fontos a szeretet és a testvéri szeretet megkülönböztetése. Amint az imént említettük, az előbbi az utóbbinak a forrása; de mivel ez a testvéri szeretet halandó emberekben van jelen, a gyakorlása során összekeveredhet emberi érzelmekkel.” (J. N. Darby: *A Biblia könyveinek áttekintése*. Evangéliumi Kiadó)

Illusztrációk

TÖRTÉNET

Már tudok szárazon úszni. Előnyösebb, mint a vízben. Nem kell félnie az embernek, hogy elmerül, hisz lejjebb már nem lehet, sőt eleve úgy érzi magát, mint aki vízbe fúlt. Továbbá azt is kikerüli, hogy lámpafénynél vagy épp egy szép nap, vakító napsütésnél halásszák ki. Végül pedig víz híján nem puffad majd fel a teste.

Nem állítom persze, hogy nincs valami haláltusaszerű a száraz úszásban. Amikor először látja az ember, halálhörgésre gyanakszik. Pedig van köztük különbség; úszás közben ugyan haldoklik az ember, de nagyon is él, nagyon is éber, hallgatja az ablakon beszűrődő zenét, és nézi a földön csúszó férget.

A barátaim eleinte rosszalották a döntésemet. Kerülték a tekintetemet, megkönnyeztek a sarokban. Szerencsére már túljutottunk a nehezén. Már tudják, hogy nekem kedvemre való a száraz úszás. Én pedig időnként lenyúlok a márványpadló mélyére, és kifogok nekik egy-egy mélytengeri halacszkát.

Virgilio Piñera (1912–1979) kubai író,
drámaíró, költő: *Úszás*

VERS

József Attila: *Imádság megfáradtaknak*

Alkotni vagyunk, nem dicsérni.
Gyerekeink sem azért vannak,
Hogy tiszteljenek bennünket
S mi, Atyánk, a te gyerekeid vagyunk.
Hiszünk az erő jószándokában.
Tudjuk, hogy kedveltek vagyunk előtted,
Akár az égben laksz, akár a tejben,
A nevetésben, sóban, vagy mibennünk.
Te is tudod, hogyha mi sírunk,
Ha arcunk fényét pár könnycsepp kócolja,
Akkor szívünkben zuhatagok vannak,
De erősebbek vagyunk gyöngé életünknel,
Mert a fűszálak sose csorbulnak ki,
Csak a kardok, tornyok és ölü ígék,
Most mégis, megfáradván,
Dicséreteddel keresünk új erőt
S enmagunk előtt is tétet hajtunk, mondván:
Szabadíts meg a gonosztól.

Akarom.

Első hallásra – gyülekezeti gondolatok

A *kívánság* szóról a most eladósodott világ jut az eszembe. Az természetes, hogy ha valaki házat akar építeni, szüksége van kölcsönökre, de sokan úgy adósodtak el, hogy nagyobb volt a kívánság, mint a pénztárca. Képesek voltak plazmatévére, autóra hitelt fölvenni. Éva bűne is az volt, hogy a kígyó megtévesztette, és kívánatos volt a gyümölcs.

Az ígéret szép szó, ha megtartják, úgy jó – szól a közmondás. Isten a próféták által meghirdetett ígéreteit beteljesítette. Gondoljunk csak azokra a konkrétumokra, amelyek a keresztre feszítésről jövedöltek!

Nekem először nagyon érthetetlen vagy követhetetlen volt az apostol felsorolása: hitben emberséget, emberségben ismeretet, az ismeretben önuralmat, az önuralomban állhatatosságot, az állhatatosságban kegyességet... Talán ennek a résznek a magyarázata kitölténé a prédikáció teljes idejét.

Fontos a *gyarapodás* szó. Az élet nem stagnálhat. Ahogyan a biciklis nem állhat meg, mert eldől, csak akkor marad egyenesen, ha halad, úgy van a keresztyén ember élete is. Ha nem növekszik vagy nem gyarapszik, akkor meghal, eldől, kidől.

Mire lehetünk *vakok*? Nem csak arra, hogy nem tudunk olvasni. Ezt arra is használjuk, amikor nem látjuk meg azt, amit meg kellene tennünk. Van színvakság: lát, de nem látja a színeket. Ez elég veszélyes a közlekedési lámpák esetében.

Hogyan lehet *megerősíteni az elhívást, a kiválasztottságot*? Nekem ez elég problémás. Mintha nem illenének egymáshoz a fogalmak. Talán csak nem azzal, hogy visszatérek ahhoz az ígéhez, ahol olvastam Isten üzenetét, hogy ő választott ki engem?

Szerintem ez azt jelenti, hogy az elhívásnak megfelelően szolgálok. Vagyis nemcsak a nevem az, hogy keresztyén, hanem az életem, a magatartásom is az.

Elégé nehézkes, hogy az elhívásban meg lehet *botlani*. Ez is azt támasztja alá, hogy az elhívás nem egy állapot, hanem egy mozgás, haladás, netán futás, és futás közben el lehet botlani. Szokták is mondani: aki nem tesz semmit, az nem hibázhat, de aki dolgozik, az bizony készíthet rossz, selejtes terméket.

Jó kép a hervadás és a hervadhatatlanság. Mindig kiakadok, ha művirágot látok. Még templomban is. Ez jó kép arra, hogy az értékes, a természetes itt a világban az, ami el is tud hervadni. Itt azonban az a nagy ígéret, hogy odaát a hervadhatatlan sem lesz művirág.

Lehet beszélni *holt reményről* – élő reményről? A remény hal meg utoljára, szokták mondani. Mi az élő reménység? Talán az, hogy a reménység, amely a jövőre vonatkozik, már meglátszik a jelenben az ember viselkedésén. Egy futballmeccsen sokszor lerí a játékosokról, hogy veszíteni fognak – ez a meghalt remény. Ez lélektanilag is hat rájuk, és annál gyengébben játszanak.